

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt vores arbejde – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskerens Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

37.41 H
ar
nr. 16

8

ARBEJDER HØJSKOLEN

DECBR. 1938

København V.

ARBEJDERHØJSKOLEN

ELEVSKRIFT

FOR ESBJERG ARBEJDERHØJSKOLE OG
ROSKILDE HØJSKOLE

NR. 16
DECEMBER
1938

UDGIVET AF
ELEVFORENINGERNE I SAMARBEJDE MED
ARBEJDERNES OPLYSNINGSFORBUND

Statens pædagogiske Studiesamling
København V.

37.41 H
Ør
Nr. 16

1947/1530

DANSK ANDELS TRYKKERI

INDHOLDSFORTEGNELSE:

	Side
Fritiden som socialt Problem, af <i>Oluf Bertolt</i>	5
Lloyd Georges Gerning og Personlighed, af <i>Ib Koch-Olsen</i>	13
Et Par Dokumenter til 1938's Historie, af <i>Frode Kristensen</i>	22
Interessante Forsøg paa Roskilde Højskole, af <i>Artur Wollstein</i>	27
Jødeproblemet og andre Problemer, af <i>Johs. Bjerre</i>	35
Ungdomsskole og Ungdomsundervisning, af <i>Otto V. Nielsen</i>	45
Europæisk eller asiatisk Kultur? af <i>Thomas Sandø Iversen</i>	51
Mellem nordiske Lærere, af <i>Jens Eriksen</i>	56
Harald Bergstedts Lyrik, af <i>Jul. Bomholt</i>	59
Nationalfølelsens Udvikling, af <i>Svend Nielsen</i>	67
Understøttelsesforholdene ved vore Højskoler, af Forstander <i>Poul Hansen</i>	70
Idræt! Nogle Betragtninger og et Forslag, af <i>Arne Jørgensen</i>	73
Roskilde Højskole-Sommeren 1938, af <i>Hj. Gammelgaard</i>	76
Roskilde Højskoles Elevforenings Beretning	81
Hvorfor jeg tog paa Højskole, og hvad jeg ventede mig deraf	83
Esbjerg Arbejderhøjskoles Elevforening	88
Esbjerg Arbejderhøjskole — Sommeren 1938, af <i>Poul Hansen</i>	90

REDAKTION:

Michael Andersen, Oluf Bertolt, Børge Christensen,
Chr. Christiansen, Hj. Gammelgaard, Poul Hansen, Hans Holm, Ib Kolbjørn
og Svend Anker Larsen.

FRITIDEN SOM SOCIALT PROBLEM

AF OLUF BERTOLT

Paa en Række Fredage fra 25. Novbr. til 20. Jan. udsender Statsradiofonien en Serie Foredrag om Arbejderne og Fritiden. Rækken blev indledet af Bertolts Foredrag: Fritiden som socialt Problem, der følger her. Derefter fulgte eller følger: Ludvig Christensen: Arbejde og Ferie; Chr. Christiansen: Fritiden og frivilligt Oplysningsarbejde; Hj. Gammelgaard: Forsamlingsgaard og Fritidshjem; Poul Hansen (D. s. U.): Paa Feltfod i Fritiden; Ernst Drost-hede: Idrætten som Kraftkilde; Ib Kolbjørn: Paa Rejse i Ferien; Jul. Bomholt: Fritiden og det offentliges Opgaver, og slutter med Th. Døssing: Giv Fritiden Maal og Mening.

Det er hændt mere end en Gang i Historien, at Menneskene har gjort en Erobring, som de bagefter ikke vidste, hvad de skulde stille op med. Og det er ogsaa hændt, at Gevinsten af den Grund er spillet dem af Hænde igen. Gennem den sidste Menneskealder er der sket en saadan Forrykning i Forholdet mellem Arbejdstid og Fritid, at der er skabt en helt ny Situation: Fritiden er traadt ind som en meget vigtig Faktor blandt andre Faktorer, der præger Samfundslivet, og det er bleven mere og mere klart, at hele vor Kulturs Udvikling og Skæbne vil afhænge af, i hvor høj Grad vi forstaaer at udnytte den Udvidelse af Fritiden, som vi har erobret. Fritidens Anvendelse, som ved første Øjekast skulde synes at være en Sag, der kun angaar den enkelte, som synes at være et yderst privat Anliggende, er derved bleven et Samfundsspørgsmaal af første Rang.

I de kommende Uger vil Statsradiofonien udsende en Række Foredrag, hvori forskellige Talere vil behandle adskillige af de Spørgsmaal, som knytter sig til Fritidens Former og Omfang og navnlig Anvendelse. Det jeg har at sige, skulde tjene som en Slags fælles Indledning til de mere specielle Behandlinger, som vil følge efter. Og det er da naturligt, at jeg som Indledning siger nogle Ord om den Udvikling, som har ført os frem til Situationen, som den er i Dag og gjort Fritiden til noget, der ligger Problemer i.

Først kan vi slaa fast, at vi med Fritid her vil forstaa de Stunder, Lønarbejderen har til fri Raadighed ind imellem den Tid, han nødvendigvis maa arbejde for at skaffe sig sit Udkomme, og den Tid han nødvendigvis maa sove for at være i Stand til at arbejde. Fritid i den Forstand er egentlig først blevet en Realitet for de sidste to—tre Slægtled. Fritiden som Begreb er først opstaaet sammen med, er saa at sige et Produkt af det sidste Aarhundredes tekniske og industrielle Udvikling. Vi har i

dette Bellahøj-Aar hørt meget om Bondefrigørelsen for 150 Aar siden. Et vigtigt Led i Landboreformerne var Begrænsningen og Fastlæggelsen af Hoveriet, Fæstebøndernes Tvangsarbejde for Herremanden. Det vil altsaa sige, at der blev trukket en fast Grænse mellem den Del af Bondens Tid, Godsejeren kunde disponere over, og den Tid, Bonden selv kunde raade med. Ganske vist til Arbejde for sig selv. Det var et betydeligt Fremskridt. Nogen fast Grænse mellem Arbejdstid og Fritid kunde ikke — og kan vel heller ikke opstilles for Bondens Vedkommende. Men hvis Nutidens kunstigt genoplivede Folkedansevæsen, med Nationaldragter og Liegstouw, skulde forlede nogen til at tro, at Fortidens Bonde havde Masser af Fritid til Fest og Fornøjelse, saa tror man fejl. Bondens og Bondekvindens Liv, og det vil jo sige Folkets store Flertals Liv, op til Industrialismens Gennembrud, var en daglig og aarlig og livslang Ronde af træls Slid, som alene Kirkens foreskrevne Helligdage og et sjældent Markedsbesøg med Gøgl og Drik og Løssluppenhed bragte Afveksling i og Befrielse fra.

Heller ikke Bylivet var i gamle Dage en Kæde af Fornøjelser, hvad Skildringer af Haandværkerskikke og Herbergsleben og blaa Mandage maaske kunde lade formode. Gamle Dages Haandværker kunde — ligesom Bonden i Naturen — have forskellig indre Tilfredsstillelse af sit Arbejde, som den moderne Industriarbejder ikke altid har, men gennemgaaende var hans Dagværk et Slid fra tidlig Morgen til sen Aften, og Fritid i vor Forstand eksisterede ikke. Lavstidens Svende var fæstet fjerdingaars- eller halvaarsvis, og det i Forbindelse med Kost og Logisystemet førte i Praksis med sig, at al Svendens Tid tilhørte Mesteren.

Først med Fabrikernes faste Arbejdsplan, Tidsinddeling, Portnerhuse og Fyraftensfløjter sættes der klare Skel mellem Arbejdstid og Fritid, hvad der er en Forudsætning for, at Fritiden kan faa en selvstændig Værdi.

Efter at 10 Timersloven af 1846 var traadt i Kraft i England, kunde en Fabrikinspektør berette om en af dens Virkninger i de Ord: »Arbejderen véd nu, naar den Tid, han har solgt sig for, slutter, og naar hans egen Tid begynder, og idet han ved det forud, er han i Stand til i Forvejen at lægge Planer for Anvendelsen af hans egne Minutter til Gavn for ham selv«. Man bemærker, at Inspektøren med Rette taler om Arbejderen egne Minutter, for med en ti Timers Arbejdsdag, som ved Spisepauser var spredt over endnu flere af Døgnets Timer, plus Vejen mellem Arbejdsplads og Hjem og med den Træthed taget i Betragtning, som var en Følge af den lange Arbejdstid, blev der kun en yderst ringe Fritid tilovers til at lægge Planer for.

Hverken Lavstidens Haandværker eller forrige Aarhundredes Industri-Proletar kendte til at udvikle sin Aand ved Læsning eller ved anden Deltagelse i Kulturlivet. Hans Fritid gik op i hans Hviletid, eller han anvendte den til at stimulere sig i, saa

han kunde holde Slæbet ud. Brændevin og Slagsmaal har udfyldt vore Forfædres smaa Bidder af Fritid i en Grad, som vore Dages ædruelige Arbejder har svært ved at forestille sig.

Naar det har kostet Arbejderne saa lange og bitre Kampe at erobre et gunstigere Forhold mellem Arbejde og Fritid, en Kamp, der foreløbig er kronet af den overenskomstmæssige 8-Timersdag og den lovfæstede betalte Ferie for alle Arbejdere, saa hang det sammen med to Opfattelser eller Tankegange, som begge to var lige gale. For det første mente Arbejdsgiverne, Ejerne til Produktionsmidlerne, at deres Profit hang i de yderste, sidste Arbejdstimer. En Forkortning af Arbejdstiden vilde derfor blive katastrofal for Kapitaludbyttet og derfor efter deres Opfattelse ogsaa ødelæggende for Samfundet. Følgelig maatte Krav i saa Henseende bekæmpes af ideelle, saa at sige patriotiske Grunde. Men dernæst syntes man, at hvad man saa af Drukken-skab og Daarligdom blandt Proletariatet var tilstrækkeligt Bevis for, at Arbejderne ikke forstod at anvende deres knappe Fritid paa en heldig Maade. Arbejdernes Lediggang var Fandens Hovedpude. Og derfor maatte man ligeledes af andre ideelle, rent ud menneskekærlige Grunde sætte sig imod en Udvidelse af Arbejdernes Fritid. Nu erkendes det vist almindeligt, at begge Dele var og er en Misforstaaelse. Kapitalens Udbytte af Produktionen er ingenlunde bleven formindsket ved Arbejdstidens Forkortelse, og Arbejdernes Trang til at gaa paa Kroen er ingenlunde bleven forøget ved deres øgede Fritid.

Alligevel skete der ingen afgørende Ændringer i Forholdet Arbejdstid—Fritid, før Arbejderne ved Organisation og Sammenhold blev i Stand til at sætte haardt mod haardt. Men andre Forandringer i Samfunds- og Produktionsforhold hjalp til, ja var egentlig afgørende for Resultatet. Sagen er, at vi gennem et Aarhundrede har oplevet en teknisk og videnskabelig Udvikling, som har ført os ud af en Samfundstilstand, hvis Problemer udsprang af Knaphed og Fattigdom, til en Samfundstilstand, hvis Problemer bunder i vor Rigdom, vor Overflod. Produktiviteten, Arbejdets Afkastning, er vokset efter Sneboldsystemet. I det meste af Perioden blev Balancen opretholdt ved, at Produktivitetsforøgelsen maatte kappes med en lige saa stor Befolkningsforøgelse. Men efter at den er slakket af, mens Teknikkens Udvikling skrider videre, maatte det komme til den Situation, at der blev Raad til, at flere og flere kunde blive spændt fra. I gamle fattige Tider var Fritid en Forret for et begunstiget Mindretal. I Dag er vores Produktionsapparat saa fuldkomment, at det er økonomisk muligt at dele Fritid ud til alle. Udnyttelsen af Naturens Energikilder i Forbindelse med de arbejdsbesparende Maskiner er Grundlaget for den ændrede Fordeling mellem Arbejde og Fritid, vi kender i Dag, og der er vist faa, som tvivler paa, at Fordelingen kan ændres til Gunst for endnu mere Fritid i Fremtiden. Tænk, hvilken

Overflod vi kunde svælge i, om Menneskene vilde høre op med den Daarskab at ofre deres Kræfter og Rigdom paa at bygge Krigsmaskiner og Djævelskab til at ødelægge sig selv og hinanden med.

Desværre har vi ikke forstaaet at fordele den indvundne Fritid paa en fornuftig Maade. Den samme Udvikling har ogsaa ført til, at vi har en Hær af arbejdsledige, en Skare Samfundsmedlemmer, hvis Liv er lutter Lediggang, paatvunget, ufrivillig »Fritid«, men det maa ikke særligt lægges Maskinerne til Last. Had mig ikke, thi jeg er din Ven, siger Maskinen hos Oskar Hansen. Arbejdsløsheden skyldes Fejl i Samfundskonstruktionen, som skal findes andre Steder, og den Arbejdsløses Fritid falder udenfor det, der skal behandles her, hvor vi som sagt med Fritid forstaa den Tid, Arbejderen har til fri Raadighed, naar han har gjort sin Part af Arbejdet.

De tekniske Fremskridt, eller skal vi anvende Udtrykket Rationaliseringen af Produktionen, er Grundlaget for vor højere Levestandard, bedre Sundhedstilstand, rigeligere Fritid og jævner Fordeling af Kulturgoderne, sammenlignet med vores Fædres. Naar vi har det i Erindring, maa vi nødvendigvis være noget varsomme med at anklage den samme Rationalisering for at være Skyld i, at vores Helbred undergraves, at vores Frihed beskæres og vores Kultur gaar i Opløsning. Den Opfattelse, man ikke sjældent møder, at Nutidens Produktionsformer er i Færd med at gøre Menneskene til Maskinlaver, til Robotter, er sikkert stærkt overdreven. Men der er Træk i Udviklingen, som utvivlsomt maa opføres paa Minus-Siden, og en Del af dem giver sikkert nogen Forklaring paa den Anvendelse, en stor Del Mennesker gør af deres Fritid. Saalænge Arbejdsforholdene var præget af den lange Arbejdstid og det tunge Kropsslid, maatte Fritiden tjene til at modvirke og helst ophæve Virkningerne af Træthed. Der var efter Fyraften ikke Kræfter i Behold til Udfoldelse af nogen Slags Aktivitet. Der var kun Trang til Hvile, og under Hvilen genskabtes Kræfterne til at sætte ind paa næste Omgang Arbejde.

Ved Maskiniseringen og Rationaliseringen er det tunge Slæb bleven begrænset; Maskinpasseren er mindre legemligt udmattet efter Fyraften end den, som selv maatte lægge Krop og Kræfter til — tænk paa Murerarbejdsmanden, som selv maatte bære Mørtelen op ad de høje Stiger, og saa ham, som nu har det elektriske Hejseværk til at hive Byrden til Tops. — Men samtidig har Mekaniseringen og Arbejdsdelingen berøvet en stor Del af Arbejdet dets Afveksling og Interesse, gjort det daglige Arbejde ensformigt og kedsommeligt. Den Ensidighed opvejes ikke ved blot at hvile efter Fyraften. Den fremkalder en Trang til Oplevelse, til Spænding, til Pirring i Fritiden. Det er ikke blot for Fabriksarbejderen det gælder. Det gælder for stadig større Omraader af Arbejdet, ogsaa paa Kontor, paa Lager, i Butik; det forstærkes af Ensformigheden i Storbyens Arbejdersgader, af Frokostpakkens evige to med Leverpostej

og to med Roskilde Landevej eller hvad det nu er — — det hele er een triviell og aandfortærende Mølle.

Hvad Arbejdshverdagen ikke kan give, det søges saa i Fritiden. Det er Forklaringen paa den store Tiltrækning, Sportskampe, Detektivromaner, Duevæddeløb og andre spændende Ting har som FritidssysseL. Derfor er det ingen Tilfældighed, at England, hvor den industrielle Kapitalisme først kom til Udvikling, ogsaa er den moderne Sports Moderland. Trangen til selv at sparke Fodbold eller bokse eller køre Væddeløb er ret moderat, men Sporten bestaar for Tusinder af Mennesker i at være Tilskuere ved Kampene, og Oplevelsen er den Spænding og Nervepirring, Kampen fremkalder, og som man selv hjælper til at forhøje ved Hujen og Heppen. Det giver bagefter Sjælen salig Ro. Det er den samme kortvarige Befrielse, som Borgermanden i »Faust« søger for sit Dagliglivs Graahed:

»Det bedste som jeg ved paa Søn- og Helligdage
er en Passiar om Krig og Mord og Brand,
naar nede, langt fra os, i Tyrkens Land
for Alvor paa hinanden fat de tage.«

For andre former Arbejdsforholdene sig saadan, at det rent fysiske Slid vel er blevet mindre i Kraft af Mekanisering o. s. v., men til Gengæld er Arbejdstempoet, Rytmen, Larmen eller andre Omstændigheder ved Arbejdet bleven saadan, at det hele i langt højere Grad end før gaar paa Nerverne. Denne Paavirkning paa Arbejdsstedet forstærkes gennem hele Storstadslivet, Trafikken i Gaderne, Sporvognens Hvin i Svingene, Larmen fra Naboers Højtalere, Uroen eller maaske snarere Manglen paa Ro og Stillehed, som præger vor Tid. Hertil kommer den økonomiske Usikkerhed og andre Momenter, som virker i samme Retning. Lad der nu ogsaa være nogen Overdrivelse i de Billeder, man af og til faar oprullet af Nervøsitet og Nervetilfælde, som skal finde deres Forklaring her, saa er der utvivlsomt Træk her i Nutidens Arbejdsliv, som forklarer andre fremtrædende Former for Fritidsanvendelse i vore Dage. Psykologer taler om sjælelig Kompensation. Som nogle søger Kompensation for deres Arbejdes Monotomi ved pirrende Oplevelser i Fritiden, saadan søger andre Kompensation for deres Arbejdes Nerveslid i Omgivelser, som er præget af Ro og Fred og svale Vinde. Her er i hvert Fald delvis Forklaringen paa de Bevægelser, vi har set vokse saa stærkt de sidste Aartier, Flugten ud i det vi tror er Guds fri Natur, Lejr- og Bade- og Vandrelivets Primitivitet, delvis ogsaa Kolonihavebevægelsen. Det dulmer at sysle med Greb og Rive og bagefter lægge Hovedet paa skraa og betragte sit Værk og allersidst nyde en fredelig Pibe Tobak i Lindelysthuset.

Der vil næsten altid være en Forbindelse mellem Arbejdets Art og den Art

Rekreation, den fremkalder Trang til. Det vil sige, at Arbejdet, der gaar forud, har et Ord at sige ved Anvendelsen af den Fritid, der følger efter. Derfor er det nødvendigt at holde sig klart, at der vel kan opnaas uhyre mange Goder ved fælles Tilrettelægning af Fritidsforanstaltninger, enten det nu sker ad privat eller offentlig Vej, men man vil altid komme tilkort, hvis man ikke husker paa, at Spørgsmaalet om Fritidens rette Anvendelse kun kan besvares set i Forhold til den enkelte. Det vil især være betænkeligt, om de gode Raad og Tilbud fremsættes med en moralsk opløftet Pegefinger, med Hentydning til den eller dens mindre gode Anvendelse af sin Fritid. Kun den, der selv har siddet i Skotøjsfabrikken, ved igrunnen, hvor Skotøjsmaskinen trykker, og derfor ogsaa kan udtale sig om, hvordan Skotøjsarbejderen helst skal tilbringe sin Aften. Man har et gammelt Ord, der siger, at det som helbreder en Smed, kan slaa en Skrædder ihjæl. Det stammer fra en Tid, da der var større Forskel paa Smedens og Skrædderens Fysik, end der er nu. Men her betyder det, at en Nitter fra B. & W.s Skibsværft højst rimeligt vil benytte sin Fritid paa en anden Maade end Bogholderen paa Skattekontoret vil benytte sin, og Fritidsforanstaltninger maa være saa forskelligartede, at de frembyder Goder for dem begge to.

Den Betragtning og den Praxis, at Fritiden væsentlig skal tjene til Rekreation, slæber med sig et Element af den Fortid, da Arbejderens Fritid var Hvile af Hensyn til Arbejdet. Men naar Fritiden har naaet det Omfang, den har i vor Tid, saa faar den andre Formaal end blot at være en Kraftkilde med Henblik paa Arbejdet. Saa faar den en helt anden personlig Værdi. Et Udblik over Samfundslivet vil da ogsaa vise os, at det, som den øgede Fritid har præget det med, er en Uendelighed af ny *Aktivitet*, ny fri og lystbetonet Virksomhed.

Den øgede Fritid har fremkaldt en Mængde Behov, meget forskellige Behov, og sammen med Fritidsforøgelsen er der ogsaa vokset mangfoldige Institutioner og Organisationer frem, som har til Formaal at tilfredsstille Behovene for Beskæftigelse, Afveksling og Forlystelse i Fritiden. — Privatkapitalen er tidlig mødt paa Pletten og har udnyttet Chancerne gennem en Forlystelsesindustri, som spænder over Film- og Revyteatre, Restaurations- og Hoteldrift, Rejsebureauer og »Andenken«-væsen, Service for Vejfarende, Rekvisitter for alle mulige Amatør-Interesser og Mode-Manier. Den Efterspørgsel efter Arbejde, som selve Fritiden har skabt, er saa stor, at Arbejdsløshedssituationen vilde have været endnu alvorligere, om ikke en saa stor Del af den Arbejdskraft, som er bleven frigivet ved Rationaliseringen af Industri og Landbrug, var blevet opsøgt af Forlystelsesmarkedet.

Men endnu mere betydningsfulde er andre Foreteelser i Samfundslivet, som hænger sammen med Fritidens Forøgelse — det er Fremvæksten af det vidtforregnede

Foreningsliv, vor Tid kender, grupperet igen væsentlig i nogle Hovedstrømme, vi kan kalde de »sociale Bevægelser«. De hører alene det sidste halve Aarhundrede til. Mennesker, som før gik sløve rundt i de Baase, de var blevet anbragt i fra Fødselen, har gennem den øgede Fritid faaet Tid og Energi til at løfte Blikket udad og opad, til at ræsonnere og diskutere, har følt en Trang vaagne efter at vide mere og har faaet Interesse for Samfundsanliggender. Deraf igen er der saa vokset Selvfølelse og Frejdighed frem til at deltage i det, vi kalder det offentlige Liv og til at drøfte Reforme og kræve Medbestemmelsesret. Den Udvikling i Retning af Folkestyre, som vi har set f. Eks. her i Landet, vilde være utænklig uden det Maal af Fritid, som Arbejderklassen har opnaaet. Der er næppe nogen Tvivl om, at 8-Timersdagens Indførelse 1919—20 — efter at Arbejderbevægelsen helt fra 1890 havde demonstreret for Kravet 8 Timers Arbejde, 8 Timers Frihed, 8 Timers Hvile — er Udgangspunktet og Forudsætningen for den Fremgang for den politiske Arbejderbevægelse og den politiske Magtforskydning, der viser sig i, at vi nu i ti Aar har haft et Ministerium Stauning. »Fritiden er Frihedens Forudsætning«, den er det folkelige Selvstyres Livsluft, har en Mand engang sagt. Og naar Diktaturet i Landene sydpaa, efter først at have berøvet Arbejderne deres Organisationsfrihed og andre menneskelige Rettigheder, har interesseret sig saa stærkt for Arbejdernes Fritid, at det har oprettet mægtige Fritidsorganisationer — »Dopolavoro« og »Kraft durch Freude« — saa er det i og for sig en naturlig Forholdsregel set ud fra Diktaturets Synspunkt. Ved »Kraft durch Freude«s Oprettelse erklærede da ogsaa Dr. Goebbels, at Formaålet var at organisere Fridagen ud fra den Erkendelse, »at Staten aldrig skal lade Folket være alene med sig selv«. Meningen fremgaar endnu tydeligere af K. d. F.s Vedtægter, hvor der tales om at foretage en Omopdragelse af Arbejderen i Fritiden. Den skal ikke gaa ud paa at udvikle hans Samfundsinteresser, tværtimod, »thi det er ikke nødvendigt, at enhver Folkefælle driver Storpolitik og forstaar de politisk-taktiske Forholdsregler, men kun at han har urokkelig Tillid til Rigtigheden af den Politik, Føreren former.«

Et saadant Fritidsprogram burde bringe os i de demokratiske Lande til at besinde os paa Værdien af vor Fritid og vor Frihed — to Ting, som efter vore Begreber ikke kan skilles ad — og til at overveje, om vi helt har gjort os klart, hvilke Opgaver Fritiden stiller os, og hvilke Forpligtelser den paalægger os.

Der er hidtil gjort en betydelig Indsats for at skabe Muligheder for en fornuftig og frugtbar Anvendelse af Fritiden. Foreninger og offentlige Myndigheder har tilvejebragt en Mængde Institutioner og Arrangementer, som kun har Mening og Formaal i Forbindelse med Fritiden, Indretninger, der staar som Tilbud, Forslag til Benyttelse i Fritiden. Herhen hører Tilskud til og Institutioner for det frivillige folkelige Oplysningsarbejde, Biblioteker, Musæer, offentlige Koncerter, Parker, Lejrpladser,

Vandrehjem, Friluftsbade, Svømmehaller, Idrætspladser, Jord til Kolonihaver, Folkesang og -dans, Amatør-Dramatik, Lempelser og Lettelser ved Rejser og meget andet. Der er et saa rigt Udvalg, at man maa forbavses over, at der endnu skal findes Mennesker, som ikke ved, hvad de skal tage sig til, naar de netop kan gøre, hvad de vil. Spørg en Arbejder, en almindelig Arbejder i Tredverne f. Eks. som jeg saa tit har gjort: Hvad bruger du din Fritid til?, saa vil man faa som Svar: Uha, jeg har nok at bestille; jeg reparerer Cykler, bygger Radio, laver Fuglebur, jeg læser, gaar mange Aftener til Møder i min Fagforening eller andre Steder, hvor der foregaar noget, som interesserer mig, om Sommeren har jeg min Kolonihave, som tar megen Tid — ork jo, hvis man ikke havde noget at beskæftige sig med i sin Fritid, saa vilde Livet være trist. — Men der er ogsaa mange, alt for mange, som ikke ved, hvad de skal gøre af sig selv i Fritiden, og som netop derfor har det saa trist. De, som husker Kjeld Abells berømte bortkomne »Melodi«, vil ogsaa huske, at Scenen i det unge Hjem i Søndagens gabende Kedsommelighed, var en af dem, hvis Satire bed stærkest igennem. De unge og de gamle fortærede skiftevis hverandres Søndag med Agurkesalat og Rødbeder til. Det var alt, hvad de i deres Aandsfattigdom kunde hitte paa. Det mindede om Kammeraten, som bebrejdede den anden: Jamen, du ryger ikke, du drikker ikke, og du spiller ikke Kort — hvad i Himlens Navn bruger du saa din Søndag Eftermiddag til?

De Mennesker manglede Fantasi, Initiativ, og jeg kan ikke frigøre mig for en Følelse af, at den Larsenske Søndag med sin Anklage, foruden det med »Melodien«, mest af alt rammer vort Opdragelsessystem. Vi har haft saa travlt med at opdrage baade vore Børn og vore unge til noget, vi kaldte det praktiske Liv, men som egentlig betyder det praktiske Arbejde, at vi har glemt, at Livet er andet end Arbejde. Hvis Børn kun kan folde sig ud, naar der prikkes til dem af professionelle Legetanter, saa er der noget i Vejen med dem. Der kan for voksne vindes meget, naar Organiseringen af Fritiden sker paa fuldstændig frit Grundlag, men et af vores vigtigste Problemer bliver alligevel, om vi kan finde en Balance mellem Opdragelse til Arbejde og Opdragelse til Frihed, til personlig Selvudfoldelse i Fritiden. »Vi sendtes hid til Arbejd«, siger Digteren, javel, men ogsaa til Lyst og Leg.

LLOYD GEORGES GERNING OG PERSONLIGHED

AF IB KOCH-OLSEN

1. Indledning.

Naar historikere behandler *saa kaldte* store, historiske personligheder, spørger de sig selv: »Hvorfor er den mand netop kommet til at staa som en stor mand for verdens bevidsthed?» For ældre tider kan arbejdet være yderst brydsomt, og man kan kun naa til vagt at ane de kræfter, der har virket. Som regel har en fremragende skribent fra samtiden eller eftertiden mejslet berømmelsen og storheden hos en mand. I mange tilfælde naar man slet ikke til at kende, hvad det afgørende og væsentlige var i mandens gerning. Men manden kaldes stor, fordi han betragtes som den afgørende faktor i epokedannende begivenheder. Fra de ældste tider har der eksisteret propagandamagere, af høj eller lav rang, som var rede til at fæstne mandens ry for efterverdenen. Fra den nyere tid er i mange tilfælde et saa stort materiale til raadighed, at man har fordelene ved at kunne høre baade beundrenes rosende taler eller bravader og kritikernes krasse ord.

I vor tid drives ofte i vide kredse en forgudelse af de »store« mænd. Vi er allesammen mer eller mindre afhængige af den betragtningsmaade, som de allerfleste historielæreboøger — særlig folkeskolens — bygger paa: at de store, historiske skikkelser er de egentlige drivkræfter i udviklingen. Og de fleste af os vil vel til enhver tid fængsles af det, der synes os storheden i den enkeltes indsats. Men en forklaring af historiens skiftende skikkelser og perioder lader sig dog uden tvivl ikke fastlægge i snævre rammer.

Hovedsagen maa være at forstaa de store udviklingslinjer. Afgørende maa være at søge en forstaaelse af tiden omkring manden og manden i tiden, hans gerning og personlighed. I det følgende skal gøres et forsøg paa at male i brede strøg et billede af en tids politikertype, David Lloyd George, der paa et tidspunkt havde den halve verden for sine fødder i næsegrus beundring. Han er i aar fyldt 75 aar. Beundringen for ham er efterhaanden afløst af en kritisk bedømmelse.—

2. Baggrunden.

Lloyd George maa ses som repræsentant for det 20. aarhundredes liberalisme. Bæreme af liberalismen i det 19. aarhundrede var det borgerskab, der ved reformakten 1832 var anerkendt som politisk faktor i det engelske samfund. Længe havde det haft økonomisk og social betydning. Borgerskabet var skabt af kolonihandlen i aarhundrederne efter middelalderen, da England byggede sit søherredømme og sit imperium op. Men ved skabelsen af det storindustrielle England i løbet af det 19. aar-

hundrede, hvor det kapitalistiske samfund støbtes, foregik der vældige brydninger i det sociale liv og dermed i politikken. Industrialismen skabte et nyt lag af industriarbejdere, der ved valgreformene 1867 og 84 fik aabnet adgang til indflydelse i politik. Men et egentligt arbejderparti begyndte først senere at dannes.

Efter 1850'erne havde liberalismen varetaget arbejderens interesser — eller i hvert fald paa visse punkter udnyttet den omstændighed politisk, at der socialt var foregaaet en nydannelse. Det var en tid, da hele England nød godt af, at det sad inde med et monopol paa salget af industrivarer paa verdensmarkedet. Hele det engelske samfund levede heraf og af det overskud, der flød fra koloniriget. Netop paa spørgsmaalet om opretholdelsen af imperiets faste afhængighed af og tilknytning til Storbritannien spaltedes det liberale parti. En del vilde indføre hjemmestyre for Irland (Gladstones home-rule). Men da dette problem tilspidsedes, skilte et liberalunionistisk parti sig ud med Chamberlain i spidsen. Det var stærkt imperialistisk. Koloniriget skulde udvides og knyttes fast til moderlandet. Det var de koloniale tilførsler og den engelske industri, det galdt. Arbejderne støttede denne fløj.

Op mod 1900 saa det ud til nedgang for liberalismen. Efter Gladstones død sagde en af dens førere: »Det er en gammel indisk tanke, at naar en stor høvding dør, saa skal hans venner og heste og hunde begraves sammen med ham. Saadan maa det gaa med os«. Men endnu i det 20. aarhundredes begyndelse viste liberalismen sig at have grokraft i England. Blandt de borgerlige, venstreorienterede og demokratiske politiker typer, der da traadte frem i rampelyset, indtog Lloyd George en fremtrædende plads.

3. *Walliseren.*

Lloyd George, der er født 1863, er vokset op i Wales, hvor de engelske gods-ejeres magt viste sig særlig grelt. Han var et proletarbarn, mistede tidligt sin fader og blev opdraget af sin moder og morbroder, der var skomager og nonkonformistisk lægprædikant og fjende af den anglikanske, højkirkelige overklasse. Han støttede sin nevø's lyst til læsning og skaffede ham senere ind paa et sagførerkontor. 1884 blev Lloyd George selv advokat, men fungerede yderligere som journalist og taler i disse aar, hvor walliserne begyndte kampen mod godsejerne, en social kamp, der som maal ogsaa satte sig kirkelig frihed og derfor var vendt mod den anglikanske kirke. Han var levende med i denne kamp som en glimrende taler og debattør, vittig, flittig, charmerende og humørfyldt. Han var walliser, før han var liberal.

1890 kom Lloyd George ind i parlamentet som repræsentant for denne lokalprægede walliserradikalisme. Han stod paa linje med de liberale i deres politik under devisen »fri kirke, fri skole, fri jord«. En svag liberalunionistisk regering fra 1892 væltedes bl. a. paa Lloyd Georges stædige krav om ophævelse af statskirken i Wales.

Senere indføjede det liberale parti blandt sine programpunkter de waliske krav — derved knyttede det Lloyd George til sig og kunde benytte sig af hans evner.

Under boerkrigen 1899—1902 angreb Lloyd George som boernes talsmand i flammende taler paa utallige møder kapitalisterne, regeringen og hæren, mod hvem han rettede drønende anklager for ublu spekulation og militært barbari. Modigt gennemførte han sit talefelttog for freden. I Birmingham, der var al hvidglødende imperialismes centrum, maatte han efter en kraftig tale smugles bort i forklædning. I store kredse nød han beundring for sit lidenskabelige forsvar for boerne.

4. Liberalisten.

December 1905 kom Lloyd George ind i den liberale regering Campbell-Bannermann. Han vilde forme den nye liberalisme, der skulde blive i stand til at slaa det fremvoksende socialdemokrati. Han ønskede »at servere socialismens hovede paa et fad«. Partiet skulde gøres uafhængigt af Irland — som stadig kæmpede en haardnakket kamp for at opnaa hjemmestyre — og hans hovedprogrampunkt var en fordeling af nationalindkomsten. Trods hans stilling som radikal vandt han snart borgerkabets anerkendelse, endog i London City, fx. da han 1907 satte al sin energi ind paa at afværge en trusel om jernbanestrejke.

De liberales imperialistiske politik sejrede udenrigspolitisk, og indenrigspolitisk sejrede deres socialpolitiske synspunkter. Ved de sociale reformer forsøgte de at overbyde arbejderpartiet og samtidig at faa smaaborgerkabet med sig. Og arbejderne støttede regeringen ved valgene. Lloyd George, der var handelsminister og fra 1908 finansminister, gennemførte en masse sociale love, saaledes i 1908 8-timersarbejdsdagen og alderdomspension for grubearbejdere. Særlig laa forsikringsspørgsmaalet ham paa sinde. »Jeg ser«, siger han, »loven om alderdomsunderstøttelse og folkeforsikring og mange andre love paa deres vej blæsende ned som briserne fra mit hjemlands høje, de skal feje ned i de taagefyldte dale og rense mørket ud, indtil straalene fra guds sol er trængt gennem selv det mindste vindu.«

Det budget, han forelagde for 1909, var et angreb paa beskyttelsespolitikken og en radikal fanfare, der varslede et alvorligt angreb paa de store formuer og gods-ejerjorden. Han havde startet et felttog mod fattigdommen, som han haabede snart skulde være en »lige saa fjern erindring hos folk i dette land som de ulve, der engang gjorde dets skove usikre.«

De indkomster, man fik, skulde anvendes til sociale formaal. Overhuset, der repræsenterede en ret snæver overklasse, blev tvunget til at bøje sig. Efter en skarp forfatningskonflikt kom vetoloven 1911, der afskaffede overhusets vetoret og dermed gav underhuset den endelige overvægt i det parlamentariske liv.

Lovforslag om hjemmestyre for Irland og om adskillelse af stat og kirke i Wales rejste harmen i de konservative. Verdenskrigen skulde foreløbig stille disse problemer i bero.

1913 blev Lloyd George udsat for stærke angreb paa grund af hans forhold til Marconiselskabet, et kabel- og telegrafforetagende, hvis aktier han havde spekuleret i. Hans samvittighed har, saavidt det kan skønnes, været en smule flosset. Men med sine sædvanlige evner lykkedes det ham at redde sig nogenlunde helskindet ud af affæren, og ved en frokost, der blev givet til hans ære, fremstillede han sig i en pragtfuld tale som en moderne St. Sebastian, der trækker pilene ud af sit skælvende kød og slynger dem i hovedet paa angriberne igen.

5. *Koalitionisten.*

Ved verdenskrigens udbrud blev Lloyd George ammunitionsminister i regeringen Asquith. I store og mange taler fejrede han triumfer, idet han vidunderligt viste den ideelle baggrund for Englands deltagelse i krigen, som det britiske imperium udelukkende førte — hed det sig — for verdensfreden og de smaa nationers ret. Han viste sig som minister at have en evne til at behandle sagerne, han havde et vist greb om detaljerne. Med forhandlingsevne og smidighed fik han industrien til at bøje sig for landets behov og medvirke til, at arbejderne holdt igen med deres krav. Ofte viste han som i et lynglimt forstaaelse for, hvad der rent militært krævedes. Og offentligheden fik de taler, den lystede. Han glemte partipolitikken fra før krigen. Han var parat til samarbejde og samvirke med de andre partier. Man har betegnet ham som den fødte koalitionist.

Den engelske historiker D. C. Somervell siger om Lloyd George i forhold til premierminister Asquith, at han var som »uforskammetheden dirrende under vægten af værdigheden.« Og videre i følgende: »Cavour sagde engang noget lignende som, at for at lede sit land gennem krigens krise til sejr maatte han spille rollen som en stor skurk. Mr. Asquith var ikke en stor skurk, og intet kunde gøre ham til det. Mr. Lloyd George var i næsten enhver henseende det modsatte af mr. Asquith.« Under alle omstændigheder lykkedes det Lloyd George, takket være hans nære forbindelse med den store pressemand lord Northcliffe og efter en hidsig kampagne i aviser og paa møder, at faa væltet Asquith og selv blive premierminister i en koalitionsregering. Paa et reelt diktatur ledede han politikken under krigen — i stærkere afhængighed af »den folkelige presses magnater end af folkets valgte repræsentanter« (tidsskriftet Round table). Det var væsentligst det konservative partis majoritet, der støttede ham. Han stod sig godt med disse kredse, da han gik haardt imod alle krav fra arbejderorganisationerne. Efter vaabenstilstanden, november 1918, udnyttede han i en valgkamp

sejrsrusen og beholdt sin stilling. Men han havde vovet sig meget langt ud. Betalingen til vælgerne var løftet om, at Tyskland skulde ud med erstatning og den tyske kejser hænges!

Lloyd George væltedes af sadlen 1922, da han ikke kunde klare vanskelighederne for det engelske erhvervsliv under den lavineagtige nedgang, der da kom. De konservative gik imod ham for hans irske sympatier og en fadæse i den imperialistiske politik i orienten. Venstrepartierne vendte sig haardt imod ham, da han begyndte paa et nedskæringsprogram.

Som uafhængig, uansvarlig liberal blev han atter socialradikal. Men liberalismen havde nu udspillet sin rolle. Medlemmerne var paa vej over i arbejderpartiet. Lloyd Georges lille liberalistiske fløj bestod en tid kun af ham selv, hans søn og hans datter. Nu er han nærmest løsgænger.

6. *Storpolitikeren.*

Lloyd George havde allerede før Pariserkonferencen haft flere storpolitiske roller, f. eks. havde han haft til opgave at advare Tyskland lige efter Agadiraffæren, en af de mange episoder, der gik forud for det endelige store verdensopgør. Denne opgave løste han i sin store Mansion House-tale.

Paa Pariserkonferencen kom han til som premierminister at repræsentere sit land. De sejrende stormagter koncentrerede i løbet af konferencen alle de vigtigste forhandlinger i 4-mandsraadet, hvor Lloyd George skulde hævde Englands stilling i debatten med Clemenceau og Wilson. Han var saa givet klar over, hvad der forlangtes hjemmefra: Det galdt krigsskadeserstatning, udlevering af den tyske flaade og de tyske kolonier.

Churchill fortæller i sin dagbog om Lloyd Georges standpunkt følgende: »Naar man privat spurgte ham om hans mening, svarede han, »at den offentlige mening krævede, at Tyskland betalte. Men man skulde i traktaten indføre bestemmelser om en revision, saa det kunde ske, naar sindene var faldet til ro.«

I sit memorandum fra marts 1919 maner han til fordragelighed og maadehold i polske og magyarske territoriale spørgsmaal, han gaar ind for tanken om, at erstatningsbetalingerne kun skal vare en menneskealder, og endelig er han for en defensiv alliance mellem U. S. A., England og Frankrig. Andre steder gav Lloyd George udtryk for, at Tyskland jo ogsaa var en kunde for engelske varer — og derfor ikke maatte klædes af til skelettet.

Som repræsentant for England lykkedes det ham at være med til at gennemføre udleveringen af de tyske kolonier. Rovet maskeredes under betegnelsen mandater. Han fik sat igennem, at der skulde være afstemning i Øvreschlesien og Marienwerder-

distriktet efter forgæves at have kæmpet for, at Østprøjsen ikke skulde adskilles fra Tyskland. Og endelig havde han støttet Wilson i kampen for folkeforbundet.

Lloyd Georges indsats for rimelighed overfor Tyskland i reparationskomiteen skulde ikke føre til noget. Frankrigs krav om betaling blev særlig skarpt fremført, da Poincaré kom til magten dær. Poincarés syn paa Tyskland var, siger Lloyd George, som en frelserkaptajns syn paa djævlén. Efterkrigstiden har givet kritikerne ret i, at Tyskland ikke kunde betale de forlangte fabelagtige summer. Lloyd George har i sin bog om sandheden om reparationerne hævdet som en slags undskyldning, at England med rette kunde have skruet kravene meget højere op! Paa konferencen gav han i det store hele udtryk for stemningen i store dele af det engelske folk, der krævede, at hunnerne skulde betale. Citronen skulde presses, saa kærnerne hvinede!

7. Fremtræden.

Mange steder er Lloyd Georges lille vævre og iltre skikkelse med de spillende øjne, det hvide flagrende haar og det flagrende slips skildret. I denne forbindelse fortjener Jacob E. Langes beretning fra hans nylig udkomne erindringer at kendes. Lange beretter uimponeret følgende fra sit besøg hos Lloyd George: »Nede fra tennispladsen, hvor ungdommen spillede, dukkede Lloyd George op med sit flagrende haar og sit livlige ansigt. Første indtryk: en lille, elskværdig, energisk højskoleforstander eller landsbypræstemand fra forrige slægtled. Næppe var vi præsenteret, før han for af sted med os ud at se det hele.« Som et stormvejr gaar han ind paa utallige emner og fortæller sine besøgende om husmandsbrug, »chilesalpeter, mergel, kvikrødder, hønseracer, sorte tyrekalve (som han ikke nænner at slagte, skønt de ikke er bedre værd). Og alt ind imellem faar vi skarpe ord om godsejersystemet som Englands kræftskade, smaa politiske anekdoter og strøbemærkninger, alt i en fygende levende strøm, mens hans ivrige hænder demonstrerer. Vi følger med og rives med.« Efter at han har faret rundt over markerne med gæsterne, bænkes de ved teen. »Og nu tager Lloyd George fat med fornyet fart, fortæller, udspørger, udkaster planer, karakteriserer finansmænd og politikere, walisiske arbejdere, valgchancer, tjenestepiger, engelske industriforhold, »videnskabelige« landbrugskonsulenter, stokkonservative amtsraad. Hans bevægelige ansigt følger nøje det hele: Naar han taler om højfinansén, flyver i et nu et jødiskfiffigt smil over hans øjenkroge. Undertiden ser han ud, som om han talte til hele verden fra en ophøjet talerstol, snart farer han op, luder og bevæger skuldre og ben som en tungt daskende landarbejder, snart er han atter den lille venlige bedstefader, — —.« Som en række sprudende fyrværkerinumre har det hele virket paa gæsterne.

Om en lille pudsig episode fra Pariserkonferencen fortæller Clemenceau i sin bog om sejren og dens følger: »Der har vi Lloyd George, frisk og rødmosset med et straa-

lende smil og fast paa haanden; ofte med haandbevægelser saa livlige, at præsident Wilson engang maatte lægge sig afværgende mellem os to med disse blide ord: »Saa, saa — jeg har da aldrig i mit liv set to saa uforstandige mænd« — raseriscenen endte i et latterudbrud.«

8. *Karakteristik.*

En lang række historiske fagmænd og dilettanter har behandlet Lloyd George. En meget stor del af dem er i forblindet hengivenhed gaet løs paa opgaven. Somme har endda givet deres skildring en næsten religiøs farve. En beundrer (J. Høgh) skriver saaledes: »David Lloyd George — det navn er udødeligt, saadan som vi forstaar udødelighed. Man vil nævne det endnu om tusind aar, et tidsrum, der vel ikke er et sekund af evigheden, men dog ret anseligt efter menneskelig maalestok. Og kan det leve saa længe, hvorfor da ikke længere? Ja, lige til vor klode fuldender sit løb.« Han er blevet kaldt manden med sølv-tungen, fredsstifteren, de smaa nationers forsvarer, de fattiges ven, Europas haab. Han kaldes modig, politikeren af guds naade. »Intet menneskeligt omraade er ham fremmed, og hans detailviden er den grundigste.« Mange af de forfattere, der skrev om ham i tiden omkring Versaillesfreden, ser ham staaende i spidsen for det mægtige engelske genrejsningsarbejde og som verdens frelser, der ovenpaa krigens lidelser skulde føre Europa, ja hele den civiliserede verden ind i en ny fredens æra.

Versaillesfredens skarpeste kritiker, økonomen Keynes, har leveret en karakteristik af de tre store fredsforhandlere i sin bog om fredens økonomiske konsekvenser. Men Lloyd George er dær skildret flygtigt i modsætning til de to andre. Først i 1933 vovede Keynes at offentliggøre sin karakteristik af Lloyd George i sin bog *Essays of biography*. Den er uhyre skarp og meget elegant formet. Lloyd Georges følsomhed overfor omgivelserne og det telepatiske instinkt, der i Paris fik ham til at køre op med de overfor hver enkelt og i situationen bedste argumenter, nævnes. Han kaldes den walisiske heks, det kvindelige element i de tre stores triangulære »intrigue« (mærk ordspillet: intrigue eller kærlighedsforhold). »Lloyd George er rodløs; han er tomhed uden indhold; han lever og ernæres af sine øjeblikkelige omgivelser; han er et instrument og en musikudøver paa een gang, som spiller paa forsamlingen og bliver spillet paa af den; han er et prisme, som samler lyset og spreder det og er mest straalende, naar lyset kommer fra mange sider paa een gang. — — Vampyr og medium i samme skikkelse. — — I de store afgørende stunder er det hans lavere instinkter, der sejrer. Karakteristisk for hans indre er hans slægtsskab med troldene og verdens sjælløse blændværk.« Men ogsaa hans gode egenskaber fremhæves: han er pligtopfyldende og har gjort et stort arbejde. Men de fremhæves paa en højst elegant-ubehagelig

maner: »Hvis Lloyd George ikke havde nogle gode egenskaber, charme, fortryllende evne, vilde han ikke være farlig. — — Hvis han ikke var en sirene, behøvede vi ikke at frygte strømmhvirvlerne.«

Mange af de mennesker, der har haft berøring med Lloyd George understreger stærkt hans intelligens' umaadelige følsomhed. Han er kaldt en udpræget demagog med lidenskabelig kærlighed til succes. Modsat forherligerne hævder andre, f. eks. amerikaneren Dillon, at Lloyd George ikke var i besiddelse af større sagligt grundlag i Paris — at han mere byggede paa intuition end paa sikker viden.

Den norske historiker Jac. S. Worm-Müller har givet en udmærket formet, nøgternt udseende helhedskarakteristik i følgende udtalelse: Lloyd George er »ikke let at faa fat paa, glat som et sæbestykke, politiker, ikke statsmand, ikke troløs, i grunden heller ikke upaalidelig, men skiftende, fordi han er taktiker. En radiohjerne, bestemt af øjeblikkelige indtryk, en mand som holdt paa den politiske puls. Hos Lloyd George var det ikke maalet, som var skiftende, men hans metoder, fordi han aldrig var for principper, og det gjorde, at man altid følte sig usikker paa ham til trods for hans straalende, modige, magnetiske store personlighed.«

9. Slutning.

Der eksisterer en uendelig mangfoldighed af bedømmelser og vurderinger. I ovenstaaende er forsøgt at understrege modsætningerne i opfattelsen af Lloyd George. Til daglig vurderer vi vore medmennesker med største lethed. Naar vi tvinges til nøjere eftertanke, gaar det ofte op for os, hvilke vanskeligheder, der er forbundet dermed. Hyppigt paavirkes vi i vore udtalelser af bøger eller andre menneskers tale. Muligvis opdager vi efterhaanden, at sandheden ikke er en simpel og ligetil sætning eller udtalelse, men umaadelig mere sammensat, end vi maaske først forestillede os. Og netop ved at søge at gøre os de modsatte anskuelser klart kan vi undertiden naa til en dybere forstaaelse.

I det foregaaende er ogsaa groft ridset op linjerne i den første snes aar af det 20. aarhundrede, som var betydningsfulde aar for det engelske folk. I disse aar falder den væsentligste del af Lloyd Georges gerning. Han har nu siddet et halvt hundrede aar i det engelske parlament.

Mægtige ændringer fandt i denne tid sted i det engelske samfund, og vældige europæiske begivenheder omkalfatrede verden og derved de økonomiske og storpolitiske forhold for Storbritannien og imperiet. Liberalismen kom arbejderne i møde med sociale love. England tørnede i en kæmpemæssig kollision sammen med sin rival, Tyskland. Efter kraftudladningen skulde freden fæstnes og gøres haard for den tabende.

En hoben skribenter og en glimrende presse har gjort Lloyd George større end han

er. I tiden efter 1920 har særlig kritikere haft ordet. Derfor kan man nu udtale sig mere besindigt. I kraft af sin personlighed og særlige betingelser og omstændigheder kom han til som tidens mand at være med til at lægge navn til tidens geming for England: Gennemførelsen af sociale love, ledelsen af landet under krigen og udformningen af freden. En betydningsfuld del af den moderne historie, grundlaget for vort Europa med demokratiets endelige politiske og kulturelle fremgang og kamp — og dets stedvise tilbagegang i Versaillestraktatens bitre dødsstund.

ET PAR DOKUMENTER TIL 1938's HISTORIE

VED FRODE KRISTENSEN

Skrivelse fra Czekoslovakiets gesandt i London til den britiske udenrigsminister (forkortet):

25. september, 1938.

Sir,

min regering har paalagt mig ... uden tøven at bringe følgende til Hans Majestæts Regerings kendskab:

... Min regering har nu studeret dokumentet og kortet. Det er et *de facto* ultimatum af den art, som ellers kun kan stilles til et besejret folk, og ikke et forslag til en selvstændig stat, som har vist den største beredvillighed til at bringe ofre for bevarelse af freden i Europa. Hr. Hitlers regering har ikke vist mindste spor af saadan beredvillighed. Min regering er forbavset over memorandum'ets indhold. Forslagene gaar langt ud over, hvad vi gik med til efter den saakaldte engelsk—franske plan. De berøver os enhver sikkerhed for vor eksistens som folk. Vi skal opgive store dele af vore veludbyggede forsvarsværker og lade tyskerne trænge dybt ind i vort land, inden vi har været i stand til at ordne det paa et nyt grundlag eller træffe nogen forberedelse til dets forsvar. Vor nationale og økonomiske uafhængighed vil ophøre af sig selv ved en antagelse af Hr. Hitlers plan. Overflytningen af befolkningen vil blive forvandlet til panisk flugt for deres vedkommende, der ikke vil gaa ind under det tyske styre. De maa forlade deres hjem uden saa meget som ret til at tage deres personlige ejendele med sig ...

Min regering beder mig højtideligt erklære, at Hr. Hitlers krav i deres nuværende form er absolut uantagelige for min regering. ... Imod disse nye og brutale krav føler min regering sig forpligtet til at gøre modstand til det yderste, og vi vil gøre det, ved Guds hjælp. Sankt Vaclavs, Jan Hus' og Thomas Masaryks folk vil ikke være et folk af slaver.

Vi stoler paa, at de to store vestlige demokratier, hvis ønsker vi har fulgt meget længere, end vi selv fandt rigtigt, vil staa os bi i prøvelsens stund.

Jan Masaryk.

Lige inden denne skrivelse overrakte til den britiske udenrigsminister havde den czechoslovakiske regering (medens Chamberlain forhandlede med Hitler i Godesberg) modtaget følgende, der i diplomatisk udtryksform er en klar opfordring til mobilisering og som efter alt det foregaaende ogsaa maatte opfattes som en bekræftelse af, at Frankrig og England stod bag deres løfter:

»Vi er blevet enige med Frankrigs regering om at meddele den czechoslovakiske regering, at den franske og den engelske regering ikke kan fortsætte at tage ansvaret for at fraraade mobilisering.« — —

Den 30. sept., fem dage senere, udtalte statsminister *Sirovy* i en radiotale til det czekoslovakiske folk:

»... I München mødtes repræsentanter for fire stormagter og besluttede at tvinge os til at antage de nye grænser mellem det tyske omraade og vor stat. Vi blev forladt og vi forbliver ene. Borgere og Soldater! I ved alle, jeg er ån af dem, der under verdenskrigen frivilligt og under stor selvdisciplin kæmpede fjernt fra fædrelandet for vort lands sag. I ved, vi er rede til at ofre livet for vort land. Drejede det sig blot om vort liv, var der intet valg, men nu maa jeg tænke paa alle jer, mødre og børn. Jeg gennemlever det sværeste øjeblik i mit liv. Døden vilde være lettere. Som general kan jeg bedømme, hvilken overmagt vi har imod os. Valget stod mellem to muligheder; enten at udlette os selv ved at afslaa de betingelser, som blev paatvunget os paa en maade, der er uden sidestykke i historien, eller resignere. Vi var forladt af alle ...

Vi deler jeres forbitrelse og smerte, men vi tror, at nationen paany kan blive stærk, ikke ved vaaben, men ved arbejde.«

Dagen efter, d. 1. okt., udsendte ledelsen for det tyske socialdemokratiske parti i Czekoslovakiet følgende budskab:

»Tærningerne er kastet. Stormagterne har bestemt, at de sudertyske omraader skal afstaas. Vi er blevet ofrene for denne bestemmelse. Det er til ingen nytte nu at dømmе over en handling, der med en voldsom skæbnens tyngde er væltet ind over os. Maaske vil denne skæbne ogsaa ramme dem, som har ofret os. Historien vil udtale den sidste dom over vor og over deres holdning.

I det tyske folk triumferer voldstanken. I bevidsthed om vort ansvar overfor den tyske fremtid søgte vi en anden løsning. En kommende tid maa afgøre, hvis vilje og handlen var renest og ærligst. Partiets navn er rent. ... Nu har vi tabt. Den tyske socialdemokratiske bevægelse maa drage konsekvenserne deraf. Fra i dag indstiller partiet sin virksomhed i de omraader, der skal afstaas. Det fritager alle hidtidige funktionærer for deres forpligtelser og takker alle, der har fulgt partiet, for den lysende troskab, de har bevaret til det sidste øjeblik. Det eksempel, de gav, vil aldrig blive glemt, saalænge der paa jorden findes en plet, hvor der lever frie mennesker. Partiledelsen har nu den pligt at undgaa alt, hvad for dem, der bekender sig til partiet, kan bringe liv og hjem i fare, og at gøre alt for at skaffe de medkæmpere, der har mistet deres fædreland, et nyt fædreland. Vore venner, som i det svære valg mellem fædreland og frihed valgte at blive i deres hjemstavn, skal ikke rammes af nogen bebrejdelse for svigten.

Vi bøjer os i denne time i beundring for det lille czekiske folk, som maa tage de samme skæbnens slag som vi. Maatte det efter disse prøvelsens dage igen gaa lykkeligere tider imøde. Nationaliteternes samarbejde vil vedblive at være en opgave i Mellemeuropa. Vi ønsker af et varmt hjerte, at denne opgave maa finde en lykkelig løsning.

Det er en tung afsked vi maa tage i disse dage, afsked fra den sudetertyske arbejderbevægelse, fra dens møjsommeligt opbyggede institutioner, fra dens prægtige mennesker. Maatte alle, der i de gode dage stod hinanden bi, nu finde sjælens styrke til at bære ulykkens tunge byrde uden at brydes deraf. Vi forvaltede trofast den ærefulde arv. Nu sænker vi vore faner og forlader den tabte kampplads i det haab, at det maa blive givet en lykkeligere slægt med held at tjene vor idé, som vi forblev trofaste til sidste aandedrag.«

Det var den foreløbige afslutning paa 70 aars ærefuldt arbejde for menneskelivets vækst efter europæiske idealer. Men ensretningen gik nu ud over det tyske riges grænser til andre nationer. Demokratiet afskaffedes i Czekoslovakiet. For muligvis at faa lov til at leve — og afvente bedre tider — maatte folket bøjje sig for et overmægtigt tryk udefra og indrette sit styre efter et autoritært princip. Et led i denne proces var samtlige demokratiske partiers likvidering i Czekoslovakiet. Fra den 28. oktober eksisterer det czekoslovakiske socialdemokrati heller ikke mere. Her gengives et brev, der ikke mindst ved, hvad det undlader at sige og hvad der staar at læse mellem linjerne, er et gribende dokument:

Prag, 17. okt. 1938.

Til Louis de Brouckère, formand for Socialistisk Arbejder-Internationale, Brüssel.
Min kære Formand.

Jeg takker Dem for Deres indbydelse til S. A. I.s møde, som skal afholdes d. 18. og 19. okt. i Brüssel, og paa det czekoslovakiske socialdemokratis vegne beder jeg Dem tage til efterretning, at partiet har besluttet, at de delegerede fra partiet *ikke* kan deltage i forhandlingerne.

Det czekoslovakiske parti mener, det er unødvendigt at fremføre *grunde* derfor, at De og hele Internationalen kender disse grunde tilstrækkeligt. For øjeblikket er det ogsaa umuligt at fremføre dem skriftligt. Til at forklare, hvad der er sket i Czekoslovakiet, vilde et brev ikke forslaa, en hel bog vilde være nødvendig. Følgerne er ubeskrivelige. Vi forventer dog, at det i nær fremtid vil blive os muligt at appellere til den demokratiske verdens samvittighed. Man har forhandlet om os og truffet beslutninger om os, uden at vi blev spurgt. S. A. I. vil sikkert selv tage under overvejelse, om den kan eller skal foretage sig noget i et spørgsmaal, der ikke blot er et lokalt problem for mindretallene i Czekoslovakiet, men som er en livsinteresse for demokratiet i hele verden.

Vi beder Dem, kære ven, om at modtage hilsener fra hele det korsfæstede Czekoslovaki.

Paa det czekoslovakiske socialdemokratiske partis vegne:

Soukup. Hampl. Dundr.

Da det samme pres allerede den 5. okt. tvang *Eduard Benes* til at nedlægge sin post som Czekoslovaikiets præsident, var et af hans ord:

»Vi har set den europæiske magtbalance forandre sig«.

Samme dag gav *Winston Churchill* i det engelske parlament udtryk for den opfattelse, der siden synes at være slaaet helt igennem i England, og som klarest samler resultatet af de europæiske begivenheder i 1938. Churchill sagde:

»Det er en katastrofe af første rang, der har ramt Storbritannien og Frankrig. Storbritannien har lidt et ganske utilsløret nederlag og Frankrig et endnu større ... Vi staar overfor en umaadelig ulykke, som Storbritannien og Frankrig er blevet ramt af. Det system med alliancer i Centraleuropa, som Frankrig byggede sin sikkerhed paa, er blevet fejlet bort.

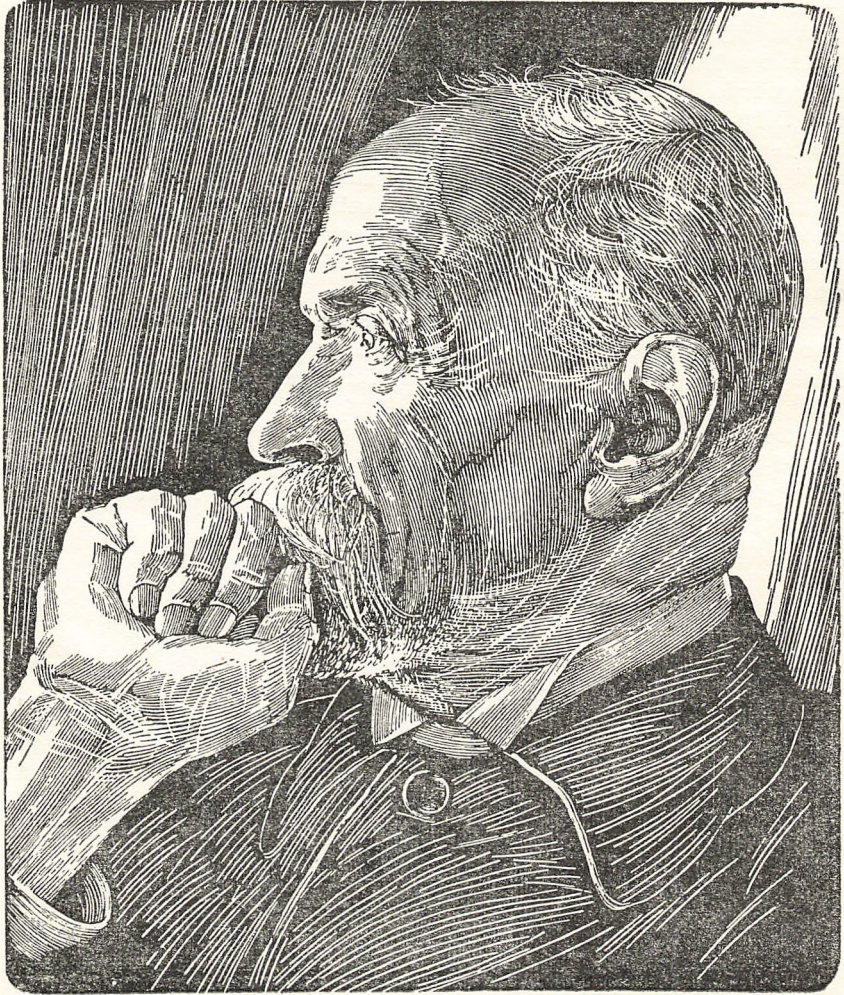
Hvad jeg finder uudholdeligt er, at vort land er ved at falde ind under det nazistiske Tysklands magt og indflydelse. Hver enkelt position er efterhaanden blevet undermineret og opgivet under henvisning til bestikkende og plausible grunde. Jeg forudser, at denne underkastelsespolitik vil føre til restriktioner for talefriheden i parlamentet, fra talerstole og i pressen.

Konsekvensen af, at vi har lidt et nederlag uden at føre krig, vil ledsage os længe paa vor vej. Hele Europas ligevægt er blevet bragt i fare, og for hele vor tid er der mod de vestlige demokratier udtalt de forfærdelige ord: *Du er vejlet og fundet for let!*

Men tro ikke, at dette er slutningen. Det er kun begyndelsen. Det er blot forsmagen af den bedske kalk, som vil blive rakt os aar efter aar, hvis vi ikke gennem den yderste anspændelse af moralsk kraft og krigerisk styrke rejser os igen og forsvarer vor frihed som i gamle dage!«

Europa-Skak

Masaryk

INTERESSANTE FORSØG PAA ROSKILDE HØJSKOLE AF ARTUR WOLLSTEIN

Det er interessant at høre om, hvordan den moderne Videnskab naar frem til sine Resultater ved Hjælp af planmæssige Undersøgelser, ved Beregninger og Sammenligninger. Men det er selvfølgelig mere spændende selv at være med i et saadant Arbejde.

Elevholdet 1937—38 paa Roskilde Højskole havde paa en enestaaende Maade Lejlighed til at deltage aktivt i en interessant Undersøgelse, som gennemførtes af Chefen for »Medicinalcoæs biologisk-kemiske Laboratorium, Dr. med. Erik Jacobsen og Artur Wollstein. Den strakte sig over de sidste 7 Uger af Vinterkursuset, og man havde Indtryk af, at den har sat lidt ekstra Kolorit paa Højskoleopholdet. Hj. Gammelgaard har i »Socialisten« Nr. 6, 1938, og i »Arbejderhøjskolen«, Juni 1938, S. 86—88, kort fortalt, hvad det drejer sig om, før Bearbejdelsen af det store Materiale var afsluttet. Nu er der udkommet nogle Afhandlinger med Resultaterne i Fagtidsskrifter*), men da disse er ret vanskelig tilgængelige for Ikke-Fagfolk, skal jeg her give en nogenlunde udførlig Beretning, som de mange Deltagere sikkert er spændt paa, og som skal give Udtryk for en hjertelig Tak for den Beredvillighed, hvormed baade Eleverne og Lærerne stillede sig til Raadighed under hele Forsøgsperioden.

Af Hensyn til Læsere, der ikke kender Forsøgene, er det nødvendigt at gaa ind paa Formaalet og Forsøgsteknikken.

Formaalet har været under mere ensartede Forhold og igennem længere Tid, end det hidtil har været muligt, at undersøge Virkningen af det saakaldte Mecodrin og nogle beslægtede Stoffer (i Offentligheden tales der vildledende om »Feretabletter«, men det rigtige Navn er nu ogsaa temmelig vanskeligt: *Betafenylisopropylaminsulfat*).

Fra tidligere Forsøg — sidst med 470 Kontorfolk fra københavnske Kontorer — vidste man, at dette Stof forøgede det almene Velbefindende og Arbejdslysten og formindskede Træthed og Appetiten. Men Forsøgene har som oftest kun været kortvarige, og Deltagernes Alder og Levevilkaar var vidt forskellige. Da man ikke paa Forhaand kan vide, hvilken Indflydelse disse Faktorer har paa Virkningens Betydning, var det af stor Betydning, til en Sammenligning at undersøge Folk, der levede under saa ensartede Arbejds-, Bolig- og Ernæringsforhold, som det gælder for Eleverne paa en Højskole.

*) Erik Jacobsen og A. Wollstein, Bibliotek for Læger, Oktober 1938.

Erik Jacobsen, P. Bahnsen og A. Wollstein, Nordisk Med. Tidsskrift, Nr. 16. 1938.

Erik Jacobsen, A. Wollstein og Tind-Christensen, Klinische Wochenschrift. November 1938.

Det kunde selvfølgelig ikke nytte noget, blot at uddele disse »Piller« og saa spørge Forsøgspersonerne ud om Virkningen. Paa denne Maade kunde Indbildningen maaske blive mere afgørende end det kemiske Stof.

Forsøgsteknik.

For at hindre dette, anvendtes ialt 7 forskellige Slags Piller af forskellig Virkningsgrad. Det blev meddelt, at den ene Art overhovedet ikke indeholdt virksomt Stof for at kunne kontrollere, om Indbildningen alene kunde faa dem til at virke. Alle Arter var absolut ens i Udseende og Smag. De uddeltes efter en bestemt Plan, saaledes at hver enkelt fik Piller mindst een Gang om Ugen. Først ved Forsøgets Afslutning afslørede Hemmeligheden om, hvilke Slags Piller de enkelte havde faaet. Ialt uddeltes 703 Poser.

Hvordan hver enkelt bedømte Virkningerne, fik vi at vide igennem de Spørgeskemaer, som udfyldtes hver Aften. Der skulde angives, om f. Eks. Befindendet, Humøret, Virkelysten havde været »som sædvanligt« eller maaske bedre eller daarligere. Der spurgtes om Trætheden, Søvnens Forløb, og om man havde mærket noget til »Organfølelser« som: Hjerterbanken, Hovedpine, Dirren i Musklerne o. l. Desuden ønskedes Oplysning om Forhold, der, uafhængig af Pillerne, kunde have indvirket paa Velbefindendet, som f. Eks. Sundhedstilstanden, Glæde eller Bekymringer, Arbejdets eller Fritidens Forløb.

Det kan ikke anerkendes højt nok, med hvilken Udholdenhed, Forstaaelse og Aabenhed, Eleverne udførte dette Arbejde. Det blev til ikke mindre end 3500 Skemaer, da alle udfyldte dem hver Søndag, uanset om de havde faaet Piller eller ikke.

Som Eksempel paa den store Iver og Velvilje kan anføres, at en stor Part Elever selv ønskede at fortsætte igennem Paaskefridagene, og at en Elev for hele Tiden gennemførte en meget omhyggelig grafisk Fremstilling af Vejrforholdene.

Bearbejdelse.

Skemaerne afleveredes i lukket Konvolut til Elevernes Tillidsmænd. De indkomne Svar blev optalt særskilt for hvert enkelt Stof. Der udregnedes Pointstal, idet f. Eks. »Humøret straalende« eller »godt« fik Plus-Points og »lidt forstemt« eller »meget nedtrykt« fik Minus-Points; Angivelser: »som sædvanligt« sattes lige med Nul.

Naar man lagde Pointstallene i det enkelte Skema sammen, kunde man indføre den opnaaede Talværdi for denne Dag paa vedkommende Deltagers Kartotek kort, saadan at der fremkom en Slags »Feberkurve«, hvor man direkte kunde aflæse, hvordan han fra Dag til Dag havde bedømt sit Befindende. Naturligvis var der Forskel

i, hvor meget de enkelte havde gjort ud af Besvarelsen. Nogle faa nøjedes med stadigt at angive deres Tilstand »som sædvanligt«, medens nogle andre øjensynligt svingede temmelig planløst omkring Normalen. En stærk Forkølelsesepidemi gav sig Udslag i en stærk Nedgang i Kurverne (Befindendet under Normalen). Ved at markere paa Kortet alle Angivelser om Forhold, der kunde have Indflydelse paa Befindendet samt *Forsøgslederens Iagttagelser* og endelig de givne Piller, kunde man erkende Aarsagerne til evt. Udslag paa Kurven.

Nu maatte det vise sig, om Kurverne steg efter Pillerne i det rigtige Forhold til Styrken, og — hvad der var det mest spændende — om Kontrolpillerne fremkaldte nogen Virkning.

Samlet Resultat.

Som det kunde ventes, reagerede Deltagerne noget forskelligt og til Tider ogsaa helt galt. Hos langt den største Part giver Pillerne dog en Bedring i Befindendet, der udmærket svarer til disses Styrke. Dette ses, naar man udregner, hvor mange Procent, Afvigelserne gennemsnitlig kom til at ligge over og hvor mange under Normalen. Som Sammenligningsgrundlag beregnedes det gennemsnitlige Procenttal (Afvigelsen af Normallinien) for alle Deltagere af ialt 566 Normaldage (Dagen før de fik Piller).

Af det store Talmateriale, der fremkom ved den grundige statistiske Bearbejdelse (over 30 Tabeller og Kurver), skal her kun gives nogle faa Eksempler, der i Hovedtræk viser, hvad der som Helhed gaar igen i det øvrige Materiale.

Paa Tabel I ses i øverste Talrække, at der paa Normaldagene var gennemsnitligt 17%, der angav deres Arbejdslyst »bedre« og 9% »daarlignere« end sædvanligt. Ogsaa Humøret angives væsentligt hyppigere som »bedre« end »daarlignere«. Dette belyser ikke blot de gode Kaar, Eleverne lever under, men maa nødvendigvis tages som Udgangspunkt ved de øvrige Beregninger.

Tabel I.

Gruppe	Antal optalte Skemaer	»Centralsymptomer«				»Organsymptomer«		
		Arbejdslyst		Humør		Tunghed i Hovedet	Dirren i Musklernerne	Hjerte- banken
		bedre	daarlignere	bedre	daarlignere			
Normal	566	17	9	21	6	5	0,3	0,4
Kontrol	162	19	10	32	6	8	1	0
Efedrin	64	11	20	12	11	12	4,5	6
Fenylætyl ...	52	14	12	27	6	6	0	2
Isopropyl ...	65	37	5	40	5	10	0,5	0
Ætyl	90	33	13	37	12	10	1	0
Metyl	78	40	8	41	9	8	2	1
Mecodrin ...	192	48	8	47	10	11	2,5	3

Det ses, at Kontrolpillerne i Almindelighed ikke fremkalder større Afvigelser fra Normalgruppen (hvad der yderligere skal vises i senere Eksempler), medens de øvrige Piller i hvert Fald for de saakaldte »Centralsymptomers« Vedkommende tiltager i omtrent den samme Rækkefølge, som tidligere langvarige Dyreforsøg har givet.

Afgørende for et Medikaments Anvendelighed vil det altid være, om der viser sig skadelige Bivirkninger. I *Tabel I* ses det, at »Efedrin«, et Stof, der har været kendt og anvendt længst af de her gennemprøvede, hovedsagelig udmærker sig ved ubehagelige Virkninger. Derimod viste sig det nye Præparat »Mecodrin« i Besiddelse af positive Virkninger, der langt overgaar de øvrige Stoffer. Det almene Velbefindende, Arbejdslysten, Humøret m. m. stiger ganske forbavsende, til trods for at baade Appetitten og Søvnens forringes, som *Tabel II* viser.

Tabel II.

	% Normal	% Kontrol	% Mecodrin
Appetit nedsat	5	8	34
Vanskeligt ved at falde i Søvn	8	9	28
Urolig Søvn	6	5	15
Hyppig Opvaagnen	7	7	16
Vaagner tidligere	17	11	31
Vaagner af sig selv	51	52	61
Ved Opvaagnen søvngig	16	19	14
uoplagt og træt	7	7	10
tung i Hovedet	6	6	9
udhvilet og oplagt	76	72	77

Da Pillerne altid indtoges om Morgenens Kl. 8, kan man forbløffes over, hvor stærkt Virkningen spores helt til næste Morgen. Det er meget karakteristisk i hvor høj en Grad »Mecodrinet« baade *forstyrrer og afbørter* Søvnens. Men alligevel afviger Antallet af dem, der om Morgenens er udhvilet, praktisk ikke fra Normalgruppen.

Den mest fremtrædende Mecodrinvirkning viste sig da ogsaa at være, at den normalt indtrædende Træthed udebliver, selv om man har sovet for lidt.

De i Kontrolgruppen optrædende Afvigelser fra Normalen er saa ringe, at Indbildningen næppe kan have spillet nogen Rolle. Man maa jo huske paa, at ingen vidste, om han havde faaet den ene eller den anden Slags Piller, saa det kan ikke være andet end selve Stoffet, der i Mecodringruppen viser saa tydelige Virkninger.

Nu kunde det jo tænkes, at der ovenpaa de oplivende Virkninger fulgte en tilsvarende Nedgang i Befindendet eller en rigtig »Tømmermand«, som det er Tilfældet ved andre stimulerende Stoffer (Alkohol, Morfin o. s. v.). Derfor har vi eftersporet Mecodrinvirksomheden indtil 2 Døgn efter Indtagelsen. Endnu saa lang Tid efter angives

f. Eks. Arbejdslysten af 13% som bedre og 9% ringere mod henholdsvis 11,5 og 10,5% Dagen før Indtagelsen. Tilsvarende var Humøret hos 24,5% bedre og hos 6% ringere mod henholdsvis 6,5% og 7% Dagen før. Lignende Forhold ved de øvrige Symptomer tyder paa, at daarlige Eftervirkninger ikke optræder. Der blev heller ikke iagttaget en Tiltagen af daarlige Virkninger i Løbet af de 7 Uger.

Maaske vil en eller anden indvende, at alle disse Beregninger risikerer at være fejlagtige, fordi Angivelserne i Skemaerne paa Grund af Uforstand, Sløseri eller Modvilje kan være forkerte. Men da man ved Udfyldningen ikke kunde vide, hvilke Piller det drejede sig om, er Chancen for fejlagtige Angivelser lige stor for alle Arter.

Det samlede Materiale blev desuden nøje undersøgt og sammenlignet med de Iagttagelser, som Forsøgslederen gjorde paa Skolen under hele Forsøget. Det daglige Samliv paa kammeratlig Fod med Eleverne gav rige Muligheder til Bedømmelse af de enkeltes psykiske Habitus (deres Maade at være paa), Evnen til Selvbedømmelse og Indstillingen til Forsøget.

Hvilken Indvirkning disse Faktorer har paa Undersøgelsesresultaterne, beregnede vi i en stor Korrelationstavle. Efter denne synes »daarlig Selvbedømmelse« at medføre, at man overser de mindre udprægede Virkninger, medens Centralsymptomerne ikke viser nogen tydelig Forandring. Større Betydning har den psykiske Habitus: Af de »Tunge, Stillestaaende« har kun 54% angivet tydelig Virkning mod 86% af de »Labile«. Afvisende Indstilling giver sig Udslag i, at der angives flere daarlige Virkninger, medens særlig Iver ikke forøger Virkningen udover det normale.

Psykologiske Undersøgelser.

For at faa en mere objektiv Maalestok for hver enkeltes intelligensmæssige Forudsætninger, Akkuratesse og Modstandsdygtighed mod Suggestion (Indbildning) foretoges en Del psykologiske Undersøgelser. Disse gennemførtes som praktiske Eksempler i de Psykologitimer, Forsøgslederen holdt som en ringe Gengæld for Skolens og Elevernes Velvilje. Utvivlsomt blev den ønskede Bivirkning — at modvirke den formentlig med Tiden indtrædende Ligegyldighed overfor det egentlige Forsøg — virkelig opnaaet, da Prøverne og deres Bearbejdelse vakte overordentlig stor Interesse.

Foruden nogle mindre Forsøg tog vi:

- 1) »Bourdon«-Opmærksomhedsprøve.
- 2) »Ebbinghaus«-Logisk Kombinationsprøve.
- 3) Suggestionsprøve.

Opmærksomhedsprøven bestaar i at udstrege 4 Bogstaver (f. Eks.: g, k, u, v) paa en hel Side med sammenhængsløst optrykte Bogstaver i den ene Række efter

den anden i 10 Minutter. Antallet af overstregede Bogstaver giver en objektiv Maalestok for Hastigheden. Et Maal for Akkuratessen faar man ved at beregne, hvor mange Procent forkerte Bogstaver er udstreget samt rigtige overset indenfor de gennemsete Rækker.

Kombinationsprøven bestaar i en Fortælling, hvori der er udeladt ialt 50 Ord, spredt over hele Teksten. Det gælder om i Løbet af 8 Minutter at udfylde saa mange Huller som muligt med det logisk rigtige Ord. Her foretoges ingen særskilt Optælling for Hastighed og Akkuratesse.

Suggestionsprøven bestod af 2 forskellige Dele: a) »Forhørssuggestion«. Efter Aftale var en Elev gaaet ud, havde lavet Spektakel, svaret igen paa Bebrejdelser o. s. v. Timen fortsattes som om intet var sket, og først 20 Minutter senere foretoges en Slags »skriftlig Vidneafhøring« med en Række bevidst vildledende (suggestive) Spørgsmaal, som f. Eks. »Hvilken Dør blev der banket paa?«, skønt det slet ikke havde banket. b) »Forventningssuggestion«. Af 3 Ting, der stilledes i indbyrdes lige stor Afstand, rykkedes een lidt til Siden. Efter Henvisning til, at der de følgende Gange kun vilde blive foretaget ganske smaa Forskydninger, skulde Eleverne angive Retningen, medens der i Virkeligheden ingen Forskydning skete.

Svarene vurderedes positive (rigtige) eller negative i Grader efter den Sikkerhed, hvormed de var fremsatte.

Bedømmelsen.

Pointstallene for hver Opgave samledes i Hyppighedskurver, hvor man kan aflæse, hvad der svarer til *normal Præstation* og hvor stor Spredningen er omkring Normen. Hver Prøve bedømtes efter en femdelte Skala, saaledes at

de bedste	6,7%	fik	Karakter	5
- følgende	24,1%	-	—	4
- —	38,4%	-	—	3
- —	24,1%	-	—	2
- daarligste	6,7%	-	—	1

Skønt Antallet af Forsøgspersoner i vort Materiale statistisk set er ringe, hvad der forøger Muligheden for tilfældige Fejl, viser de talmæssige Resultater dog en god Overensstemmelse med de ved Iagttagelser vundne Vurderinger og med Skolens Bedømmelse af de enkelte Elever. Ved den meget grundige Bearbejdelse af Forsøgs-materialet blev der ikke blot undersøgt, hvorvidt Præstationerne ved hver enkelt Prøve stod i indbyrdes Vekselvirkning (Korrelation) med hinanden, men ogsaa med Skole- og Milieuforhold.

Ved *Opmærksomhedsprøven* fremkom der ved den før omtalte Karakterbedømmelse efter Hyppighedskurven følgende Skalaer:

Karakter	Antal Udstregninger		Antal oversete og Fejl	
	1. Gang	Gentagelse	1. Gang	Gentagelse
1	0—108	0—192	48,4— %	20,2— %
— 2	109—171	193—238	24,7—48,3%	10,0—20,1%
— 3	172—216	239—305	10,7—24,6%	2,8— 9,9%
— 4	217—283	306—357	4,4—10,6%	1,3— 2,7%
— 5	284—	358—	0 — 4,3%	0 — 1,2%

Som det ses, medførte Gentagelsen af Prøven (med 2 Ugers Mellemrum) en betydelig Øvelsesfremskridt hos alle. Dette fremgaar f. Eks. af, at 1. Gang kun de faa særdeles hurtige naaede 284 eller flere Udstregninger, medens det ved Gentagelsen var den store Normalgruppe (Karakter 3), der naaede disse Præstationer. Som Helhed staar Hastighed og Kvalitet i positiv Korrelation, d. v. s. de hurtige er for det meste ogsaa akkurate. De ældre Elever lagde dog særlig Vægt paa Akkuratessen. Til Skemaudfyldningen synes Prøvens Resultater ikke at staa i nogen Forbindelse. Det interessanteste er, at den første Prøve ved Korrelationsberegningen ikke afviger væsentligt fra Gentagelsen, hvorefter man kan slutte, at een Prøve som Regel vil være tilstrækkelig til Bedømmelse af Præstationsevnen ved denne Opgave.

Ved *Kombinationsprøven* naaede ca. $\frac{1}{4}$ af Forsøgspersonerne at udfylde alle »Huller« i Teksten. Det vil sige, at Hyppighedsfordelingen med Hensyn til Hastighed alene ikke giver et anvendeligt Bedømmelsesgrundlag. Optælles derimod kun de rigtige Udfyldninger, saa fremkommer der en særdeles god Hyppighedskurve med følgende Karakterskala: 1 = 0—13, 2 = 14—19, 3 = 20—37, 4 = 38—44, 5 = 45—50.

De enkeltes Præstationer ved denne Prøve svarer bedre end ved nogen anden til Skolens Bedømmelse og — i Overensstemmelse med Erfaringerne fra psykotekniske og psykiatriske Undersøgelser — til den »almindelige Intelligens«.

Suggestionsprøvens Resultater kan næsten betegnes som et nedslaaende Bevis for, hvordan man kan faa Folk til at tro paa eller udtale sig om Ting, der paaviselig ikke er sket. Ved a) — »Vidneafhøringen« — blev der afgivet 51,3% rigtige Svar, men ca. Halvdelen af disse var noget usikre. Af de 48,7% forkerte Svar fremsattes næsten $\frac{2}{3}$ med Bestemthed. Da man kunde tænke sig, at en Del Fejl kunde skyldes Mangel paa Hukommelse (der var jo gaaet 20 Minutter imellem Iagttagelsen og Afhøringen), saa udelukkedes denne Mulighed ved b), idet Iagttagelsen skulde nedskrives straks. Saa meget mere bemærkelsesværdigt er det, at der kun blev afgivet 29,4% rigtige Svar, hvorefter knapt Halvdelen var sikre, medens af de 70,6% omtrent $\frac{6}{7}$ fremsattes med Overbevisning. Det er sikkert Anspændelsen ved at stirre og vente paa den lille Bevægelse, der saa virksomt understøtter denne »Forventningssuggestion«.

Disse Forsøg bekræfter fuldtud Erfaringerne fra talrige vidne-psykologiske Undersøgelser (bl. a. af W. Stern, P. Plaut, P. Bahnsen). Og det hjalp aabenbart ikke, at Eleverne nogen Tid før havde hørt et meget instruktivt Foredrag af Mag. Bahnsen netop om dette Emne, og at de af den Grund havde gjort mig opmærksom paa, »at de ikke lod sig tage ved Næsen«.

Korrelationsberegningen bekræftede ogsaa den Erfaring, at der næppe bestaar en Vekselvirkning imellem Suggestibilitet og Intelligens. Den viste ogsaa, at Mecodrin-virkningen som Helhed ikke mærkes stærkere af suggestible Folk, men at Organ-symptomerne er mere fremtrædende.

Den paa Grundlag af Prøverne og den umiddelbare Bedømmelse udregnede »Intelligenskvotient« viste ingen nævneværdig Korrelation til Virkningen af Pillerne, medens Overensstemmelsen med Skolens Bedømmelse af de enkelte Elever var god.

Prøveresultaterne er her kun refereret i store Træk. Det vilde ikke blot føre for vidt at komme ind paa alle de specielle Forhold, som undersøgtes, beregnedes og blev til Kurver under ivrig Medvirken af altid interesserede Elever. Det skal ogsaa understreges, at dette Faatal af psykotekniske Prøver ikke er tilstrækkelig for at bedømme den enkelte Evner og Anlæg i den Udstrækning, Højskolen er interesseret deri. Disse Prøver kan ogsaa kun betragtes som et Led i den store »Mecodrinundersøgelse«.

Denne kunde paavise, at den subjektive Følelse af forøget Velvære, mindre Træthed o. s. v. efter Mecodrin ikke ledsages af en reel Nedsættelse af Præstationsevnen, som det er Tilfældet ved f. Eks. Alkohol. Ved Siden af, at Mecodrinet sætter een i Stand til at klare sig med mindre Søvn, formindskes dog ogsaa Appetitten. Det er øjensynligt Reserverne i vor Organisme, der frigøres og holder een i Vigør. Derfor kan man ikke til Stadighed holde sig oppe ved Hjælp af »Piller«. Men det er heller ikke iagttaget nogen Steder, at der opstaar en stigende Trang — som ved Morfin, Nikotin o. s. v. —, at der skulde være Fare paa Færde.

Hvor udmærket Pillerne end virker, saa er de dog ikke tænkt som stimulerende Nydelse, men som en Medicin, der skal anvendes i særlige Tilfælde. Derfor skal der ogsaa Lægeattest til for at faa dem, og det er af stor Værdi for den praktiserende Læge, at han kan støtte sig til den her beskrevne Undersøgelse i Forbindelse med de mange Laboratorieforsøg her og i andre Lande.

Det var beundringsværdigt i hvor høj Grad Deltagerne bevarede Interessen og Taalmodigheden under hele dette store Arrangement. Derved har de paa en uegenyttig Maade muliggjort denne dybtgaaende Undersøgelse. Det er dog min Overbevisning, at Eleverne har lært meget af at være aktivt med i saadan et Arbejde, som man ellers sjældent har Lejlighed at stifte Bekendtskab med.

JØDEPROBLEMET OG ANDRE PROBLEMER

AF JOHS. BJERRE

En 17-aarig Dreng forlader sit Hjem i Tyskland, fordi Livet her efterhaanden synes ham uudholdeligt. Han søger til Paris, hvor han har en Onkel og Tante, hos hvem han en Tid bor. Han kan imidlertid ikke faa Opholdstilladelse og udvises fra Frankrig. Hvor skal han vende sig hen? — I tre Efteraarsmaaneder, fra August til November, flakker han om og hutler sig igennem, er en Tid i Brüssel og bor ellers i Boulogneskoven eller under Seinebroerne.

Han hører nu om Masseudvisninger af polske Jøder fra Tyskland. Herved rammes ogsaa hans Forældre, der i 28 Aar har levet i Hannover, hvor de ved haardt Slid efterhaanden har skabt sig en Position. Han mener, at de nu maa leve i en Jernbanevogn ved den polske Grænse. Det bliver for meget for den 17-aarige Dreng, han gaar i Stykker, løber amok. Han trænger ind i den tyske Ambassade og skyder en Mand, han ikke kender, den unge Ambassadesekretær von Rath, der et Par Dage efter dør af sine Saar.

Attentatmanden paagribes og udtaler: »Jeg beklager dybt min Handling, men havde ingen anden Maade at naa mit Maal paa. . . . Jeg havde ingen personlig Vrede mod den Mand, jeg skød. Min Psykologi var domineret af min Families og min Races Lidelser. . . . Jeg blev drevet frem af en Kraft, jeg ikke kunde forklare, og jeg var bange... Det er ikke en Forbrydelse at være Jøde! Vi er ikke Hunde. Jeg har Ret til at leve. Ingen Steder kunde jeg faa Arbejde. Alle kaldte mig en beskidt Jøde og smækkede Døren i for Næsen af mig... Jeg havde ikke anden Udvej end at drukne mig.«

Dramaets næste Akt foregaar i Tyskland: Den tyske Presse mobiliserer sit tungeste Artilleri mod den »jødiske Mordpest«, og fra Wilhelmsstrasse meddeles det, at Hitler selv ved Meddelelsen om Attentatet kom i et saadant Humør, at hans Omgivelser blev helt forskrækkede.

Udslaget af dette Humør udebliver ikke. Vilddyret under Nutidsmenneskets tynde Kulturlag faar frit Lov at boltre sig. Et Orgie af Vildskab gaar over Tyskland. Som Hævn for Mordet optræder Stormtropper i civil Dragt overalt i Riget. Fra Kl. 4 om Morgenen til langt ud paa Aftenen farer Hævnerne frem og spreder Ødelæggelse omkring sig. Knuste Ruder, raserede Butiksfacader, brændte Synagoger, mishandlede og saarede Jøder markerer deres Vej. »Et Pogrom, der næppe er blevet overgaaet i Raseri siden Middelalderen«, skriver et engelsk Blad. Organiseret eller uorganiseret? Dette Spørgsmaal er uvæsentligt. Ansvarret ligger fast.

I tredje Akt optræder Hr. Goebbels solo for Verdenspressen, men ikke helt

med sin vante Sikkerhed og Frejdighed. Rollen overstiger selv denne drevne Iscenesætters Kræfter. »Ingen bør tvivle paa, at det tyske Folk udelukkende er national-socialistisk. Hvordan vi har faaet det gjort nationalsocialistisk, med Propaganda gennem Radio og Presse o. s. v., staar ikke til Debat her. Ikke heller, om Metoderne, vi har anvendt, er rigtige eller ej. Hovedsagen er, at de har været effektive.«

Effektiviteten skal ingenlunde betvivles, selv om den afgjort ikke har været saa absolut, som Hr. Goebbels tror eller siger. Men hvad da med Ansvaret for det, som det hypnotiserede Folk i sin Trancetilstand begaar? Angaaende Moralen i de anvendte Propagandametoder kunde maaske nok en og anden af Korrespondenterne have haft Lyst til et Par korte Bemærkninger; men Lejligheden forelaa altsaa ikke, og her behøves de ikke.

Ansvaret for Rædslerne skød Hr. Goebbels simpelthen fra sig. Folket handlede fuldkommen spontant, og Brandvæsen og Politi havde ikke strakt til. Hertil en spag Bemærkning: »De har altsaa, Hr. Propagandaminister, udsaaet en Sæd, hvis Høst De ikke behersker.« Men er det i Grunden ikke lidt betænkeligt at faa Sagen drejet denne Vej? Orden og Disciplin er og maa altid være et Diktators specielle Ærgerlighed. Indrømmelser af fejlslagne Beregninger vil være særdeles farlige netop for Disciplinen. Et Diktatur er næsten tvunget til at fremture hensynsløst og at erklære ethvert Resultat heraf, hvor taabeligt og forrykt det end bliver, for forudsete og beregnede Konsekvenser.

Var Hr. Goebbels saaledes med flere af sine Replikker uheldig, saa hæver han sig dog til sine vante Højder i Scenen, hvor han ganske indlever sig i Forestillingen om, hvordan han selv kunde have iscenesat hele Handlingen: »Tænk Dem bare, om jeg selv havde organiseret den! Da vilde jeg have gjort det rigtigt. Da skulde I have set ikke Hundreder eller Tusinder, men Hundredtusinder og Millioner Mennesker paa Gaderne. Jeg skulde have gjort et og andet paa en helt anden Maade. Jeg skulde have organiseret det langt bedre og — mere radikalt.« Man mindes om et grimt Ord, som det vist er overflødigt at nævne. Det vil heller ikke være smukt at bruge om en Minister. Sluttelig bebuder Hr. Goebbels Handlingen i 4. Akt, der skal bestaa i de »lovlige« Foranstaltninger.

Vi kommer ikke til at leve længe i Spænding angaaende disse. Uden nogen Pause gaar Tæppet paany, og Görings Knytnæve falder: Tysklands Jøder skal for Mordet i Paris som Bod til Riget betale 1 Milliard = 1000 Millioner Mark. Det vil sige gennemsnitlig 5000 Kr. pr. jødisk Indbygger, Kvinder og Børn iberegnet. Desuden: »Al Skade, der den 8., 9. og 10. November er anrettet paa jødiske Forretninger og Boliger som Følge af Folkets Harme over den internationale Jødedoms Ophidselse mod det nationalsocialistiske Tyskland skal straks udbedres af de jødiske

Indehavere . . . De Forsikringskrav, som Jøder med tysk Statsborgerret maatte have, beslaglægges til Fordel for Riget.« Man kniber sig i Armen, og et grimt Ord maa atter tilbageholdes, men Riget maa jo fattes Penge.

Dette er dog ikke nok. Jøderne udelukkes simpelthen fra enhver Eksistensmulighed. Det forbydes dem at drive Handel og Haandværk, ligesom de heller ikke kan være Driftsledere eller Medlemmer af Andelsselskaber. Temmelig overflødigt supplerer Goebbels disse Forordninger med at udelukke dem ogsaa fra Forlystelseslivet: »Fra og med i Dag forbydes det samtlige Jøder inden for Tyskland at besøge Teatre, Biografer, Koncerter, Udstillinger og andre offentlige Forevisninger af en hvilken som helst Art.« De har sikkert ogsaa nok andet at tænke paa foreløbig.

Historien spinder videre, de voldsomme Begivenheder giver Ekko ud over Verden, og det er umuligt at forudsige, hvilke Konsekvenser de endnu vil drage efter sig. Man vil, naar Artiklen læses, vide adskilligt mere, end man tør gisne om, mens den skrives.

Umiddelbart før de skæbnesvangre Skud i Paris var det blevet bestemt, at undertegnede som sit Bidrag til dette Skrift skulde behandle Jødespørgsmaalet. Den Begivenhedernes Lavine, som Skuddene udløste, har imidlertid omstyrtet alle forud lagte Planer, og Artiklen vil nu faa en ganske anden Karakter end den oprindelig tænkte. Naar Begivenhederne daglig styrter ind over en, mens man arbejder, maa den uundgaaelig blive stærkt aktuelt betonet. Der opstaar ogsaa en alvorlig Fare for, at det skal gaa ud over den kolde Saglighed, som helst skulde præge en Tidsskriftartikel. Men gaar man til Arbejdet med en klar Bevidsthed om denne Fare, kan det maaske dog lykkes at give en retfærdig og saglig Orientering. Kold bliver den derimod ikke og bør den ikke blive.

Disse sidste Dages Begivenheder, hvorefter der her til Indledning er berettet paa en noget sarkastisk Maade, afslører en Virkelighed, som er Tragedie i Tusindfold: Det er Tragedie, at den unge Legationssekretær maa dø, blot fordi han er den tilfældige Tysker, den unge Jøde først møder under sit Anfald, og det er jo kun en ringe Bod herpaa, at han paa Dødslejet forfremmes til Legationsraad. Morderens, den fortvivlede Jødedrengs Liv er een stor Tragedie, hvis afgrundsdybe Meningsløshed man ikke fatter. Tragediens Kulmination naas vel i det, som derefter overgaar alle Tysklands Jøder, fordi den her i saa uhyggelig Grad bliver mangfoldiggjort. Men den er ingenlunde udtømt hermed. Mod de Tusinder af unge forvildede Tyskere, der begik Rædslerne, vil vel ethvert naturligt Menneske rent uvilkaarligt optændes af glødende Harme. Maaske dog en rolig Overvejelse fører os til det Resultat, at det i højere Grad er Medlidenhed, de trænger til, selv om de sikkert i Øjeblikket meget skulde have sig en saadan frabedt. De befinder sig jo endnu i Trancetilstanden.

Men man undgaar ikke at ihukomme netop en stor Jødes Ord. I hvert Fald er det ganske givet, at der er Millioner af Tyskere, mod hvem Konsekvenserne af disse Begivenheder bliver blodig Uret, fordi de hverken har Lod eller Del i dem, men dog i Verdens offentlige Mening bliver gjort medansvarlige for dem.

Bag denne tusindfoldige Tragedie ligger der meget mere end et Jødeproblem. Det indgaar vel i Begivenhederne blot som en Biomstændighed, ja maaske endda nærmest som en Tilfældighed. Det er nu engang blevet det store Nummer i Propagandaen, men mon ikke adskilligt andet kunde have ydet en lige saa virkningsfuld Tjeneste? Vore Tanker og Overvejelser maa altsaa gaa langt ud over dette. Vi rystes op til Revision af tilvante Opfattelser paa flere Omraader.

Skønt vi i de senere Aar efterhaanden er blevet vænnede til adskilligt, saa afslører dog de sidste Dages Begivenheder mere brutalt og uomtvisteligt end nogen Sinde, at der i den menneskelige Natur findes Afgrunde, som vi tidligere næppe anede eller i hvert Fald ansaa for dækkede af et saa tykt og solidt Kulturlag, at Vilddyret nedenunder kun undtagelsesvis kunde slippe løs derigennem. Vi har nu set et ligefrem vulkansk Udbrud af primitive dyriske Instinkter inden for en højt civiliseret Folkegruppe, hos Mennesker, som ganske givet ikke efter en mental Undersøgelse kunde faa Indlæggelsesattest til en Sindssygeansetalt.

Rundt omkring, i den øvrige Verden saavel som herhjemme, udbrøder Folk: »Ja, men det er jo ogsaa i Tyskland; saadan noget sker ikke hos os.« Heroverfor maa der i Tide udtales den alvorligste Advarsel, ligesom der ogsaa skal ydes Tyskerne Retfærdighed. Vi har sikkert slet ikke Raad til at sætte os paa den høje Hest og flot erklære vort Nabofolk for Barbarer. Vistnok ingen Dansker, som har rejst i Tyskland, eller som har haft Lejlighed til at omgaas Tyskere, har kunnet undgaa Følelsen af at møde Venner, at føle sig tiltalt af den Hjælpomhed, Aabenhed og Indladdenhed mod fremmede, som netop er Tyskernes Særkende frem for mange andre Nationer. Heller ikke med Hensyn til andre Sider af deres Moral eller øvrige Kultur giver de andre Europæere eller Amerikanere noget efter.

Men Krigen og Tiden derefter har slidt haardt paa dem. Fortvivlede Forhold gennem en Aarrække har efterhaanden blotlagt deres Nerver, saa der er blevet aaben Modtagelighed for Infektion af næsten hvilken som helst Art. Og Infektionen er ikke udeblevet. En farlig Pest i Form af overspændt Nationalisme er blevet udsaaet og har slaaet an. Virkningen har været aldeles overvældende. Af den naturlige Fællesfølelse, det sunde Kammeratskab, som maa findes inden for en Nation som inden for ethvert Fællesskab, har der udviklet sig en fuldkommen Karikatur. Grundene hertil har foruden Modtageligheden i det hudløse tyske Folkelegeme været, at Infigeringen er foretaget med overordentlig Organisationstalent og med klar Bevidsthed

om, at en Folkegruppe hurtigst og mest effektivt drives til Sammenhold gennem Udvikling af Selvglæde og fælles Had til noget udenfor. Og til Opnaaelse af disse Formaal er Tidens tekniske Hjælpe midler, i første Række Radioen, bragt i virkningsfuld Anvendelse.

Det ligger nu klart, at der er 3 Hovedproblemer, der ved disse Begivenheder træder frem foran alle andre og kræver alvorlig Overvejelse:

- 1) Afslører det skete en almenmenneskelig Brist eller en Brist kun hos det tyske Folk?
- 2) Hvor skal Ansaret lægges?
- 3) Hvorfor er det gaaet ud over Jøderne? — Har de selv deres Part af Skylden?

En troende Nazist vil naturligvis kort og godt erklære, at et bekræftende Svar paa det sidste Spørgsmaal gør alle andre Overvejelser overflødige. Enhver anden, i Sagen uvildig, som endnu har menneskelig Følelse i Behold, vil slippe mindre let.

Det første Spørgsmaal er allerede berørt. Vi maa utvivlsomt drage den Slutning, at det ingenlunde blot er Tyskerne, som er farlige. Alle vi, som kalder os moderne Kulturmennesker, i Europa, Amerika, og hvor vi end findes, har Grund til at frygte Vildmanden i os selv. Vi har kun at haabe, at der ikke kaldes paa ham, før vi faar ham solidere bastet. Vor hidtidige Tryghed ved det Værn, vi troede at eje i vor høje Oplysning, gør vi sikkert klogest i at aflægge. Vor Kultur har ikke ydet det, vi havde ventet af den. Den er ikke blevet den Ballast, som skulde holde os paa ret Køl under Livets Storme, eller det Serum, som skulde gøre os immune mod farlig psykisk Smitte.

Begivenhederne rejser maaske i allerførste Række Kravet om en dybtgaaende Revision af Opdragelsen. Vi har hidtil i for høj Grad lagt Vægten paa Overfladebehandlingen. Vi har haft for travlt med aandelig talt at pudse af med Sandpapir og lægge Politur paa. Resultatet er derfor blevet en ganske flot Skal af overfladisk Viden og ydre Belevenhed, men ingenlunde nogen dybtgaaende Forædling af den menneskelige Natur. Dette er imidlertid en alvorlig Fare, fordi Udviklingen paa andre Omraader ikke har staaet stille. Naturvidenskaben og vore tekniske Eksperter har arbejdet og givet os Magtmidler i Hænde, som vi afgjort savner aandelig Modenhed til at beherske, ligesom de ogsaa har skabt tekniske Propagandamidler, der muliggør Menneskefangst i en Maalestok, vi ikke tidligere har set Mage til.

Det er bydende nødvendigt, at de bedste og stærkeste Kræfter sættes ind paa en virkelig Folkeopdragelse, i Bestræbelser for at udvikle Tænksomhed, Ansvarsbevidsthed, aandelig Modenhed og en højere Moral. Indtil vi naar et godt Stykke videre i disse Bestræbelser, vil enhver ny vidunderlig Opfindelse i Virkeligheden blot være en frygtelig Fare.

Naar vi derefter vender os mod det andet Spørgsmaal: Ansaret for de Begiven-

heder, der har været vort Udgangspunkt, vil vi først gøre os klart, at Hovedbærepillen under al Moral maa være, at der for alle Handlinger, som begaaes af Mennesker, ligger et Ansvar. Hvis det ikke direkte ligger hos den, der begaar Handlingen, er det af største Vigtighed, at det efterspores og saa vidt muligt fastlægges. Dette kan under Nutidens indviklede Forhold ofte være særdeles vanskeligt, og en stor Fare ligger der i, at Ansvaret kan være udstykket paa saa mange Personer, at de enkelte ikke føler Byrden af den Part, de anser for deres. Herved muliggøres Handlinger, ofte endda særdeles grusomme, som ellers aldrig vilde kunne have fundet Sted.

I det foreliggende Tilfælde ligger det nærmeste Ansvar imidlertid usædvanlig klart, og det bør fra den omgivende Verdens Side i Menneskelighedens Navn tilkendegives saa utilsløret, at det ikke kan misforstaas: Den tyske Regering, det nuværende tyske Førerskab, maa paatage sig Hovedansvaret, ikke blot for sine egne direkte »lovlige« Foranstaltninger, men ogsaa for den fortvivlede Jødedrengs saa vel som for de forvildede unge Tyskerses Raseri og dermed en særdeles tungt vejende Del af Ansvaret for baade de vanvittige Jødepegromer og for Mordet i Paris.

Der har desuden her vist sig en forfærdende Tendens, en Tendens, der vil kunne faa farlige Følger, hvis den faar Lov til at udvikle sig efter paany at være kaldt til Live. I Blodhævnens Tidsalder kunde man i Mangel af selve Drabsmanden ogsaa myrde en Broder eller anden nær Slægtning som Bod. Nu tager man anderledes stort paa det. Som Bod for en fortvivlet Drengs taabelige Handling tager man paa den grusomste og mest raffinerede Maade Hævn over Hundredtusinder af fuldstændig sagesløse Mennesker. Ogsaa det raa Gidselsystem har faaet en ny Genfødselse og truer med at blive bragt i Anvendelse i stor Stil. Det tyske Folk bør ganske enkel stille sig Spørgsmaalet: Vil det ikke være mere logisk at identificere et Folk med sin Regering og gøre det medansvarlig med denne end at straffe et helt Folk for en forvirret Handling, begaaet af en tilfældig og ganske ukendt 17-Aars Dreng?

I bekræftende Fald bliver det at overveje, hvor længe det gaar an at lægge Navn til, hvad denne Regering efterhaanden finder paa. Der er nemlig den Risiko forbundet dermed, at Sagen kunde udvikle sig derhen, at det efterhaanden blev lige saa utaaleligt at være Tysker uden for Tyskland, som det nu er at være Jøde indenfor, og det vilde dog vist i det lange Løb veje mere til end de øjeblikkelige Stik, der er taget hjem ved Gang efter Gang at spille Trumf. Ogsaa det vilde naturligvis være blodig Uret mod Tusinder af sagesløse Mennesker, ikke desto mindre er der rundt i Verden sket Ting, der kunde tydes som Tendenser i denne Retning, Reaktionen, som sikkert ikke er mindre »spontane« end de tyske efter Parisermordet. Blandt andre har Passagererne paa tyske Amerikabaade haft ubehagelige Oplevelser.

Før vi vender os mod det tredje Spørgsmaal, hvorfor Nazismens Vrede i særlig

Grad er gaaet ud over Jøderne, vil det vist ikke være uvæsentligt at søge klaret, hvad man i Grunden maa forstaa ved en Jøde. Vi ved, at Nazismen besvarer dette med kort at paastaa, at Jøderne er en Race, en særlig underlødige Race, som truer med at forgifte den sunde tyske »Ariernation«. Om dette Spørgsmaal og dets komplette Mangel paa videnskabelig eller anden logisk Begrundelse er der talt og skrevet saa meget, at det vist er overflødig at gentage det her. Netop Tyskere og Jøder er begge i racemæssig Henseende en ganske særlig blandet Historie og derfor fra Naturens Side særdeles uensartede og med mange Muligheder baade for godt og ondt. De har maaske heri Fortrin frem for mange andre, men om Racerenhed som Ideal bør de i hvert Fald begge tale meget sagte.

Vi maa erklære Nazismens Raceteorier blot for Paaskud til at komme Jøderne til Livs paa Linie med de mange andre, som har været anvendt ned gennem Jødernes aartusindlange Lidelseshistorie: som Beskyldningerne for at være »Kristusmordere«, for at benytte Blod af kristne Børn til Paaskeceremonierne, for at forgifte Brøndene eller være Aarsag til Pesten, den sorte Død o. s. v., forskelligt efter Tiden og dens specielle Modtagelighed. Propagandaens Kunst er ikke fra i Gaar; men den følger med Tiden. Naturligvis maa man nu gribe til en videnskabelig Begrundelse, det gør man jo ogsaa paa mange andre Omraader. Tænk paa de mange Annoncer med Mænd i hvide Kitler, med Reagensglas, Mikroskoper o. s. v.! Man er ganske afvæbnet og kan lige saa godt overgive sig som Kunde eller Proselyt, tage de Piller eller Pulvere, man skal, for at holde sin Fordøjelse i Orden, eller melde sig til Tjeneste ved den paa Kromosomer opbyggede Antisemitisme. Videnskabelig Bevisførelse. Her er ikke noget at diskutere.

Naar man dog trods alt er halsstarrig og ikke vil anerkende Nazismens Begrundelse for dens Udryddelseskrig mod Jøderne, maa man søge videre, og Spørgsmaalet om, hvad en Jøde egentlig er, staar stadig aabent. En Art Enhed maa de danne. Der maa være noget, som kendetegner dem, saa man under Forfølgelserne til de forskellige Tider dog har kunnet vide, mod hvem man skulde rette sit Had, og der maa bag de forskellige Paaskud findes virkelige Aarsager til, at et saadant Had gennem Aarhundreder stadig har kunnet blusse op. Det skal altsaa ingenlunde benægtes, at der eksisterer et Jødeproblem, tilmed af en ganske anderledes ærværdig Alder end Problemet Nazisme.

Naar Sammenknytningen mellem Jøderne ikke er racemæssig, er der endnu to Muligheder: at den er af national eller af religiøs Art. Hertil maa man næsten svare saavel »hverken — eller« som »baade — og«. Jøderne har i hvert Fald i henvend et Par Aartusinder savnet et Par af de Ting, som plejer at være væsentlige som Binde-middel inden for en Nation: fælles Land og Sprog. Med Hensyn til Sproget skal

straks bemærkes, at Hebraisk var gaaet af Brug før Kristi Fødsel. I de sidste Aarhundreder før den endelige Adsplittelse taltes i Palæstina Aramaisk. Under Udlændigheden har der udviklet sig et mærkeligt Blandingssprog, Jiddisch, som efterhaanden er blevet fælles for mange Jøder. Grundelementet i det er Middelhøjtysk, hvortil der efterhaanden er tilsat en Mængde hebraiske og slaviske Elementer, ligesom der ogsaa senere ved Udbredelse til England og Amerika er optaget Bestanddele af Sprogene her. I de senere Aar har Hebraisk gennem den zionistiske Bevægelse og de mange Jøders Bosættelse i Palæstina faaet en ny Genfødsel.

Et nationalt Sammenknytningsmiddel af stor Virkning har derimod ganske utvivlsomt deres gamle, særdeles ejendommelige Historie været ligesom ogsaa de mange fælles Lidelser under den aartusindlange Udlændighed.

Nogen religiøs Enhed er Jøderne, i hvert Fald i Nutiden, aldeles ikke. Mange er i Tidens Løb gaaet over til Kristendom eller Muhamedanisme, ligesom store Mængder af dem efterhaanden er blevet religiøst ligegyldige. Man regner saaledes med, at kun $\frac{1}{4}$ af New Yorks 2 Millioner Jøder har nogen Tilknytning til Synagogen. I Sovjetunionen er det religiøse Frafald fra Jødedommen overordentlig stort. Der kan vist ikke være nogen Tvivl om, at tidligere har Religionen spillet en Hovedrolle med Hensyn til at hindre Jødernes Assimilation. De mange rituelle Forskrifter om Fester og Ceremonier har bidraget stærkt til at holde dem udskilt som noget for sig. De fremmede har ikke kunnet forstaa disse mærkelige Ting, og paa Jøderne selv har det lagt et Baand, idet et Brud dermed straks vilde give sig til Kende og derved blive en saa meget føleligere og alvorligere Sag. For store Mængder er de mærkelige Ceremonier dog i Tidens Løb gledet ud, ja, mange har endog hemmeligholdt deres Jødedom. Heraf de mange Overraskelser i Tyskland med Hensyn til jødiske Bedsteforældre.

Jødernes Samhørighed er altsaa af en særdeles sammensat Karakter, hvilket da ogsaa indenfor Jødedommen selv gennem Tiderne har givet sig Udslag i vanskelige Problemer og skiftende Tendenser: Burde man først og fremmest bestræbe sig for at blive fuldberettiget Borger i de forskellige Værtslande, altsaa afnationalisere sig og erklære sig for Tysker, Englænder, Amerikaner o. s. v., men med mosaisk Religion? Var det maaske mere formaalistjensligt fuldstændig at lade sig opluge, assimilere i de omgivende Folk og saaledes virke som en Slags Surdej, man var jo dog Guds udvalgte Folk. Eller burde man trods alle Vanskeligheder søge at bevare det nationale Haab, saa ens Efterkommere, maaske i en fjern Fremtid, kunde høste Frugten og samles i det forjættede Land? Sidstnævnte Tendens har ganske naturligt i vor Tid under Paavirkning af de omgivende Folks voksende Nationalisme gjort sig stærkt gældende og har givet sig Udslag i den zionistiske Bevægelse, der har ført til en

regulær politisk Organisation med gentagne Kongresser, og som har det bestemte Formaal at skaffe Jøderne et nationalt Hjemsted, helst naturligvis det gamle Palæstina; men andre Muligheder har dog ogsaa været drøftet inden for Bevægelsen.

Selv om Begrebet Jøde saaledes er særdeles vanskeligt at definere, Skellet temmelig udflydende, og Blandingen mange Steder vidt fremskreden, saa er det dog en Kendsgerning, at der rundt omkring paa Jorden, i forskellige Dele af alle 5 Verdensdele, stadig lever Mennesker i et samlet Antal af a. 16 Millioner, som man regner for Efterkommere af det lille Oldtidsfolk, og som har bevaret deres Særpræg i en saadan Grad, at de overalt opfattes som et Fremmedelement. Dette er i sig selv et Fænomen, da alle de andre af Oldtidens Kulturfolk forlængst er vaskede ud i de Folkestrømme, som er gaaet over deres Land, eller som de selv er skyllede ud i. Naar det dog er Tilfældet, behøves der saa i Grunden anden Forklaring paa de stadig tilbagevendende Forfølgelser? Jøden er anderledes, han er aparte, og derfor skal han nøfles, ogsaa uden Hensyn til eventuelle gode eller daarlige, arvede eller erhvervede Egenskaber.

Mon ikke den jødiske Gaade i store og meget grove Træk kan forklares omtrent paa følgende Maade: Da Jøderne levede i deres Land, udvikledes der hos dem en overmaade kraftig og stærkt religiøst præget Nationalisme. De var Guds udvalgte Folk, og Moseloven med alle dens Forskrifter er som en Flammeprediken til at holde Folket udskilt fra Kananitterne. Profeterne driver ved deres revsende Tale Udviklingen af Gruffepfølelsen yderligere stærkt frem, og i Talmud, de gamles Overlevering, samles efterhaanden de største Rabbineres Fortolkninger af Moseloven; den bliver derefter Regel og Rettesnor for Jødernes Livsførelse indtil de mindste Enkeltheder. Alt dette virker som et Panser omkring Jøden, da han drives i Udlændighed. Han holder Sabbat, vil ikke spise Svinekød og vil ikke vide af Billeddyrkelse. Han bliver et ufordøjeligt Fremmedlegeme i de andre Folkeslag.

Naar Ulykker og Kriser gaar over Landene, maa man se at finde Skylden, og man finder da snart ud af, at det maa være disse fremmede, som er Aarsagen paa en eller anden mærkelig Maade. De utroligste Beskyldninger opfindes og tros. Raseriet skyller sammen over deres syndige Hoveder. Jøden er en bekvem Syndebuk, fordi han er direkte forsvarsløs. De fælles Lidelser driver Jøderne til yderligere Sammenhold og udvikler ny fælles Egenskaber hos dem. Idet de er udelukkede fra at gengælde Vold med Vold — det vilde være direkte Selvmord — maa deres Taktik blive at bøje af og søge at værge sig ved Snuhed. Ligeledes maa det være af Vigtighed under den stadige Fare at sikre sig økonomiske Reserver. Der bydes snart særdeles gunstige Muligheder herfor, idet mange Næringsveje spærres for Jøden, medens den som temmelig uhæderlig betragtede Pengehandel stadig staar ham aaben, ja næsten ganske overlades til ham. Det var ikke nogen Næringsvej, som egnede sig til at gøre

Jøden elsket eller agtet, men med Pengene fulgte Indflydelse og en ikke ringe Grad af Uafhængighed, saa det er forstaaeligt, om Sansen herfor vakt, og en og anden udviklede sig til en Shylock.

Jødens Ensidighed med Hensyn til Næringsveje maa absolut ses paa Baggrund af, at hans Valg ikke har været frit. Det er ikke noget naturgivet, at han næsten alle Vegne skal findes i Storbyen og sjældent paa Landet. Hans Forfædre var dog Nomader og senere Agerdykere, ligesom ogsaa en stor Del af dem i Nutiden har lagt sig efter at dyrke Jorden i Rusland og Palæstina. Det maa altsaa billigvis indrømmes, at adskillige af de Egenskaber, som vi i Almindelighed tillægger Jøden og anser for mindre tiltalende ved ham, i Virkeligheden er at betragte som erhvervede gennem de Kaar, den øvrige Verden gennem Aarhundreder har budt ham. Samtidig bør stærkt fremhæves, at det jødiske Folk kan fremvise en Buket af Navne paa fremragende Personer i For- og Nutid, vistnok mere straalende end noget andet Folk af tilsvarende Størrelse. Blandt disse netop adskillige, som maa betegnes som Idealister og Menneskehedens Velgørere. For nogen Underlødighed som Folk betragtet er der aldeles ingen Holdpunkter, derimod for særdeles rige Muligheder baade paa godt og ondt, hvad man ogsaa kunde vente af et Folk saa blandet i racemæssig Henseende.

Angaaende de tyske Jøders særlige Forhold er det ikke vanskeligt at forstaa, at netop den nyfødte Nationalisme maatte være særlig ømfindelig over for det ufordøjelige Fremmedlegeme. En Nation, som selv lige har modtaget Kaldet som »udvalgt« kan ikke finde sig i andre udvalgte inden for sine Grænser. Skønt Jøderne her udgjorde under 1% af den samlede Befolkning, var det et Element, som gjorde sig bemærket. I Overensstemmelse med det ovenfor omtalte var deres Indflydelse i Handel og Storindustri adskilligt over denne Procent. Et forholdsvis stort Tal af dem fik derved Lejlighed til at gøre sig ufordelagtigt bemærkede som Krigsspekulanter. I Aarene efter Krigen, da Vanskelighederne taamede sig op, klarer den jødiske Forretningsmand, takket være sine bedre internationale Forbindelser, sig ofte bedre end sin »ariske« Konkurrent. I Industrialiseringsprocessen, hvorved Smaahaandværkeren har set sit Fag blive ødelagt, har ikke sjældent en jødisk Pengemand været særlig virksom. Ofte har det sikkert ogsaa ærgret den »ariske« Ingeniør eller videnskabeligt uddannede Tekniker at være blot Funktionær under den jødiske Børsherre, som var Virksomhedens Indehaver.

Der har altsaa været Aarsager nok til ondt Blod. Krisen kom og gjorde det sidste til at skømme Jordbunden og gøre den tjenlig i mange forskellige Befolkningslag. Propagandaen saede sin Sæd. Nu oplever vi Høsten.

UNGDOMSSKOLE OG UNGDOMSUNDERVISNING

AF OTTO V. NIELSEN

Jeg har engang læst et Sted, at paa den gamle Højskole sad Bondens Sønner og Døtre med Regnebogen i den ene Haand og Salmebogen i den anden. Hvad enten det nu er rigtigt eller ej, saa var det et Udtryk for Højskolens Idé: paa den ene Side *Verden og Livet*, alt det man kunde *beregne* sig til, paa den anden Side det, der er hævet *over* Verden, de irrationelle Værdier, der unddrager sig Vejning og Maaling, Imponderabilierne, eller om man vil den Side af Mennesket, der bestemmes af *Livsanskuelen*.

Fra de første Højskole Dage, hvor Ungdommen spændt satte sig tilrette paa Bænkene, og til i Dag, er der flydt en Strøm af Ord over Tusinder unge Mænds og Kvinders Hoveder. Noget faldt paa Klippegrund — hvad der vist sommetider var heldigt, det var jo ikke alle Ordmøller, der malede Kærneord. Men selv ham, der sov i Foredragssalen, medens Talemøllen snurrede, han har dog haft *Samværet* og *Samlivet* med Kammerater og Lærere, alt dette, der uden for Timeplan og Dag-skema bedre og stærkere end noget andet kan forme den unge og give ham de Livsværdier, der skulde leves paa. Det er som bekendt ikke altid i Stormens Brølen, at Aanden aabenbarer sig.

Men selv om Tiden ændrede Højskolens Indhold — selv om Regnebøger stadigvæk kommer i flere Udgaver, saa synes dog Salmebogen at være slidt op — saa maa Problemerne endnu i Dag rent formelt set være de samme. Man kan vel paastaa, at det netop er denne Form, der berettiger Højskolens Eksistens, fordi de to Sæt Problemer: 1) Livets og Verdens og 2) Livsanskuelens svarer til, hvad man kunde kalde Ungdommens »klassiske«, d. v. s. *overtidslige* Problemer.

Derfor maa Ungdommens Uddannelsesinstitutioner — fra Arbejdslejr til Arbejderuniversitet — aldrig blive statiske, men de maa være dynamiske, fordi Ungdommen er Dynamikkens Periode. Vi er dynamiske naar vi er 20 Aar — vi blir statiske naar vi er 50. Selv naar vi tager Begrebet »Højskole« i den bredeste Betydning saa gælder det, som Poul Hansen, Esbjerg, formede det i Sommernummeret af »Arbejderhøjskolen«: »Højskolen skal sætte Ungdommen et løftende forædlende Maal i Tilværelsen. Om Maalet hedder Socialisme eller noget andet kommer til at afhænge af de historiske Forudsætninger, hos de Befolkningslag, Skolen skal virke for.«

Det er jo Problemet projiceret op paa den *Idealitet*, som Ungdommen altid elsker — netop det noget uklare ved »løftende og forædlende Maal« giver den anelsesfyldte Tilsløring, der karakteriserer Idealet — og Henvisningen til »de historiske

Forudsætninger«, det vil sige den *faktiske* Interessekreds — og Kreds af interesserede — inden for hvilken, der skal arbejdes.

*

Og naar der saa spørges, om Højskoler og Ungdomsskoler da i Dag har noget at give de unge, saa afhænger det, nu som altid,

- af 1) dem, det gives til
og 2) det, der gives.

*

1) Ungdommen.

Den erhvervsmæssige Udvikling har medført, at man ikke i samme Grad som tidligere — før 1900 — kan regne med to Hovedgrupper: *Byungdom* og *Landungdom*. Hele Højskolens og Ungdomsskolens Arbejde var lettere og mere overskueligt, dengang der kun var Tale om Landbougdom. Det var et mere homogent Elevmateriale, Mentaliteten, Psyken om man vil, var mere ensartet, bestemt af det Milieu, hvorfra Eleverne rekrutteredes.

Ikke mindst bestemte *Folkesholen*, der kun gav det nødtørftige til sine Elever i Landsbyskolen, Baggrunden for Højskolens Undervisning saaledes, at Højskolen lettere kunde virke med den *første Oplevelses Kraft* paa de unge, for hvem alt var nyt, og derfor fængslende.

Landets daarlige Kommunikation, Mangel paa Presse, Biblioteker, Bøger som Ejendom, Film og Radio, hele den kulturelle Isolation Landbougdommen levede i, forstærket ved den knappe Fritid, bevirkede, at Højskolen blev Lærdom, Oplevelse, Løftelse og Samliv. Enhver ved, hvad det betød for den danske Bonde og dermed for det danske Samfund. Det er Højskoleme og Højskoleforeningernes Kaffeborde, der formede det danske Demokrati.

*

I Dag er Grænserne mellem By- og Landungdom mere flydende. Da Landbefolkningen ikke kan beskæftige sit eget Befolkningsoverskud, drager dens Ungdom til Byen — ikke mere til Arbejde, men til »Chancen« og anden Usikkerhed. Af »Social-Demokraten« af 5/7—38 fremgaar, at 50% af Hovedstadens hjemløse Mænd er indvandrede, de fleste direkte til Centralkontoret for hjemløse Mænd.

Og Byungdommen, der før naturligt delte sig i to Grupper: faglært—ufaglært, bestaar i Dag af mange af forskellige Interesser og Fag opdelte Grupper, der stadig fluktuerer. Men selv om den faste — ogsaa socialt bestemte — Interessebasis, der før hos Landungdommen bestemte Højskolens Arbejdsindhold — Regnebog — Salm-

bog — er sprængt, selvom Byernes opdeltede og stadig flydende Grupper tilsyneladende udviser Billedet af Differentiation, Splittedhed og Spredthed, saa findes der paa en *bredere Basis* et Arbejdsgrundlag, der vil kunne blive bestemmende for Ungdomsskolens Fremtid.

Det er selve Ungdomsmentaliteten, Ungdommens evige Træk af Idealisme, af Begejstring af Tro og Haab, der uden Forskel findes hos enhver ung.

Det er Ungdommens Forrettighed at spille Bold — ogsaa med Problemerne. Det maa være Ungdommens Ret at befamle, undersøge, røre ved og begejstres for *alt*, hvad der er af Problemer.

Det er Ungdommens Forrettighed at flamme af hellig Ild for, hvad den finder Flammerne værd, og den vil ogsaa altid vende sig med stærk Harme og Afsky mod det, den foragter.

Det er de fælles-psykologiske Træk, der stort taget er *ens* hos al Ungdom.

Hermed er Spørgsmaalet om *Idéindholdet* rejst, nemlig om vor Tid kan bygge en Ungdomsskole paa det som hænder i vore Dage. Ejer vi i Dag Idéaler og Aandsværdier, der ogsaa livsanskuelsesmæssigt kan give den unge et Sted at staa fast paa? — Svarende til »Regnebogs-Salmebogs-Ideologien«.

Der er (for mig) ingen Tvivl om, at den moderne Arbejderbevægelse og ikke mindst den Linje, der i alt Fald siden 1933 for de nordiske Lande kan formuleres som en Ny-Humanisme af national Karakter — (national-bestemt af Forholdene i Verden i Dag. Ogsaa Renæssancen begyndte i *et* Land!) indeholder stærke etiske Elementer. Tidens Spørgsmaal er *politisk*: Demokrati-Diktatur, men set i Relation til Individet er det Problemet om Personlighed og Ansvar over for Uselvstændighed, Udslættelse og »Nulfølelse«. Det er det etisk-humane: »Jeg *tør*, jeg *kan*, jeg *vil*,« over for det holdningsløst-svampede: »Jeg *maa* ikke«. I Begrebet: »Jeg *vil*« — eller maaske stærkere i: »Jeg *vil ihk*«, ligger Mennesket. I »Jeg *maa* ikke«, Menneskets Negation. Det er tilsidst Problemet Menneske—Ikkemenneske.

Der har altid, under skiftende Former været Trang hos nogle til »Nulfølelse«. Før i Religionen, nu — og det forekommer os mere selvmodsigende — i Politik. Det kan være et Drag af *Mystik* — det kan ogsaa være Magelighed.

*

Disse Tidens Problemer er ogsaa den unge Kvindes. Ikke mindst Arbejderhøjskolen hvor paradoksalt det end lyder — er i for høj Grad en Mands-Skole. Den kommende Ungdomsskole skal ogsaa være for Kvinderne. Naar vor Tids Ideologi i saa høj Grad arbejder med Følelseskomponenter, kan det blive skæbnesvangert at glemme *den store Halvdel* af Befolkningen i et Land, hvor alle har Stemmeret.

*

Som Forudsætningerne saaledes er andre i Dag naar det gælder Ungdommen, saa er det ikke mindre anderledes, naar det gælder det, der skal gives dem: nemlig Ungdomsskolens Indhold.

Folkeskolens Udvikling fra at være en Anstalt for »Regning — Skrivning — Læsning — Nødtørft« — som den tidligere ikke havde andet Formaal end Konfirmationsforberedelse — til en Samfundsskole, maa naturligvis give et andet Startsted. Og alle de sociale Kulturfaktorer, der ikke eksisterede før 1900, giver en anden, mere »oversigtsorienteret« Mentalitet hos de unge.

Det er klart, at Ungdomsskolen maa have Undervisning, men den maa have videre Rammer end Undervisningens. Om muligt maa der her foretages en Omvurdering af, hvad der er elementær Undervisning.

Det er ikke sikkert, at Regning, Digtat og Skønskrift er mere elementært end Kendskab til vort Samfunds økonomiske og produktive Kendsgerninger er det for en 19-aarig Specialarbejder fra Brønderslev i 1938.

Fremfor alt maa *Brugsmotivet* forsvinde fra Undervisningen. Hvad man har — eller faar — Brug for, det er der ingen, der aner noget om. Mere end Undervisning har Højskolen tilsigtet »Løftelse« — Udvikling af det menneskelige. Højskolen var en humanistisk Skole. Derfor maa Ungdomsskolen i Dag være det, stærkere end tidligere, og tilsigte en Udvikling af Karakteregenskaber, ikke mindst i Tiden i Dag hvor det er Humanismen, der er paa Anklagebænken. Den unge maa gøres til et stærkt og fast *Individ*, der kender og forstaaer sig selv, sine Pligter og Rettigheder og derved sit personlige Ansvar (heri ligger det etisk-humane Element) for det Samfund, der har formet ham, og som han selv skal forme videre. Sammen med Ansvar for Samfundet hænger Ansvar for Slægten, og saaledes skal den unge lære at forstaa og føle, hvad der er de højeste Vidnesbyrd om Menneskelighed: Frihed og Tolerance: Frihed, det er Tilladelse for *mig*, Tolerance, det er Tilladelse for *dig*.

Med andre Ord: Det *kundskabsmæssige* maa (maaske) ved en Omvurdering af *hvad* der er elementært flyttes fra de formelle Fag over til det positive, det *reale*: til Læren om de sociale Faktoreres Sammenspil i Samfundet i Dag. Og ogsaa denne *reale* Undervisning har en formel Virkning. Og det *karakttermæssige* maa medføre den Opfattelse, at *Livet er alvorligt*, noget, der ikke altid er gaaet op for den unge, fordi det er *lettere* at opfatte Livet som noget, der bare er sjovt. Men hvem har sagt, at Livet skal være let?

*

Karakterudviklingen fremmer Personligheden. Og den unge skal se sig selv i Forhold til

- 1) Samfundets Erhvervsproblemer.
- 2) Samfundets Kulturproblemer.
- 3) Sit »Jeg« — sit »Selv«.

Han skal ikke have fastslaaede og »standardiserede« Kulturmormer, — at man skal kende to Skuespil af Ibsen, tre Digte af Oskar Hansen, fire Sange af Carl Nielsen samt Oplysningsforbundets skønlitterære Udsendelser og alle Grundbøgerne. Det giver blot autoritetsbestemte Synspunkter, ingen Personlighed. Snarere kunde man sige, at Kulturudtrykkene skulde fremgaa som *Fortegn* — positive eller negative — til Erhvervsproblemer og økonomiske Problemer.

Maalt med Ungdomsskolen som Skolesystem er Højskolen jo kun en Del af denne og beskæftiger sig slet ikke med den store Masse, »der netop have Omvendelsen behov«.

Vi staar formodentlig ved Indgangen til den alm. Ungdomsskole — formidlet og bestemt ved den examensfri Mellemskoles antydede 9. Klasse. Dette Uddannelses-system maa omfatte hele Ungdommen — da det arbejder »paa tvers« af den alm. fagligt-specielle Undervisning, der nu i Dag bliver i hvert Fald nogen Ungdom til Del.

Saa mødes Snedkerlærlingen, Arbejdsdrengen, Specialarbejderen, Cyklebudet, Kontor- og Handelsmedhjælperen — ikke mindst de sidste trænger, selv om de har en flot Haandskrift. Man kan nemlig godt mangle baade personlig og social Kultur, selv om man ved, at der ikke skal »d« i »gjort«. Omvendt: man kan godt være et fint og udmærket Menneske, selv om man ikke kan stille udspekulerede Regnestykker »op paa en Brøkstreg«.

Ungdomsskolen skal »sætte høje løftende og forædlende Maal«. Her spiller Lærpersonligheden en Rolle. Det er afgørende for Læreren, om han har Kundskabsfyldte, Oversigt, en gnistrende Associering, en aldrig mættet Kundskabstrang og Videlyst, der spreder sig selv ud over, hvad han maatte have af Specialer. Men han maa have Evnen til at kunne forarges, til at blive indigneret. Ogsaa temperamentsmæssigt maa han kunne »gnistre«, helst med flere tusinde Volt. Der skal altsaa uden dog at udelukke det foregaaende — SIND til at være Ungdomslærer. Krybdyrstemperament er for trægt.

Grundtvig anbefalede engang Morten Eskesen til en Højskole med den Motivering, »at han sang saa dejligt Kæmpeviser«. Det vil formodentlig ikke være nok i Dag, men det kan alligevel staa som et Udtryk for Anerkendelsen af Indfølelses- og Udtryksevne, Temperament, *Liv*, for at sige det kort.

Men ogsaa den interne Side af Højskolelivet, Kammeratskabet (ikke med alle naturligtvis), de timelange Diskussioner, hvor den unge faar Afløb for sin Udtrykstrang uden at hæmmes, hvor Tilslibningen foregaaer Menneske mod Menneske, alt det, man kunde kalde »*Aanden fra Elevgangen*«, er værdifuldt. Det gælder her, at hvor to

eller tre er forsamlede i Højskolens Navn, er der altid et Problem tilstede. Og baade Højskolen og Ungdomsskolen skal kun *stille* Problemerne, dreje dem, vise deres Mangfoldighed, aldrig begaa den Forbrydelse mod den unge: *at løse dem*. Hvem kan løse Problemer for andre? Ingen. I Virkeligheden ingen.

*

Der er Brydning i Verden — selv om det næppe er »Untergang des Abendlandes«, men Brydning mellem den autoritative, d. v. s. den ansvarsfrie og den personlighedsfyldte, d. v. s. den ansvarsfølelse Livsopfattelse. Det er Humanismen, der er paa Dagsordenen.

Og her, hvor vi staar foran at give en endnu større Kreds af unge Medindflydelse og dermed Ansvar ved en Sænkning af Valgretsalderen, maa saa Kravet om Ungdomsskole blive stærkere end nogen Sinde før.

Der raffles om Ungdommen af Propagandaprofeterne fra Sidegaderne — der, hvor man i vor Barndom solgte svinske Postkort, er der nu pseudopolitiske Partikontorer. Og den unge staar som Herakles ved Skillevejen.

Han *skal* naa saa vidt, at det gaar *opover*, i et Spring over Højtalernes Løfter, opover Gadens Marked, hvor Samfundsproblemernes Løsning udbydes til nedsat Pris.

Lad Ungdommen komme til, lad dem snuse, lad dem se og befamle: Beethoven og Erik Fiehn, Shakespeare og Bergstedt, Goethe og Herdal, Rembrandt og Lundstrøm — lad hele Menneskeheden Kulturorgel spille op. Om det bliver Madrigaler eller Hot spiller mindre Rolle — bare der spilles.

Der er intet saa trist, som Cigaretten i et dødt Ansigt paa en død Arbejdsmand paa Kontrolkontoret i Suhmsgade. Trist, fordi Stilheden bliver til Kulturtavshed. Naar først Sjælen dør, saa gaar Verden under — ikke alene Untergang des Abendlandes. Og her i Norden, hvor vi er Humanister, skal vi højere op, længere frem, for Samfundets, for Ungdommens, for LIVETS Skyld.

EUROPÆISK ELLER ASIATISK KULTUR?

AF THOMAS SANDØ IVERSEN

Der er ingen tvivl om, at den første begyndelse til europæisk kultur maa søges i Asien. Men den specielle livsform, vi kalder europæisk, er derimod netop blevet til i kamp mod Asien og mod asiatiske kulturelementer i Europa. Derfor er europæisk kultur blevet noget ganske andet end asiatisk.

Mens Asiens kulturer mere eller mindre er præget af fatalisme og udsletten af personligheden, er kendetegnene for europæisk kultur en trang til frihed og erkendelsen af det enkelte menneskes ret til at leve sit eget liv. Med denne trang og denne erkendelse og det dermed forbundne udadvendte handlingsliv paa den ene side og den asiatiske, skæbnebestemte upersonlige og indadvendte livsform paa den anden, er der en afgørende forskel paa europæisk og asiatisk kultur.

Europas kultur er derfor en frihedens og individets kultur; i Asien derimod er det guddommen og dens jordiske stedfortræder, fyrsten, der er *den* højeste værdi, alle blindt underkaster sig. Er den asiatiske samfundsform derfor absolutismen, vil demokratiet være den naturligste for Europa. De europæiske friheds- og personlighedsprincipper har altid bedst kunnet trives under demokratiet. Derimod er de under diktaturet, der er i slægt med Asiens absolutisme og derfor er noget fremmed for Europa — en følge af asiatiske kulturelementer i dets kultur — altid blevet hæmmet, omend det aldrig er lykkedes helt at kvæle dem. Det vil ganske vist ikke være rigtigt, om man paastaar, at demokratiet har behersket Europas kultur, men det vil ikke være meget forkert, hvis man siger, at trangen til frihed har gjort det, og at hver gang den europæiske kultur har naaet sin højeste blomstring, er det sket under demokratiske samfundsformer. En kort gennemgang af Europas historie vil vise dette.

I den første kultur, man kan kalde europæisk, nemlig den græske, var det saa absolut det demokratiske Athen, der gav tonen an. Diktaturet derimod repræsenteredes af Sparta, og det kom da ogsaa til kamp mellem de to, og der var ikke blot tale om, hvem hegemoniet i Grækenland skulde tilfalde, men det var i virkeligheden mellem to vidt forskellige livsopfattelser kampen stod, mellem det statiske og det dynamiske samfundsideal. I denne kamp gik de græske samfund under, omend den græske bykultur blev til en verdenskultur. Derimod formaaede de ikke at omplante den græske frihed paa romersk grund. Det romerske rige var aldrig demokratisk, men derimod aristokratisk. Der fandtes ganske vist i den tidligere romertid, den tid, hvor den romer, der skulde underlægge sig verden, skabte et frugtbringende sammenspil mellem demokrati og aristokrati, mellem folkeforsamling og senat. Men som tiden gik, sattes det første mere og mere ud af spillet, indtil det slutteligt blev helt betydningsløst,

og der gaves da kun en udvej: Cæsar. Her forlader Rom det europæiske kulturgrundlag og nærmer sig det asiatiske. *Cæsarismen fører direkte ind i den asiatiske absolutisme, og kulturstagnation bliver følgen.* I kampen for at guddommeliggøre kejsermagten gik det vestromerske rige under, mens en stærkt asiatisk præget version af den græsk—romerske kultur endnu et aartusind skulde leve videre i Bysanz.

I den tidlige middelalder saa det en overgang ud til, at den europæiske frihedsfølelse skulde forsvinde. Mennesket var paa flugt fra virkeligheden. Kulturen murede sig med munkene inde i klostrenes virkelighedsfremmede verden, mens menigmand levede udenfor i overtro og frygt. Med sin romerske organisation, denne blanding af europæisk og asiatisk, bestemte den katolske kirke menneskenes tænken og handlen. Kun blandt barbariske germaner fandtes friheden endnu.

I den senere middelalder ændredes forholdene imidlertid. Som en række demokratiske øer i katolicismens og feudalismens hav blomstrede middelalderens bykultur op. Her lagdes grunden til renæssancens og reformationens oprør mod kirkens aandelige enevælde. Denne aandelige enevælde skulde ganske vist senere i største delen af Europa blive afløst af nationalstaternes politiske, men faren for asiatisk virkelighedsflugt og personlighedsudslettelse var afværget.

I enkelte lande fik enevælden aldrig virkelig fodfæste, og det var da ogsaa fra disse lande impulserne til nye kulturelle fremstød skulde komme. Det blev det frie England, der skulde blive toneangivende i den nyere tid. Her fortsattes grækernes kamp mod naturkræfterne, den kamp, der i Asien førte til flugt fra jordelivets trængsler med haab om forløsning i Nirvana, og her sejredes der over dem gennem naturvidenskaberne.

Fra den angelsaxiske verden og fra det frie Svejts hentedes impulserne til det, der med den franske revolution skulde blive nutidens demokrati. Sammensmeltet med fransk esprit og begejstring gik de angelsaxisk-svejtsiske frihedsprincipper deres sejrsgang over Europa. Med menneskerettighedernes erklæring proklameredes det, der altid har været og altid maa blive Europa: anerkendelsen af det enkelte menneskes værdi. Hermed anerkendtes den trang til at raade over sin egen person, som altid har været europæerens.

I land efter land trængte de demokratiske idealer igennem, efterfulgt af et kulturelt og økonomisk opsving, der er uden sidestykke. Men i vor tid bliver denne demokratiets sejrsgang imidlertid mødt af modgaaende strømninger. Diktaturet stikker paany hovedet frem, og denne gang i en meget farlig form. I en tid, hvor de mellemfolkelige problemer er gaaet i haardknude, har store dele af Europas folk valgt den nemme udvej at lukke øjnene for dem og lade hvem, der vil, om at løse dem. Og dette er diktaturets chance. Paa denne maade er det russiske, det italienske og

det tyske diktatur opstaaet, og derfra siver hver dag dette sociale sovemiddel ind i de demokratiske lande. Og hvad der yderligere har givet diktaturtendenserne vind i sejlene er, at diktaturstaterne har formaaet at omgive sig med en glorie, demokratierne mangler. Der raabes ustandseligt ud for alle vinde, at diktaturet er stærkt, at det er handlekraftigt, at det er den nye tid, og mange, der kun har øje for demokratiets mangler, raaber begejstret med. Det skal heller ikke benægtes, at diktaturet *kan* være stærkt og handlekraftigt, at det ved løsningen af visse opgaver kan handle hurtigere end demokratiet. Men hver gang diktaturet vil være mere end en saadan midlertidig foranstaltning, hver gang man proklamerer diktaturet som ide, angriber man livsnerverne i Europas kultur. Og diktaturets ide er knægtelsen af det enkelte menneskes værdi og det enkelte menneskes ret til at tænke frit og delagtiggøre andre i sine tanker; thi uden baandlæggelse af individets ret, uden en omskabelse af det enkelte menneske til et blindt redskab for statsmagten, kan et diktatur ikke i længden bestaa. Men en saadan omskabelse vil betyde en fuldstændig forvandling af den europæiske kultur. Derfor bliver, med henblik paa den styrke, diktaturtendenserne har i dag, spørgsmaalet demokrati—diktatur saa brændende. Men inden der tages endelig stilling til dette, skal der først forsøges at klargøre, hvad ordet demokrati egentlig dækker over.

Selve ordet demokrati siger ikke meget. Det betød oprindeligt folkevælde, men det siger sig selv, at et direkte folkestyre ikke kan lade sig praktisere i nutiden. Et demokrati som det athenske kunde kun forekomme i de smaa græske bysamfund; men i en moderne stat med dens millioner af mennesker maa repræsentationssystemet træde i stedet for den enkeltes direkte deltagelse i statslivet. I vore dage hedder dette parlamentarismen. Selvfølgelig bærer et saadant system faren for demagogi i sig. Denne fare vil imidlertid altid følge med demokratiet. Politiske charlataner og ansvareløse personer vil altid forsøge at skaffe sig magt ved bluff og store ord. Det vil til en stor del bero paa vælgermassens modenhed og dømmekraft, om en saadan bluff skal lykkes.

Andre har i demokratiet ment at se ikke det indirekte folkestyre, men ligheds-ideen — og her særligt den økonomiske lighed. At et demokrati i denne form skal kunne gennemføres er ikke sandsynligt. Om ikke for andet saa fordi mennesker og menneskers præstationer er saa forskellige, at man, for at et saadant system skal kunne realiseres, maa forudsætte en menneskelighed, som er i stand til fuldstændigt at frigøre sig for det materielle. Og dette er i hvert fald usandsynligt for Europas vedkommende.

Det vil derimod være rigtigere at betragte demokratiet som en ren og skær mekanik, der tvinger samfundet som helhed til at præstere det mest mulige. Et samfund, hvor klassernes indbyrdes kamp for at naa førerstillingen, tvinger præsta-

tionerne op til de største højder. Altsaa samfundet i stadig ekspansion, hvor konkurrenceprincippet tvinger menneskene til at yde mest muligt for at komme frem.

Der er ingen tvivl om, at dette princip dækker noget meget væsentligt i Europas kultur. Men paa den anden side er dette alene ikke demokrati. I sin udartning vil det medføre klassernes tilintetgørelse af hinanden, eller det vil skabe et diktatur i lighed med Hitlers, hvor masserne viljeløst indordner sig under en enkeltvilje, og følgen bliver det kollektive rovdyr, der ikke vil anerkende mennesker uden for sin egen gruppe.

For ikke at lede til diktatur eller kaotiske tilstande maa demokratiet derfor være noget mere end blot dette princip. Og det er det ogsaa. Det er uløseligt forbundet med humanismen, med troen paa menneskets guddommelighed og det enkelte menneskes værdi — med respekten for menneskeliv i det hele taget. De europæiske krige synes ganske vist ikke at vise, denne tanke nogen sinde har været særligt levende, men den har dog virket alligevel. Der *har* dog faktisk i hele den hvide mands verden dannet sig den forestilling, at magt i stedet for ret er moralsk forkastelig, og det hvad enten det drejer sig om enkeltpersoner eller stater. For den enkeltes vedkommende er der desuden sørget for, at det ikke bliver ved den moralske fordømmelse alene, men at man ogsaa bliver draget til ansvar for sine voldshandlinger. For staternes vedkommende maa man derimod stadig nøjes med den moralske fordømmelse, og den findes der ofte udveje til at omgaa. Det kan derfor med nutidens ringe respekt for menneskeliv være forstaaeligt nok, at der er mennesker, der siger, humanismen er død, men det behøver derfor ikke at betyde, de har ret. Saadanne udtalelser styrker snarere troen paa, at humanismen som ideal er mere levende end nogen sinde.

Har humanismen saaledes ikke kunnet udrydde voldet hos staterne, maa voldshandlingerne dog smykkes med humane idealer. Dette viser selve de europæiske krige tydeligere end noget andet. Man faar ikke europæeren til at kæmpe for rent materielle interesser alene. Krig maa enten være forsvarskrig eller maa forbindes med troen paa en mission. Der maa med andre ord blive et korstog ud af det — og korstog har Europa altid været rig paa. De strækker sig helt fra grækernes frihedskamp mod perserne til de moderne staters koloniforetagender med formaalet: at indføre den europæiske kultur i andre verdensdele. At der saa ogsaa har ligget andre motiver bag, og at resultatet ikke altid har svaret til det ideelle formaal, rokker ikke paastanden om, at europæeren kæmper for en ide. Og her er til syvende og sidst den største forskel mellem europæisk og asiatisk kultur. Mens asiaten gaar i krig paa sin hersker og guds befaling, ofrer europæeren det dyreste, han ejer — sig selv — for et stort ideal.

Helt fra Europa for 3—4000 aar siden opstod i det græske øhav i saavel indre som ydre kamp mod asiatisk fatalisme og statik, er denne forskel blevet uddybet.

Europas kultur har derfor været præget af en ustandselig kamp for frihed og forsøg paa at udjævne de modsætninger, denne frihed førte med sig. Resultatet af disse udjævningsforsøg er blevet den europæiske kristendom med alle menneskers lighed for Gud. Det er blevet humanismen og demokratiet med anerkendelse af menneskeværdien og menneskerettighederne. Men den europæiske individualisme, europæerens trang til at hævde sig, hans instinktive modvilje mod ligheden, har skabt en kultur i stadig ekspansion. For europæeren er stilstanden døden. Han maa stadig skabe sig nye idealer og søge at naa stadig højere livsformer.

Det er denne dynamik, de moderne diktaturer er en fare for, men dermed er de ogsaa en fare for den europæiske kultur. For Tyskland, for Italien og Rusland, og for deres eftersnakkere i andre lande betyder staten alt, mens det enkelte menneske er reduceret til et nul. Som surrogat for den tabte frihed og personlighed stiller man saa statens magt og ære op som ideal. Men en stat kan ikke tænke, kan ikke skabe kulturel fornyelse; den kan kun administrere den bestaaende kulturarv. Fornyselsen kan kun komme fra den enkelte frie personlighed. Gør man derfor statsmagten til en guddom, og tilintetgør man friheds- og personlighedsværdierne, har man dermed naaet det statiske samfundsideal, d. v. s. asiatisk livsform.

Skal man da tage stilling til spørgsmaalet demokrati—diktatur, maa man ogsaa tage stilling til den europæiske eller den asiatiske livsform. Spørgsmaalet bliver, om Europas stater i fremtiden skal være en samling rovdynastioner, der efterhaanden udvikler sig til asiatiske absolutismer med en stillestaaende kultur, eller om menneskeheden under demokratiets banner skal naa de højder, vi idag ikke kan fatte. Om det skal blive en kultur, hvor de ledende ene handler, mens massen passer sin dont i tanke- og viljeløs forstenet ro, som den kinesiske bonde og den ægyptiske fellah har gjort det i aartusinder, eller om det skal være en kultur, hvor mennesket hver dag lever med i hændelserne, hvor en stadig stræben efter stedse højere livsformer er den højeste værdi.

For enhver, der føler sig som europæer, for enhver, der ønsker liv og bevægelse i stedet for stilstand og aandelig død, skulde svaret være ligetil. Det maa blive et afgjort nej til diktaturet.

MELLEM NORDISKE LÆRERE

AF JENS ERIKSEN

Paa en af de store grundtvigske Højskoler samles hver Sommer et halvt Hundrede Lærere og Lærerinder fra hele Norden til »Nordisk Lærerkursus«. — Hvad der egentlig er Meningen med disse Kursus — udover det kundskabsmeddelende, som jo aldrig har været det centrale i Højskolevirksomhed — siges der i Programmet ikke ret meget om. Der fortælles, at man vil lære Nordens Lærere dansk Højskole at kende, og at man vil virke paa nordisk Baggrund.

Det vilde være fristende straks at placere det, der her er Tale om, mellem de øvrige grundtvigianske Stjernetaager eller mellem de andre nordiske Foretagender, der i denne Tid skyder op som Paddehatte. Der er jo Hausse i »det nordiske«, det Forfatteren Jørgen Bukdahl kalder »Nordisk Sammenløberi«, naar han harcelerer over, at alt lige fra Skydebroderselskaber til Kegleklubber skal være nordiske for at være rigtig up to date.

Jeg tror nu ikke, det er »konjunkturbestemt« Nordiskhed, der faar disse Folk til at søge sammen. For det første har Askov Højskole — det er den, der tales om — et Par Generationers nordiske Traditioner og interskandinavisk Samkvem paa Bagen, og desuden begyndte man disse Kursus, før Centraleuropas Uro skabte Højkonjunktur i det nordiske.

Men lad os i Stedet for at filosofere over Aarsager og Forudsætninger kige lidt paa, hvad man foretog sig — og hvem — i de 2½ Maaned, det varede.

Hvem kom? En broget Forsamling fra omtrent alle Samfundslag i Norden: Norske Husholdningslærerinder, svenske Højskolelærere, islandske Folkeskolelærere og danske Lærere og Lærerinder fra Landbrugsskoler, Højskoler, Efterskoler, Fri-skoler, Statsskoler og hvad der ellers kan tænkes af Skoleformer. Der var Præster, Journalister, Landbrugskandidater, Seminarister, cand. mag.er, for blot at nævne lidt. Ikke nogen ensartet S sammensætning, heller ikke i Opfattelse: Højremænd og Kommuniste, Venstremænd, Socialdemokrater og en enkelt tysk Nazist sad paa Skolebænk sammen.

Det skulde ikke synes let at finde nogen Fællesnævner for en saa broget Flok. Det første Indtryk var da ogsaa: *Forvirring*. Bedre blev det ikke, da man tog fat paa Undervisningen, der spændte fra Nationaløkonomi til Religionshistorie. Og selve Askov-Skolen med dens dejlige Rodethed: Bindingsværkhuse og Funkisbygninger strøet rundt i en stor Park i planløs Harmoni var ligefrem symbolsk.

Det var vel, naar alt kommer til alt, Brogetheden, der gjorde Opholdet til noget ud over det almindelige. Enighed om ret meget var der ikke, men netop denne

Spænding mellem vidt forskellige Synspunkter og Forudsætninger er jo det, der udvider Horisonten og faar en og anden til at kige udenfor den lille hjemmegjorte eller importerede Idebaas og opdage, at der udenfor ogsaa er en Slags Tilværelse.

Der var maaske alligevel en eller endda flere Fællesnævner for denne brogede Mangfoldighed. Det er nemlig saadan, hvor selvmodsigende det end lyder, at man er nødt til at være enig om noget for at kunne være uenig. Hvis der overhovedet ikke er noget fælles Grundlag for Overbevisninger, vil al Meningsudveksling jo blive: Goddag Mand. Økseskaft.

Og det viste sig da ogsaa, at der bagved alle *Meninger* var noget, der var fælles. Hvad dette »noget« er kan være vanskeligt at forklare, men det glimtede frem, naar Diskussioner mellem »ismer« ebbede ud, og man fordybede sig i nationale Spørgsmaal eller andet, der rækker ud over Meningemes Brydning. Ikke saadan at forstaa, at man paa disse Omraader forenedes i idylliske Hymner; men det var en helt anden Argumentering, der anvendtes; jeg fristes til at sige mere menneskelig. Det var ikke som med andre Spørgsmaal, hvor en overbevisningstro grundtvigiansk Askov-Lærer gerne sagde, før han tog Stilling: »Hvad mente nu Grundtvig«; akkurat som naar en hjemlig Bolshevik, før han bedømmer ligegyldigt hvad, skal have slaaet op i »Det kommunistiske Manifest« for at finde evig gyldige Sandheder.

Men naar man naaede ud over Døgnstriden og var midt i — som det fornemmedes — livsvigtige Spørgsmaal, var det, ligesom det forudfattede blegnede, og man, kan hænde mere primitivt, men ogsaa mere menneskeligt, talte om Tingene. Forskellene forsvandt ikke, men det mærkedes, at der tværs over ideologiske Skel var Forbindelseslinjer.

Det var maaske Følelsen af national Skæbnefællesskab, der fik dette til at træde stærkere frem, eller det var maaske snarere det simple, at vi her i Norden *først og fremmest* betragter os — og andre — som Mennesker og først *derefter* som Samfundsborgere, der benytter demokratiske Rettigheder.

Andre Steder vilde det maaske være andre Ting, der blev midtpunktsamlende, men det er jo let forstaaeligt, at de nationale Spørgsmaal i en Kreds som denne maa dominere.

Nu er en fælles positiv national Indstilling unægtelig ikke det samme som fælles grænsepolitisk Opfattelse. Og det viste sig da ogsaa tydeligt det Skel, der stadig er mellem den grundtvigianske Folkevækkelse-Opfattelse og de, der staar i det praktiske nationale Arbejde. Eller for at sige det tydeligere: Mens man fra visse Høj-skolefolks Side vil føre Grænsekampen udelukkende paa kulturel Basis og gennem fri Meningskamp, er man blandt praktiske Grænsefolk klar over, at den *økonomiske*

Kamp, der føres systematisk fra tysk Side i Sønderjylland, kan tvinge dansk Grænsekamp over i andre Baner.

Lad være, at det vist er uklogt, at man fører disse Diskussioner for aabent Tæppe (tysk Rapportvæsen er jo effektivt), saa vil de sikkert alligevel skabe en grænsepolitisk Forstaaelse, der vil være nyttig i Kampen mellem dansk og tysk. Ogsaa fordi denne Kamp ikke længere er et nationalt Spørgsmaal alene, men er blevet en Strid mellem Menneskeret og Magtanvendelse og mellem Frihed og Gleichschaltung.

Det er vel ogsaa derfor, at denne Kamp ikke alene følges opmærksomt i Danmark, men i hele Norden. Det kan gerne være, at ikke al den *Nordiskhed*, der er skabt i disse Aar, er lige lødig og lige holdbar, men det, at vi er kommet hinanden ligesom nærmere ind paa Livet og har øget vort Kendskab til hinandens Forhold, er nok alligevel af Værdi, naar Avner og Kerner igen skal sorteres.

Værdifuld er ogsaa den i disse Aar vaagnende Forstaaelse af, at Norden ikke er og ikke kan blive en ensartet Masse, men er en Samling selvstændige Nationer, der kun kan samvirke, fordi de føler sig som selvstændige. Her maa nævnes noget tidstypisk: Den nynorske Sprogbevægelse, der er mere end hjemstavnsglad Sprog-nusseri. Den er nok alt beset Udtryk for en norsk Rejsning der, om ikke føles som et Brud paa det aarhundredgamle dansk-norske, saa føles som en Selvstændiggørelse. Det synes lidet rationelt at fjerne norsk Sprog fra de øvrige nordiske Landes, men en rationel Maalestok er heller ikke her tilstrækkelig. Det er heller ikke tilfældigt, at danske Bynavne forsvinder i Norge, det er nok Udtryk for Følelser, der symbolsk kan udtrykkes med den nylig afholdte Oslo-Udstillings klingende Navn »Vi kan«.

Det er muligt, at nordisk Samvirke, og især det dansk-norske, herefter vil faa et andet Udseende. Kan hændes, det ogsaa bliver solidere.

Som man vil have set, har Ensartethed ikke absolut været det fremherskende ved dette Samvær af Folk fra de nordiske Lande. Det var broget og mangfoldigt — kaleidoskopisk som Tilværelsen selv.

HARALD BERGSTEDTS LYRIK

AF JUL. BOMHOLT

Harald Bergstedt har i dette Efteraar fejret 25 Aars Forfatterjubilæum. I den Anledning har han udsendt en ny Digtsamling *Fyraften* (Fremad), og Bogkredsen har udgivet et Udvalg af hans Digte under Titlen *Solkarrusellen*. Endvidere har Jul. Bomholt skrevet en Bog om Harald Bergstedt (Fremad). Af denne sidste Bog har »Arbejderhøjskolen« ønsket med Forfatterens og Forlagets Tilladelse at bringe efterfølgende Afsnit af Kapitlet »Den lyriske Digtning — Idé og Form«.

Betrakter man Bergstedts lyriske Digtning under ét, er det iøjnefaldende, at han arbejder med ganske primitive Midler. I Sprogbehandlingen er han Primitivist. Hans Sprog er saa enkelt, at det minder om Kaalund og Rickardt; men hvor *deres* Sprog er forfinet til Enkelhed (bl. a. ved Udeladelse af upoetiske Fremmedord og profane Gloser) er *hans* det jævreste Hverdags-Dansk. Et ægte naturgroet Dansk.

Det kan ske, at Forenklingen er bevidst, som i Digtet om Grundtvigs Grav i Gl. Kjøgegaards Skove. Skumringslandskabet og den grundtvigske Tone er her forenet i en simpel, malende Stil:

Der ligger en Høj. Den er kronet med Skov.
Der sover en Konge. Alt længe han sov.

En Hvælving af Sten i Skumringen sen.
Derover gaar Skovens den knagende Gren.

Som oftest er Forenklingen Udtryk for et Sind, der lever og aander i det enkle. Det lille Digt fra Ungdomsaarene: »Foraar paa Bakkerne« (»Vinden bærer en Duft saa sød«) og det tidligere nævnte »Pigen paa Bænken« er typiske Eksempler paa den Stilens Renhed, der bundet i Sind.

Det er ikke enhver Digtning, der kan taale en saa udpræget Forenkling. Det lader sig kun gøre, naar der er Holdning i selve Stoffet; naar den sproglige Musik omgiver et Tema, der er set, tænkt, oplevet. Jo enklere Formen er, jo mere Styrke maa der være i Indholdet, dersom der skal være Tale om Kunst . . . Det er næppe muligt indenfor den overleverede Stil-Tradition at opnaa en mere udpræget Enkelhed end den, der er opnaaet i Bergstedts Kunst. Han repræsenterer et Yderpunkt i den Linje, der gør Poesi til noget folkeligt-almment. Et Skridt endnu, — og Poesien glider over i Prosa og tilmed i Hverdagsprosa.

Harald Bergstedt hører som omtalt med i den folkelige Falanks fra Aarhundredskiftet. I Modsætning til Halvfemsernes Lyrik, der luksusprægede Sproget ved at dyrke Tillægsordene, ønskede »det folkelige Gennembrud«s Repræsentanter at skabe en ny Tids Folkekunst: For dem var Modersmaalet »det Kraftens Ord, der lever i Folkemunde«, og Poesien skulde ikke være et artistisk Sprog, der holdt sig svævende oven over den profane Verden, men være en Beaanding af et Hverdagens Sprog, som vi alle kender. Poesien skulde blive til *Sang*. En stærk og befriende Folkesang.

Bergstedts Lyrik er vokset frem af den sanglige Tekst. Med en Sanglærers Glæde har han overflyttet Melodier fra Engelsk, Tysk, Svensk og Fransk til vor egen Sangverden ved at give dem danske Ord. Han har oftere været Kordirigent, — og den Sang, han sætter højest, er Korsangen, Fællessangen. Ordene baaret frem i et Brus af Toner . . . Sangen kræver (i Modsætning til Læsedigtet) en fast Komposition og et anskueligt Indhold. Et Indhold, der kan samle og give Samlingen Kraft og Vitalitet . . . Mens den individuelle Lyrik er et Jeg, der hvisker til et Jeg og mest intenst i det særegne, er den kollektive Lyrik (Sangen) af størst Værdi, naar Stilen er enkel (almen) og Indholdet fast opbygget i Billede efter Billede.

I Folkelyrikken spiller det stoflige en betydelig Rolle. Det objektive. Som Eksempel kan anføres et Vers af Aakjær:

Der ligger Høns ved Muren, bred' i Ryggen,
og gnider Kraasen mod det lunkne Sand;
igennem Porten inde bagom Skyggen
Brøndvippet kraaner med sin tunge Spand;
den drypper Draaber ned i Brøndens Vand;
Stenbroen nys er luget, Sand er strentet,
saa det er let at se, hvem der er ventet.

Forventning kan gengives paa mange Maader. Her fremgaar den af en Række Billeder. De to første Linjer: Hønsene. Tredje Linje: Porten. Fjerde Linje: Brøndvippet. Femte Linje: Draabernes Fald i Brønden (hvorved Stilhedsfølelsen forstærkes). Sjette Linje: Stenbroen . . . Hvert enkelt Billede er uretoucheret, og dog danner Billederne en Harmoni. Normalt har Aakjærs Lyrik et nyt haandgribeligt Billede i hver eller hveranden Linje. I hvert af de otte-linjede Vers i »Karup Aa« er der 6—7 fuldt tegnede Billeder.

Paa samme Maade hos Bergstedt:

Skovlen drømmer i Natten
opad en vindskæv Mur,
og fra en skaaret Rude
tikker en Staldkarls Ur.

Bymarkens Skarnplads slumrer
 mærket med *Jord tilfals*,
 Hestene staar paa Marken
 og sover Hals over Hals.

I dette Vers er der fire Billeder. Hvert Billede spænder over to Linjer, og det eneste, der forbinder Billederne, er den fælles Stemning: Sommernat i Provinsen. Der er en umiddelbar Oplevelse i det sete, saa at Synsbillederne frigør sig fra de Traditionsbilleder, som den overleverede Normalpoesi er fyldt med (om Blomster og Fugle, Dug og Stjerner o. s. v.), — ganske som hos Aakjær:

Og de kom igjennem en slumrende By,
 hvor der var spildt Hø over Gaden,
 en gabende Port og en Gaard, som var ny,
 hvor Forken stod plantet bag Laden . . .

I sit Vers har Bergstedt vist, hvorledes det er muligt at faa den haarde og næsten firkantede, primitive Strofeform til at tone af Sommernatspoesi. Og endvidere har han valgt de Billeder, der synes at stride mest mod en harmonisk Stemning: en vindskæv Mur, en skaaret Rude, en Skarnplads. Personen, der omtales, er Staldkarl. Med mesterlig Evne har Forfatteren vist, hvorledes det skæve og skaarne kan indgaa i Poesien og blive til Skønhed . . . Det er her den demokratiske Tendens i Bergstedts Poesi slaar mest igennem; han viser, hvorledes dét, der i bogstavelig Forstand befinder sig i Overdrevet, kan omsættes i Skønhed. I næsten alt, hvad han som moden Mand har skabt, har han søgt at spænde Poesien ud over nyt og tilsyneladende modstridende Materiale. Hvorom mere senere.

Det stoflige Indhold forbinder sig med en Komposition, der giver det enkelte Billede den størst mulige Spændkraft. Mens Halvfemsernes Poesi ønskede at ophæve Tyngden i Tingene og at forflygtige Ordene til Musik, har Bergstedt den Tendens: at bevare det oprindelige, stærke Indtryk; at fastholde det stoflige. Og det sker kompositorisk derved, at den enkelte Verslinje danner een Sætning, der saa at sige sætter Punktum i Rimet. Man bedes se paa Stroferne om Grundtvigs Grav eller f. Eks. første Vers af »Blaavad Kro« (i »Hans og Else«):

Blaavad Kro ved Strømmen staar.
 Strømmen gaar. Strømmen gaar.
 Poplens Løv mod Taget slaar.
 Strømmen gaar og gaar.
 Dér bor Værten rød og trind.
 Dér gaar Gæster ud og ind.
 Færgens Folk har der sit Sted.
 Studevogne med.

Hvert Billede indprentet i een Linje, — og dog en Følelse af en rindende Strøm, der forbinder alle Indtryk til en Helhed. Man kan ogsaa sammenligne Indledningsversene til saa forskellige Digte som »Dommedag« og »Mindet«, — firelinjede Vers, der hvert er hugget op i fire Punktum'er. Hyppigt indføres flere Punktum'er i een Linje:

Han gik. Han rulled bort. Nu knalded Porten.
 Man aanded op. Man sang, som skrevet staar:
 »Der er et yndigt Land« ...
 (Jubilæum i Galehuset).

Et Eksempel, der tydeligt viser Forskellen mellem »Halvfemserne« og »de folkelige«. Mens de første havde Tilbøjelighed til at dvæle i Ordenes Stemning (og bl. a. af den Grund broderede paa Tillægsordene), er der her en Tendens til at sætte Fart i Sproget: hurtigt skiftende Indtryk; Bevægelse i Figurerne ...

Sammenligner man Debutbogens »Sommernatsregn« med Johs. Jørgensens Prosadigt med samme Titel fra »Stemninger« (1892), træder Forskellen frem som i to forskellige Verdener. Johs. Jørgensen:

Jeg gik hjemad sent paa Natten.
 Luften var graalys som af en Vinternats Maane.
 Over de mørke Lindes Blade sank en uafbrudt Regn med Lyd som af usynlige
 Hæres evigt vandrende Dragen forbi ...

Bergstedt:

Det bruser paa Havnens sorte Spejl.
 Det trommer paa Skibenes spændte Sejl.
 Det regner paa Kviekllyngen,
 som sover derovre paa Lyngen.

Bruser og trommer! — skønt der i første Vers er Tale om »en duftende Stilleregn«. Det indfølelse Jeg, der hos Johs. Jørgensen sættes i Spidsen for Prosadigtet, er hos Bergstedt afløst af haarde, objektive Billeder i en Rytme, der synes at stampe imod den blide og drømmende Stemning. Og Tillægsordene forstummer næsten ved Siden af Navneordenes Gallopade og de handlingsmættede Udsagnsord. Det vrimler af Navneord: »Det pipler i Fortovets Grønsværsbed, — og Pinde, Papir og Blade — sejler fra Gade til Gade«. Og hvad mener man om en saadan Op-march af Udsagnsord i et regnstille Digt:

Og Nattoget buldrer, bremser og staar.
 Det kimer og fløjter, hvæser og gaar.

Saa primitivt som fortalt af et Barn. Saa primitivt som et Farveklip . . . Den faste Komposition med Billede i Linje for Linje hører i nogen Grad sammen med Sangens Væsen: den syngende kan vanskeligt fastholde et Billede frem over flere Linjer, og i hvert Fald: Stemningen runder sig fyldigst, naar den enkelte Tonestribе, svarende til een eller to Verselinjer, falder sammen med Billedet. Indlevelsen kan da blive mest intens . . . Især er det nødvendigt, at Børmedigtet er bygget op af klare Billeder, der følger Linjetrappen med eet Trappetrin ad Gangen. Typisk i saa Henseende er Digtet »Pouls Køer«, hvor man ser, hvorledes den faste Form forener sig med en Bevægelse, der foregaar i hurtige Ryk.

Pollemand finder en hullet Sten.
 Det er en Ko.
 Ved Middagstid finder han nok end Een.
 Nu har han to.
 Han tøjrer dem hver med en Ende.
 De græsser i Grøften derhenne.

Det primitive Sprog bevæger sig gennem korte og malende Sætninger. Og det er karakteristisk for vor Tids store folkelige Skribenter, at deres Sætningsbygning er forbavsende enkel, med hele Kraften koncentreret i Hoved- og Særsætninger. Ogsaa i de Tilfælde, hvor Bergstedt udformer et »sentimentalt« Motiv, er han Folkemanden, der taler i Punktum'er. Første Vers i »Nat i Provinsbyen« har otte Linjer med otte Punktum'er, og det tilsvarende Vers i »Køge Kirke« har seks Punktum'er i syv Linjer.

Denne faste Stil, der *kunde* udvikle sig til Monotoni, er smiddgjort ved en overlegen Indførelse af Talesproget med dets umiddelbare Liv, dets rappe Vendinger og Udbrud. Og den, der her har været Læremesteren fremfor alle, er Bellmann.

Bergstedt har modtaget Paavirkninger fra mange Sider, fra Moore, Shelley, Byron, — fra Grundtvig og Palludan-Müller, — fra Wessel saa vel som Frøding; men stilistisk er han dog først og fremmest Elev af Bellmann.

Flere Digte er skrevet til Bellmann-Melodier, f. Eks. Lotta paa Møllen (hvor Pigenavnet, som man ser, er Svensk), Ole Broholmer, Landsby-Virtuosen. Det sidste Eksempel viser morsomt, hvorledes den jydskе Per Skrædder, der bor i en Hytte paa Heden, forvandler sig til en bellmannsk Kavaller. Pigerne jubler omkring ham, og Forsamlingshuset ligner (trods al sin Realisme) den glade Knejspe, hvor Fader Movitz danser med Ulla. Der er ikke een Draabe Spiritus i Digtet, der bare strutter af Kaadhed. Sætningerne danser Springdans, og det er let at se, hvorledes den faste sanglige Struktur giver Plads for Sprogets Løjer, de hurtigt gentagne Udraab o. s. v.

Bellmann-Teknikkens Indslag kan kraftigst ses (eller rettere: høres) i saadanne

Digte som »Spektakkel i Gyden« og »Fødselsdagsvisit paa Sygehuset«; men iøvrigt er der en Tone af Bellmann i den sproglige Frihed, der sætter Kulør paa saa mange af Digtene. Ikke for ingen Ting er Bellmann den Forfatter, der hyppigst omtales i Bergstedts Produktion.

Sproget forenkles, idet det føres tilbage til sin Rod i Hverdagens Tale og Udtryk. Det er Forudsætningen for, at Bellmann-Paavirkningen ikke bliver til Litteratur og Papir, men blot virker som en Stimulans i en naturlig Udfoldelse. Ligesom Aakjær indbyggede det jydsk Lokalsprog i sin Digtning og kaldte den »dawle Taa'le«, saaledes har Bergstedt udsædte sine Strenge over Hverdagssprogets Slang og Gemytlighed, den grove Bas og den kvidrende Kvint. Der er sjællandsk deri, — han siger »Gulverne« f. Eks. — men iøvrigt er det »snakket sammen« fra alle Hjørner og Kanter i Landet. Det lykkes at drage sproglige Omraader, — hidtil anset for upoetiske, — ind i Poesien, at kaare det jævreste Menigmandssprog til »Gudernes Tungemaal«. En Kendsgerning, der ogsaa har sin Plads i Demokratiets Historie.

En Lyriker som Sophus Clausen var dristig i sine Rim, men Bergstedt er dristigere, idet han ganske simpelt følger Hverdagens Udtale af Ordene. Eksempelvis anføres:

Tinde — Fjende, Dynen — Kommynen, sæl (selv) — riæl. Kavaller — m. m., til Taars (Torvs) — til Aars, vaagne — Sogne, forbi — Lig, skrig — forbi, Dør'n — Børn, Barn — erfar'n, Døre-tørre, Syn-By'n, Hul-Gulv, løs-reli'øs, stive-begrive, Rollen-stjaalen, Alvor-Halvaar, Sokler-Knokler, saaddan (saadan) — Kasjotten, Punktum-Ungdom, el've-Helved, Sippelse-Befippelse, skri'er-Pjatterier, Rift i-giftig, ivrige Herrer-rivende R'rter, eet-Smidt, tolv-Vold, Korn-Taarn, paa'en-Slaaen.

Særdeles karakteristisk er følgende Rim om Hans, der sover i Hjemmet hos sorte Sine:

Snart sov de, og tyst et Par Timer var gaa'd.
Da aabned hun Øjet. Han voksed, hun saa'd,
og hun ruged paa Raad.

Han kan skrive, at Nonner »strak Hænderne langt ud fra Gitrene« (»Fru Venus«), og at Mennesker »rak Hænderne frem mod den legende Dag« (»Verdenskrigen«). Han skriver Hode og Gomaaren, Grosser Persen og Rebslar Sørnsen, Spasmar og Karetmar — og søger i det hele taget at bringe Skrivemaaden saa nær ind imod Talesproget som muligt. Han anvender Gloser som »jævve« og »Mikmak«, og lader Jargon'en boltre sig paa tværs af Grammatikken: »Kullende sort«, »De knebrende Kværne blir *musende* stille« og »Ved *bitterste* Kny kom Madammen paany«. Især slaar Talesproget igennem i Replikken. Værten (i »Hans og Else«) udfritter Hans: »Den unge Mand der var kanskesens Elev — og skulde maaskesens i Lære? — Jo, Jepsen var En, man maatt' ære«.

Som Eksempel paa den friske Sprogbehandling, der nærmer sig Revyen, kan anføres et Vers fra samme Bog: da Hans er bleven Kirkeværge, inspicerer han Kirken:

En Kæmpe-Jesus stod hvid og mægtig
i Kirkekoret, hvor Dagen prægtig
faldt ind paa Støvet og Spindeltjavset.
Han bredte Favnen (af Terrakotta)
ned mod sin Værge, der raabte: »Naada,
hvor han er snavset!«

Der er Realisme i Bergstedts Prosa («Hans Forstand var saa slap som et gammelt So-Yver»), og Realismen er uden Dæmper overført til Poesien. Der er intet til Hinder for, at den poetiske Hovedperson træder ud af »sit kalkede Das«, just som Tæppet gaar op, og der er — som hos alle Pionerer i den folkelige Digtning, — en vis Tilbøjelighed til at føre uhøviske Sager frem paa Scenen, — for at vise, at ogsaa *de*, — paa Trods af en borgerlig Smags Begrænsninger, — har hjemme i Kunstens Udtryksform. Derfor hedder det spottende i et Rim (i fjerde Bind af »Sange fra Provinsen«): »Paa dette Sted har staa't et Vers — som man har maattet stryge, — da Miljoner voksne Folk — maaske var bleven syge«. Jævnfør Rimet (i samme Bog) til Pastor Jensen, hvis Forargelse skal holdes i Live ved Hjælp af saftige Steder, der kan egne sig til Citater . . . Nu om Stunder er der ikke mange Citater, der vil kunne forarge; og det maa ikke overses, at et Fremstød i Realisme, i *sin* Tid egnet til Forargelse, nu af alle opfattes som ægte Kunst. Hvad mener man f. Eks. om denne »Manneken Pis«:

Den lille Ole
slipper sit Vand i en spinkel Straale
efter en kravlende Skarnbassemor.
Den flygter, forhaanet,
halvt skoldet, halvt daanet
langt ned i Grøften, hvor Nælderne gror.

Harald Bergstedt

NATIONALFØLELSENS UDVIKLING

AF SVEND NIELSEN

En af de virksomste Kræfter i vort Aarhundrede er *Nationalismen*. Der raabes paa Nationalisme i vore Dage. At være national er den Redningsplanke, som det skibbrudne europæiske Menneske klynger sig til. Men ikke nok med, at man finder Redning i at trække de nationale Værdier frem i Dagslyset og leve paa dem, nej, flere Steder har man lavet hele Oceanfarer ud af Redningsplanken og tror, at Folk kan passere Livet ombord paa dem. Man bygger Stater alene paa Nationalfølelsen og gør det nationale til Folkets Religion. Som Kapitalismen var det 19. Aarhundredes Mare, vil Nationalismen blive vort Aarhundredes, spredende Elendighed og Usikkerhed til alle Sider.

Nationalfølelsen er en af det 19. Aarhundredes faa store Nydannelser. Det er vanskeligt — eller rettere umuligt — at gøre dens Væsen op. Det er bl. a. vanskeligt, fordi Nationalfølelsen hører det levende Liv til, og som alt, der hører det levende Liv til, er uhyre sammensat og umulig at give fuldgyldige Love for.

Det er især Tryk udefra, der foraarsager, at et Folk bliver sig sin Samhørighed bevidst. Det var for en stor Del det 19. Aarhundredes Krige, hvad enten de blev ført af den ene eller anden Grund, enten de var baaret af Magtbegær, eller de var rent økonomiske i deres Oprindelse, der vækkede Nationalfølelsen. Borgerkrigene har ogsaa spillet en vis Rolle. Prøjsen, Polen og Italien blev hver for sig nationalbevidste gennem Napoleons Togter og den Udvikling, der fulgte i disse Togters Køl-vand. Sverige blev national bevidst gennem Krigen med Rusland, og her i Landet skete det samme gennem Slaget paa Reden og Krigene med Tyskland. I Norge var det derimod Friheden af 1814, der fik Nationalfølelsen til at slaa ud.

Nationalfølelsen hører det moderne Samfund til. Den kan nemlig begrundes i selve Samfundsudviklingen og den tekniske Udvikling. Først i vore Dage med de moderne Trafik- og Meddelelsesmidler har det været muligt ud over et større Land-omraade at komme i Forbindelse med hinanden og tænke og føle ens. Først da bliver der Mulighed for, at de Folk og de Omraader, der føler sig sammenknyttet, kan danne en aandelig Enhed. Det er ogsaa først med det brede Lags politiske Gennembrud, at der kan blive nogen Mening i at tale om Nationalfølelse, idet Folket tidligere stod udenfor den anerkendte Nation.

Samtidig med, at Samfundsudviklingen muliggjorde at en omfattende Nationalfølelse kunde udfolde sig, arbejdede flere Filosofer med Statsteori, som i høj Grad kom til at øve Indflydelse paa den nationale Bevidsthed. Og i endnu højere Grad end Filosoferne har en lang Række Digtere, der fremkom i første Halvdel af det

19. Aarhundrede, og som var meget patriotiske, været med til at skabe Nationalfølelsen.

Man kan tale om en *sand* og om en *kunstig* Nationalfølelse. Den sande Nationalfølelse bestaar af en Bevidsthed om, at man tilhører en bestemt Kreds — den kan være stor eller lille, U. S. A. eller Danmark — og at man indenfor denne Kreds har noget til fælles, der skiller fra andre Kredse, og som fornemmes som Værdier, man vil værne. Herved opstaar den nationale Ansvarsfølelse.

Det nationale er sammensat af to Ting, nemlig *Nationalkarakteren* og *Samhørighedsfølelsen*. Medens Nationalkarakteren har dybe Rødder i Historien, i ensartede Erhvervs- og Naturforhold, der munder ud i mere eller mindre fælles Følelser overfor Naturen, i fælles Glæder og fælles Frygt, kan Samhørighedsfølelsen være af en ganske praktisk Natur. Samhørighedsfølelsen kan være opstaaet ved, at Befolkningsgrupper er blevet presset sammen i et Forsvar, eller at de er gaet sammen for at udgøre et økonomisk Samvirke. Det tredie Rige er mere en praktisk Foreteelse end det er et aandeligt Fællesskab.

Den sande Nationalfølelse udfolder sig i den aandelige Verden ved, at den bliver en yderligere Værdi, der lægges til den aandelige Verdens Værdier, hvad enten det drejer sig om Literaturen, Sangen, Musikken o. s. v. Det nationale er noget indre, der, ved at det bliver et Folk bevidst, bliver til Nationalfølelse. Man fornemmer sin Egenart, fremhæver den og er rede til at forsvare den. Dermed følger ogsaa, at man er rede til at forsvare de Landomraader, hvor man har sin Rod.

Det er værd at understrege, at selvom Sproget er af en vis Betydning som Forbindelsesmiddel, saa er fælles Sprog ikke afgørende. Enighed med Hensyn til Religion er heller ikke nødvendigt.

Faren ved Nationalfølelsen ligger i, at man begynder at dyrke den. Den kan aldrig dyrkes selvstændigt, men kun i Forbindelse med noget andet. Man kan lige saa lidt dyrke den selvstændigt, som man kan dyrke Løv uden at have Grenen og Stammen som det, man dyrker det paa. Det straffer sig altid at vende op og ned paa Naturens Love. Og dog er det netop det, man forsøger sig paa i det moderne Europa, hvor man prøver at rendyrke det nationale. Det bliver en kunstig og opskruet Nationalfølelse, der vil hævde sig ved at erobre, ikke ved at nyskabe. Den har med andre Ord mistet sin indre Kraft og forsøger at leve gennem ydre Midler.

Dette er Værdierne og Farerne ved Nationalfølelsen. Den sande Nationalfølelse betyder Berigelse, mens den kunstige og overdisponerede Nationalfølelse betyder Ufred.

Nu er Spørgsmaalet: Vil Nationalfølelsen forsvinde igen, som den er kommet, og give Plads for en international Indstilling? Man kan roligt sige, at det under alle Omstændigheder ligger langt ude i Fremtiden. Det er muligt, at den Nationalfølelse, vi ser udfolde sig, vil forsvinde. Den moderne Kultur, Teknikkens og Stor-

magternes Udvikling betyder utvivlsomt en Udviskning af de enkelte Landsdeles Nationalkarakter til Fordel for en mere universel Folkekarakter. Men samtidig med, at der sker en saadan ydre Udvikling, maa vi gaa ud fra, at der vil ske en indre Udvikling, saaledes at der vokser et nyt og mere stedbestemt aandeligt Fællesskab op igen dér, hvor det gamle udslettes. Der er to Ting, der skulde begrunde dette.

Det er for det første begrænset, hvor meget et Menneske kan spænde over. Gaar man ud over de Omraader af kulturel og geografisk Art, som det enkelte Menneske kan spænde over, mister det Dybden og maa da søge tilbage igen og begynde forfra. Det er en Udvikling, vi kan se foregaa baade her i Norden, hvor vi stadig bliver flere og flere Nationer, alt medens vi søger et nærmere og nærmere økonomisk og kulturelt Samarbejde, og i Storbritanien. Det andet er, at Menneskene altid vil være forskellig i Temperament og Følelser alt efter, hvor de bor paa Kloden.

Udviklingen stiler hen imod, at de mindre Landsdeles Egenarter forsvinder for at gaa op i større. Tiden kræver Koncentration. Der spørges da ikke om, der gaar Værdier tabt. Nationalfølelsen har vist sig at kunne følge med Udviklingen saaledes, at naar et Landomraade gik op i et større, var der intet i Vejen for, at Nationalfølelsen kom til at omspænde hele det nye Landomraade. Nationalfølelsen er ikke noget livsvigtigt, men vi maa dog gaa ud fra, at den fremtidig vil have sin Plads i den menneskelige Natur, selvom den gamle er gaet op i Røg, i Nationalisme. Nationalkarakteren vil man ikke kunde udslette, og den Livsfylde for det bestemte Folk, som Nationalkarakteren afsætter i Kunst af alle Arter, vil der stadig være Krav paa. Menneskenaturen vil aldrig fornægte sig selv. Hvis man prøver at udslette Værdierne, vil den revoltere. Man kan ikke udslette Nationalfølelsen. Det har selv Kommunerne i det diktatorstyrede U. S. S. R. maattet erkende. Det nationale kræver sin Ret. Det vil det, ganske uanset om Nationalismen har forraadt det nationale og foreløbig gjort det umulig for den sunde Sjæl.

UNDERSTØTTESESFORHOLDENE VED VORE HØJSKOLER

AF FORSTANDER POUL HANSEN

Der har længe været Enighed om, at vi trænger til en gennemgribende Reform af Understøttelsesforholdene ved Højskolerne og de andre Skoler, der deler Vilkaar med dem. En af den hidtidige Ordnings største Skavanker, de efterhaanden minimale Amtsunderstøttelser paa 20—30 Kr. om Maaneden, er ganske vist blevet delvis afhjulpet i Aar, saa disse Understøttelser nu er kommet op paa omkring 45 Kr. om Maaneden. Men hele Spørgsmaalet trænger til en grundigere Overvejelse og en samlet Nyordning, der samarbejder det gode i Amtsunderstøttelsens Stipendiesystem med den større Rundhaandethed, som findes, naar Arbejdsløshedsfonden uddeler Understøttelser, der dækker Skolepengenes fulde Beløb paa 70—90 Kr. om Maaneden. Naar dertil kommer, at der til denne fuldstændige Betaling af Skolepengene oftest kommer ekstra Tilskud fra Kommunerne til Dækning af de øvrige Udgifter, der er forbundet med et Højskoleophold, maa det indrømmes, at den mindrebemidlede, men arbejdende Ungdom er forholdsvis daarligst stillet. Ved Siden af den resterende Del af Skolepengene skal en vordende Højskoleelev med Amtsunderstøttelse skaffe Midler til Rejse, Skolemateriale, Smaaformødenheder, Tøj, Kontingenter o. s. v. i 3—6 Maaneder. Udtrykt i Penge vil det sige, at de unge, der har Amtsunderstøttelse, skal skaffe et Beløb, der ligger mellem 150 og 400 Kr., før Højskoleopholdet bliver muligt.

En rigtigt virkende Ordning vil stimulere den *arbejdende* Ungdoms Højskolebesøg mest muligt, baade fordi en forudgaaende normal Placering i Arbejdslivet er et bedre Grundlag for et Højskoleophold end en lang Arbejdsløshedsperiode, og fordi der derved aabnes Adgang for de arbejdsløse til Beskæftigelse, medens de andre er paa Højskole. De to nugældende Systemer virker modsat. Amtsunderstøttelsen forudsætter en Evne hos Forældrene til at hjælpe deres unge, som i de fleste Tilfælde ikke er tilstede i vore Dage, eller ogsaa en Opsparing, som der ikke endnu er gjort noget for at opmuntre og tilrettelægge. Vil man bibeholde et Stipendiesystem, er dette imidlertid nødvendigt, fordi Opsparing bliver sværere efterhaanden, som Fristelserne til at give Pengene planløst ud vokser under vor Tids Konkurrenceforbrug, navnlig paa Beklædningens og Forlystelsens Omraader. Der er ingen Tvivl om, at der her ligger Forhindringer, som mange udmærkede unge maa give op over for, medens paa den anden Side Arbejdsløshedsfondens Understøttelser — foruden det at bringe Højskolerne mange fortrinlige Elever — ofte benyttes af Folk, for hvem Hovedmotivet er af rent forsørgelsesmæssig Art, og som derfor ikke hører hjemme paa en Højskole.

Hvilket Princip skal man søge at bygge en Nyordning paa: En Understøttelse, der tilstræber at dække alle rimelige Udgifter, eller en Stipendieordning, der medfører, at Eleverne enten maa have Hjælp fra deres Hjem eller selv opspare det resterende Beløb? Mod det første Princip kan der sikkert — foruden den forøgede Udgift — gøres den Indvending, at det ikke giver den vordende Elev Lejlighed til selv at dokumentere, at han har et Behov i sig for et Højskoleophold. En Ordning, som giver Lejlighed dertil, vil være den bedste, fordi den vil virke igangsættende paa de unge, og fordi den fremkalder den Udvælgelse blandt Landets samlede Ungdom, som er naturlig i det mindste saa længe, man foretrækker den frivillige fremfor den tvungne Ungdomsskole.

Til Dokumentation af en virkelig Lyst til at lære noget er en Stipendieordning med en deraf følgende Opsparingsopgave overordentlig velegnet, og den er ogsaa baade forsvarlig og gennemførlig, naar den lægges saaledes tilrette, at den er tilgængelig for alle, altsaa selv for de daarligst stillede — selv for de arbejdsløse. Naar de sidstnævnte skal med — og det skal de naturligvis — bliver det nødvendigt at samarbejde de to Systemer, saaledes at begges gode Egenskaber bevares, og saaledes at der sker en pengemæssig Graduering i Forhold til de unges forskellige økonomiske Evner. Det maa undgaas, at der bliver nogen Forskel paa deres Muligheder for at komme over rimelige Vanskeligheder.

Nedenstaaende Forslag er naturligvis kun tænkt som et Bidrag til den indgaaende Drøftelse af hele Spørgsmaalet, som det forhaabentlig nu trækker op til.

Forslaget.

1. Ved Undervisningsministeriets Foranstaltning tilrettelægges en Skoleopsparing ved Anvendelse af f. Eks. en af de nedenstaaende Metoder.
 - a) Oprettelse af en særlig Postkonto, hvorigennem vordende Elever kan indsende maanedlige Beløb.
 - b) Indtegnning paa et Posthus og derpaa følgende Opkrævning af de maanedlige Beløb gennem Postvæsenet.
 - c) Oprettelse af en Skoleforsikring, hvorved det maanedlige Beløb, Præmien, opkræves.
2. Naar det indbetalte Beløb paa f. Eks. 10 Kr. er registreret i Ministeriet, sendes der Sparerens Meddelelse om, at der indestaar f. Eks. 30 Kr. paa Kontoen til Formaålet, saafremt Ansøgerens og hans Forældre samlede skattepligtige Indkomst ved senere indgivet endelig Ansøgning umiddelbart forud for Højskoleopholdets Paabegyndelse viser sig at ligge under 5000 Kr. om Aaret og 20 Kr., dersom den sammenlagte Indtægt viser sig at ligge mellem 5—8000 Kr. Ved hver ny

Indbetaling faar Sparerens Meddelelse om de deraf følgende Stigninger i Beløbets Størrelse.

3. Viser det sig ved den endelige Ansøgning, at den samlede Indtægt overstiger 8000 Kr., eller naar Højskoleopholdet af en eller anden Grund maa opgives, tilbagebetales det opsparede Beløb med Renter.
4. Umiddelbart forud for Højskoleopholdets Paabegyndelse fastsætter Ministeriet Understøttelsens endelige Størrelse, saaledes at denne ikke overstiger henholdsvis $\frac{2}{3}$ og $\frac{1}{2}$ af Skolepengene for det ønskede Kursus. Det samlede Beløb, bestaaende af a) Opsparingen og b) Ministeriets Understøttelse tilsendes den paagældende Skole i maanedlige Rater og mod Elevens Kvittering. En eventuelt resterende Del af Opsparingen med Renter tilsendes Eleven.
5. Dersom Ansøgeren viser sig at have været arbejdsløs i et nærmere ansat Antal Dage i Løbet af et Aar, kan Understøttelsen forhøjes til Skolepengenes fulde Beløb, og Udgiften overføres til Arbejdsløshedsfonden, medens det opsparede Beløb med Renter udbetales Eleven til Bestridelse af andre Udgifter i Forbindelse med Højskoleopholdet. Har en arbejdsløs ikke forinden Arbejdsløshedens Indtræden haft Lejlighed til at opspare det nødvendige Minimumsbeløb, gives denne Lejlighed paa en Arbejdslejr, hvor en Del af Arbejdsfortjenesten i Forvejen er tænkt opsparet.
6. Da det kan anses for givet, at ikke alle vordende Højskole-Elever kan forudse et Højskoleophold tilstrækkelig længe i Forvejen, opretholdes den nuværende Form for Amtsunderstøttelse — eventuelt med Satser, der ligger noget under de for Sparerne gældende. Derimod ophæves den nuværende Form for Understøttelse gennem Arbejdsløshedsfonden efter Udløbet af en nærmere fastsat Frist.

Under Forslagets Udarbejdelse har det været følt mest magtpaaliggende at finde sunde Retningslinier for en fremtidig Ordning, medens Understøttelsessatsernes Størrelse kun er angivet skønsmæssigt. De bør muligvis baade forhøjes og gradueres noget mere.

Ordningens Gennemførelse i Praksis vil sikkert afhænge af, om der samtidig gennemføres en Landspropaganda, der baade gør Ordningen klar for alle og virker stimulerende paa Ungdommens Lyst til at gøre den personlige Indsats, som kan forlanges af alle, der skal have Understøttelse til Skoleophold.

IDRÆT!

NOGLE BETRAGTNINGER OG ET FORSLAG AF ARNE JØRGENSEN

Al moderne Idræt har vi lært af de gamle Grækere — endog Fodbold. I det gamle Hellas's Glansperiode var Idræt den væsentligste Faktor i Ungdommens Skolegang og Opdragelse. Fagene i de græske Skoler var Idræt, Musik, Læsning, Skrivning og Regning — men Idrætten var langt det vigtigste af disse Fag. Det græske Mandsideal var ikke Krigeren, men Idrætsmanden — den alsidige Idrætsmand —. Sejrherreren ved Olympiaden var Nationens Helt. En Overtrædelse af Idrættens simple Love regnedes for lige saa stor en Forbrydelse som Overtrædelse af de borgerlige Love. — Hvorfor tillagde Grækerne Idrætten saa stor Værdi? — *For* den udviklede de Egenskaber hos de unge, som man satte højest: Mod, Beslutsomhed, Udholdenhed, Haardførhed og Selvbeherskelse. — *For* Grækerne ønskede, at de faa simple Love, som gjaldt for al Idrætskamp, ogsaa skulde gælde i Forholdet til andre Mennesker senere i Livet. Disse Love kan sammenfattes i følgende Punkter. 1) Idrætsmanden gaar til Kampen med en Sejrsvilje, som trods de største Vanskeligheder tvinger ham til at yde sit bedste. — 2) Idrætsmanden kender ingen anden Løn end Æren. — 3) Idrætsmanden maa ikke tiltage sig Fordele paa Modstanderens Bekostning. (Det man i vore Dage kalder »fair play«). — 4) Enhver Idrætskamp begynder i Venskab og ender i Venskab. — Og endelig tillagde Grækerne Idrætten stor Værdi, *for* den tilfredsstillede deres Trang til Glæde og Skønhed. — Med alle disse Værdier var Idrætten efter Grækernes Opfattelse den bedste »Bro« fra Drengen til Manden — den bedste Form for Opdragelse i den vanskeligste af alle Aldre.

Idrætten i Dag da? — Ja, her maa vi retfærdigvis først og fremmest huske paa, at Idrætten hidtil har indtaget en meget ringe Plads i Barneskolen. Hvor de græske Dreng og Ynglingge tilbragte det meste af Dagen med Legemsøvelser, der giver vi den 3 af 36 ugentlige Undervisningstimer. De græske Ynglinge var Aristokrater, som gik i Skole til det 18. Aar, og derefter gik over i Krigerstanden. Nutidens Unge gaar i Skole til deres 14., 15. eller 16. Aar, hvorefter de maa dele Tiden mellem Arbejde, Fornøjelser, Aftenskole og Idræt. — Men alligevel! Er vi enige i, at Idrætten i Dag maa have den samme forædlende Indflydelse paa Mennesket som for 2000 Aar siden, saa maa den ogsaa i Dag med den — trods alt — voksende Fritid og de relativt gode Levevilkaar være den bedste Fritidsbeskæftigelse for de unge, være Opbyggeren af de bedste Egenskaber, give de bedste Idealer — kort sagt stadig være den bedste »Bro« over den vanskelige Alder

fra Dreng til Mand. — *Hvordan udfylder saa Idrætten sin Plads i Opdragelsen i Dag?* — *Skidt!* Barneskolens Idræt har jeg omtalt, den tager $\frac{1}{12}$ af Undervisningstiden. Her er der dog Tegn paa en vaagnende Forstaaelse. Man er begyndt at ane, hvad de gamle Hellenere vidste. Den nye Folkeskolelov har fordoblet Idrættimernes Tal. Desværre er der ikke Udsigt til, at Børneekssamenskolen gør det samme. Men trods alt er Skoleidrætten inde i en frugtbar Udvikling, man nøjes ikke længere med Gymnastik, men sidestiller denne Disciplin med Boldspil og Atletik; og der er for mig ingen Tvivl om, at der i de kommende Aar vil strømme stadigt voksende Skarer af idrætsglade Unge ud af Skolerne — men er der saa nogen til at overtage dem? — Med Hensyn til det *øvrige Sportsliv*, den Ungdomsidræt, som manifesterer sig i mægtige Idrætsanlæg, Klubber med store Medlemstal, Turneringer og Konkurrencer i Hobetal, Idrætsblade i mægtige Oplag suppleret med en meget omfattende Dagblads- og Radioreportage, da maa man, hvis man maaler med det klassiske Maal, sige: Tildels Bluff! — og hvorfor? *Ikke fordi* nogle sure siger: Sportsidioti, Stjerneforgudelse, Geschæftsport etc. Saadanne Udtalelser kommer som Regel fra Folk, som ærgres sig over, *at* de aldrig selv fik lært saa meget som et Kraftspring; *men fordi* dansk Sport stort set er Tidsfordriv, som faar den Tid og Kraft man kan afse uden at ofre Fomøjelser, Spiritus og Tobak, *og fordi* dansk Sport er for dyr i sin Administration, og dermed ogsaa for dyr for sine Udøvere. Staten bør opdage, at Idrætten skal være gratis ligesom Undervisningen i Børneskolen, gratis med Hensyn til saavel Lokaler, Idrætsanlæg, Materiel og uddannede Ledere; *samt endelig fordi* dansk Idræt i en rent ud uhyggelig Grad savner kvalificerede Ledere. Folk, som virkelig er uddannede til at give Instruktion. — Den danske Sport eller Idræt er i Dag en meget stor Skal med en meget lille Kærne indeni. —

Hvad uddannede Ledere betyder for en Idrætsgren ses bedst med Mandsgymnastikken paa Landet, hvor der i hvert Sogn findes Delingsførere, Karle, som har gennemgaaet et Gymnastiklærerkursus paa en af de mange Gymnastikhøjskoler for Landbougdommen. Disse Folk mestrer deres Fag baade teoretisk og praktisk, og derfor giver det praktiske Resultater. Hver eneste Landkommune kan praktisk talt i Dag mønstre en Skare fine Gymnaster. Til Sammenligning tjener et Eksempel fra en stor By med 36.000 Indbyggere, som har bygget et stort Stadion til sine Idrætsmænd med Kastegaard, Springgrave og Løbebaner. Disse Anlæg blev sidste Aar benyttet af 12 aktive Idrætsmænd. — Naturligvis blev der saa til Gengæld spillet meget Fodbold; men lad os ikke snakke for meget om dansk Fodbold, den er i altfor høj Grad Tidsfordriv, savner i alt for høj Grad alvorlig Træning — *og Trænere.*

Nu kommer mit Forslag: Disse Idrætsledere — Instruktorer om man vil — skal *Arbejderungdommen skabe*. Ikke blot Gymnastiklærere; men Folk, som kan instruere i alle de vigtigste Idrætsgrene: Gymnastik, Boldspil, Atletik, Svømning og Boksning. *Arbejderne*, som har givet Byungdommen sine første Højskoler, og dermed har bidraget væsentligst til at skabe den Kerne af vaagen, oplyst Ungdom, som overalt gaar i Spidsen i Byernes folkelige Ungdomsarbejde, *har ogsaa Pligt til* at skaffe Byungdommen den Stab af Idrætsledere, som kan modtage den Ungdom, der hvert Aar strømmer ud af Børneskolen, og fortsætte den Idrætsopdragelse, der der er paabegyndt. En saadan Idrætsopdragelse vil ikke alene blive til uvurderlig Gavn for Konkurrenceidrættens forskellige Grene; men disse Idrætsledere vil komme til at betyde en mægtig Styrkelse af vor Ungdomsbevægelse; thi Ungdommens Mandsideal er ogsaa i Dag — som det var det for 2000 Aar siden — Idrætsmanden og ikke Krigeren.

Og *Midlet hertil er det simple*, at der ved vore Arbejderhøjskoler oprettes en Afdeling for Idrætsledere saaledes, at der f. Eks. af de 100 Pladser paa Skolen er 30 i Idrætsafdelingen og 70 i den almindelige Afdeling. — Disse to Tal kan jo saa varieres efter Behag. Alle Elever har Dansk og Regning fælles. Maaske skal Idrætsfolkene have en eller to Maaneders længere Undervisning, og maaske skal denne Uddannelse jævnligt suppleres med korte Kursus; men det er Detailler. Hovedsagen er, at denne Specialuddannelse, som jeg tillægger stor Betydning, kan etableres med det samme. — Og kom nu ikke og sig, at der ikke er Ungdom nok til alle disse Idrætsafdelinger — de vil blive overfyldte! — Det behøver vel egentlig ikke at tilføjes, at denne Uddannelse skal være af en saadan Art, at den skaber Respekt og saadan, at en ung Mand med denne Uddannelse, overalt hvor han kommer, regnes for en Ekspert, en Mand med værdifulde Kvalifikationer.

ROSKILDE HØJSKOLE - SOMMEREN 1938

AF HJ. GAMMELGAARD

I Sammenligning med den foregaaende Sommer, hvor Skolens Ydeevne var belastet til Bristepunktet, betegnede denne Sommer en i flere Henseender tiltrængt Afslappelse. Antallet af Kursus var 18 mod 25 i Fjor. Der blev saaledes levnet rigelig Tid til Hovedrengøring og til Vedligeholdelsesarbejder, ogsaa til dem, der maatte udskydes i Fjor.

Denne Nedgang i Antallet af Kursus skyldes flere sammenstødende Omstændigheder. I 1937 havde vi to helt ekstraordinære Kursus: Genèveskolen (i to Uger) og det britisk—nordiske Kursus. Enkelte nybegyndte Kursus vil sandsynligvis kun blive gentaget hvert andet Aar. Og endelig var Sommeren 1938 særlig rig paa store Forbundskongresser, der altid vil vanskeliggøre Tilslutningen til Tillidsmandskursus i de samme Fag.

Ser vi derimod paa Tilslutningen til Kursus, da har denne været i afgjort Fremgang. Den gennemsnitlige »Belægning« pr. Uge er steget fra 70 til 82 — foruden Kursuslederne. Det samlede Antal »Deltagerdage« blev derved 8778 mod 11.197 i Fjor og 8526 i Forfjor. Roskilde Højskole har rummet ca. 60% af Arbejdernes Oplysningsforbunds samlede Kursusvirksomhed i denne Sommer.

Langt det største Antal Deltagere (1193 af 1463) kom som sædvanlig fra Fagforeningerne: 7 Kursus omfattede almindelig Tillidsmandsuddannelse for specielle Fag, 3 Kursus væsentlig Beregning af Priskurant og 3 (hvoraf et, »det udvidede« paa 14 Dage) var almindelige »Problemkursus«, hvor Spørgsmaal af økonomisk, politisk og kulturel Natur drøftedes i Relation til Fagforeningsinteresser; hertil kom det faglige Ungdomskursus. De to almindelige, 8 Dages Fagforenings-Kursus talte det største Deltagerantal, Højskolen nogensinde har givet Plads til, henholdsvis 114 og 125, og endda havde man maattet give Afslag til en Mængde Ansøgere. Den voksende Tilslutning til disse Kursus i Forbindelse med Indførelsen af obligatorisk Ferie for Lønarbejdere vil maaske skabe Muligheden for at forlænge nogle af dem til 14 Dage. Ønske herom har været ytret Gang paa Gang af Deltagerne og de glædelige Erfaringer fra vort udvidede Kursus viser, at Ønsket ikke er blot »fremt«.

Maalet for Onsdagsudflugterne har som tidligere afvekslende været Jægerspris, Køge—Vallø, Ringsted—Haraldsted—Skjoldenæsholm, Rygaard—»Dejligheden«, Gershøj—Selsø—Skibby m. v. I Aar har vi for første Gang et Par Gange taget Turen til Næstved med Besøg paa Holmegaards Glasværk og Herlufsholm.

For hvert Aar synes Sangen at spille en større Rolle ved Sommerens Kursus og lidt efter lidt trænger de nye Melodier ud i Folket. For at give Fredag-Aften-Festerne

et rigere Indhold, har Medvirkning af fremragende Kunstnere gentagne Gange fundet Sted, f. Eks. af Skuespillerne Svend Methling, Peder Nielsen og Albert Luther.

Tre Dage efter Afslutningen af det sidste Sommerkursus tog Vinterskolen sin Begyndelse — omtrent fyldt fra den første Dag. Og faa Dage efter begyndte den store Mørkelægning af Roskilde og Omegn. Takket være Elevernes Iver og Hjælp-somhed iværksattes den for Højskolens Vedkommende med et Minimum af Tids-spild og Udgifter.

De enkelte Kursus.

Murerforbundets Fagforeningskursus d. 24.—30. April faldt som allerede nævnt sammen med Vinterskolens Slutning. Murerne fik som sædvanlig en varm Modtagelse af Eleverne og var Gæster ved Skolens Afslutningsfest den 27. April. I Kursuset deltog 32 Mand, og Gruppearbejdet lededes som de to foregaaende Aar af Axel Axelsen, Aalborg, og S. F. Sørensen, Aarhus. Ugens Foredragsholdere var Følketingsmand Fr. Dalgaard (Fagbevægelsen og Arbejderkooperationen), Direktør Erik Dreyer (Arbejderbeskyttelse), Folketingsmand J. S. Smørum (Bonde og Arbejder i dansk Politik), Næstformand Knud V. Jensen (Arbejdsretten i Danmark), Forstander Hj. Gammelgaard (Nogle Bemærkninger om Befolkningsspørgsmaalet i Danmark), Folketingsmand Chr. Christiansen (Hvilken Betydning har Oplysningsarbejdet?).

Dansk Tømrerforbunds Tillidsmandskursus rykkede ind med 8 Mand fra 22.—28. Maj, efter at Haandværkere og Rengøringsfolk i 3 Uger havde givet Skolen en grundig Overgang. Kaj Bundvad og Johannes Nielsen underviste i Arbejdsret og Christoffer Nielsen og Harald Christensen i Priskurant og Opmaaling. Foredragsholdere: Folketingsmand H. C. Hansen (Ferie-loven), Underdirektør P. Nørsgaard (Produktionskooperationens Vilkaar og Muligheder), Kontorchef Niels Lindberg (Samfundet og Boligbyggeriet) og Socialminister Ludvig Christensen (Nye Planer om Arbejderbeskyttelse).

Dansk Typograf-Forbunds Tillidsmandskursus 12.—18. Juni talte i Aar 62 Deltagere og aabnedes og sluttedes af Forbundets nu afgaaede Formand Julius Schrøder. Instruktion i Fagets egne Anliggender blev givet af O. A. Lundin (Forbundets Love og Vedtægter samt Arbejdsloshedslovgivningen), Svend Johansen (Oplysningsvirksomheden), Sigv. Hellberg (Københavnstarifen og Samarbejdet med andre Organisationer) og Thomas Pedersen (Provinstarifen); P. Hvidtfeldt gav en Oversigt over Dansk Typograf-Forbunds Historie og Severin Arnesen og Georg Berg fortalte hhv. om den norske og den svenske Organisation. Endelig holdt Sekretær Stecher-Christensen et Foredrag om Arbejdsretten i Danmark, Kontorchef Niels Lindberg et om aktuelle økonomiske Problemer og Partisekretær Hedtoft-Hansen et om Socialdemokratiet i Dag. Ved Kursusets Afslutningsfest bestod Programmet af Sang, Op-læsning af egne Værker m. m. af gamle Typografer: Kaj Fossing, H. C. Hansen, Oskar Hansen, Peter Hansen, Werner Helmert, Adolph Juliussen og Lorentz Albech-Larsen.

Snedkerforbundets Bygnings-Prisliste-Kursus 19.—25. Juni havde 82 Deltagere. Det var delt i et »Samlingsafsnit« med Carl Hansen som Leder, et »Opstillingsafsnit« med K. A. Rasmussen som Leder og et »Inventarafsnit« med Carl Larsen og Søren Holm som Ledere. Iøvrigt holdtes der Foredrag af Niels Lindberg (Byggeriet i Forhold til andre Industrier), Sekretær Eiler Jensen (Arbejdsretten i Danmark), Kontorchef K. Korsgaard (Lovgivningen om Støtte til Boligbyggeri) samt Forbundets Formand Niels Madsen: Tømrere og Snedkere i Samarbejde om Akkordspørgsmaalet.

Det første almindelige Fagforeningskursus 26. Juni—2. Juli bestod af 114 Deltagere, hvoraf 20 Kvinder. Det svenske A. B. F. havde som Deltagere sendt Sarah Rosenström fra Örebro og Gunnar Stockhaus fra Surahammar. 5 Arbejdsgrupper lededes af Hj. Gammelgaard (Fagbevægelsen og de økonomiske Problemer), Frode Kristensen (Verdenskrisens økonomiske Virkninger), Kaj Bundvad (Arbejdsretten i Danmark), Johan Strøm (Fagbevægelsen og Erhvervslivet) og Alfred Nielsen (speciel Gruppe for Telefonarbejdere). Foredagsholdere: Forbundsformand Axel Olsen (Fagbevægelsens Indflydelse paa Samfundsudviklingen), Handelsminister Johs. Kjærbo (Dansk Erhvervsliv og dets Maal), Folketingsmand Hedtoft-Hansen (Socialdemokratiet og de internationale Problemer) samt Forbundsformand Chr. Jensen (Fagbevægelsen og den demokratiske Stat).

Dansk Textilarbejderforbunds 7. Tillidsmandskursus 3.—9. Juli havde samlet 62 Deltagere, hvoraf 20 Kvinder samt 2 Repræsentanter for det norske og 2 for det svenske Forbund. Gruppeledere var som de foregaaende Aar N. Scheel, Th. Kuntze og Kaj Bundvad, Talere: N. Scheel (Tillidsmændenes Rettigheder og Pligter), Hj. Gammelgaard (Befolkningsspørgsmaalet), Ejler Jensen (Den faste Voldgiftsret), Otto Jensen (Fagbevægelsen og de økonomiske Problemer) og Niels Lindberg (Nordisk økonomisk Samarbejde). De svenske og norske Deltagere holdt orienterende Foredrag om Fagforhold i deres Lande.

Snedkerforbundets Tillidsmandskursus 10.—16. Juli talte 101 Deltagere, hvis Arbejdsgrupper som i tidligere Aar lededes af Forbundets egne ledende Mænd. Ugens Foredragsholdere var: Formand Niels Madsen (Fagets Organisationshistorie), Sekretær Carl Nielsen (Jernindustriens Overenskomst), Hj. Gammelgaard (Befolkningsspørgsmaalet), Niels Lindberg (Den økonomiske Situation) og Knud V. Jensen (Arbejdsretten).

Det andet almindelige Fagforeningskursus afholdtes 17.—23. Juli og havde 125 Deltagere (det største Kursus vi nogensinde har haft), hvoraf 15 Kvinder. De 5 Arbejdsgrupper lededes af Folketingsmand Chr. Christiansen (Fagbevægelsen og Socialdemokratiet), Sekretær Laur. Hansen (Fagbevægelsens Organisationsproblemer), Frode Kristensen (Verdenskrisernes økonomiske Virkninger), Kaj Bundvad (Fagbevægelsen og de økonomiske Problemer) og E. Stecher-Christensen (Arbejdsretten i Danmark). Talere: Socialminister Ludvig Christensen (Bekæmpelse af Arbejdsløsheden gennem Statsforanstaltninger), Forbundsformand Chr. Jensen (Lønpolitik og Samfundspolitik), Overlæge, Dr. med. Gudjonsson (Erhvervs sygdomme og deres Bekæmpelse), Folketingsmand Fr. Dalgaard (Den faste Voldgiftsret).

Faglig Ungdoms Kursus — den 24.—30. Juli — talte i Aar 74 Deltagere, hvoraf 5 Kvinder. Dens 4 Grupper lededes af Hans Pedersen, Th. W. Petersen, Ejgil Holm

og Kaj Bundvad. Talere: Kaj Bundvad (Arbejderkultur), Poul Hansen, D. s. U. (Ungdomsarbejdslosheden), Folketingsmand Rasmus Hansen (Udenrigspolitisk Over-
sigt), Niels Lindberg (Hvilke Opgaver har Arbejderbevægelsens Erhvervsraad?), Axel
Olsen (Fagbevægelsen og Tidens Problemer).

Skolestævnet den 31. Juli—6. Aug. havde atter denne Gang samlet et alt for
ringe Antal Deltagere, ialt 32 (foruden de 11 Talere og Diskussionsledere), hvoraf 9
Kvinder. Den nylig ikrafttraadte Lov om Folkeskolen havde iøvrigt givet dette Kursus
en særlig Aktualitet og de fleste Taler og Diskussioner havde Tilknytning dertil,
saaledes Undervisningsminister Jørgen Jørgensens Foredrag (Folkeskolen under den
nye Lovgivning), Folketingsmand Th. Haubergs (Landsbyskolens Opgaver og Mu-
ligheder), Folketingsmand Jul. Bomholts (Købstadskolens Arbejdsforhold og Frem-
tidsmuligheder), Raadmand Ib Kolbjørns (Storbyens Skolevæsen) og Amtslæge A.
Metz' (Skolernes social-hygieniske Opgaver). Af mere almenpædagogisk Art var
Drøftelsen af de nye Skoletanker (indledet af Otto V. Nielsen og R. Meising), af
Sexualundervisningen i Skolen (indledet af Skoleinspektør G. J. Arvin, Amtsskole-
konsulent E. Stephansen og Fru Viola Nørlev), af Børneskoler og Ungdomsskoler (Hj.
Gammelgaard) samt af Skolen og Filmen (Kommunelærer Dines Hansen).

Kommunalt Kursus, 7.—13. Aug., med 70 Deltagere, hvoraf 3 Kvinder, delt i 3
Grupper, en bykommunal (ledet af Jul. Bomholt og Borgmester Emil Retoft) og to
landkommunale (ledet af Folketingsmændene Smørum og Hauberg). Studiemærkerne
var i alle Grupper: Kommunalt Regnskabsvæsen og Skatteligning samt Den nye
Skolelovs Gennemførelse. Ugens Foredrag holdtes af Socialminister Ludv. Christen-
sen (30 Mill. Kroners Loven og Kommunerne), Redaktør H. P. Sørensen (Hvordan
styres København), Finansminister Vilh. Buhl (Statens og Kommunernes Økonomi og
Udligningslovene) og Indenrigsminister Bertel Dahlgaard (Boliglove og Boligbyggeri).

Socialdemokratisk Forbunds Instruktionskursus, 14.—20. Aug., talte 110 Deltagere,
hvoraf 12 Kvinder. Kursuset lededes af Folketingsmand H. C. Hansen, og foruden ham
virkede som Ledere i Studiegrupperne Redaktør Frede Nielsen, Sekretærene Otto
Jensen og Oluf Carlson, Folketingsmand C. S. Smørum og Borgerrepræsentant Otto
V. Nielsen. Foredrag holdtes af Ministrene Ludvig Christensen (Positiv Socialpolitik),
V. Buhl (Finanser og Fremskridt) og K. K. Steincke (Værn for Demokratiet), Folke-
tingsmændene Hedtoft-Hansen (Danmark og Udlandet) og Hartvig Frisch (Forfat-
ningsspørgsmaalet), samt af Redaktør Frede Nielsen (Sønderjylland) og Hovedkasserer
C. Klüwer (Organisationspørgsmaal). Ved Kursusets Afslutningsfest talte bl. a. Stats-
minister Stauning og Forsvarsminister Alsing-Andersen. Ved Afrejsen fra Skolen
besaa samtlige Deltagere Social-Demokratens Lokaler og den allersidste Afsked toges
i Peter Lieps Hus i Dyrehaven.

D. s. U.s Landslederkursus 21.—27. August med 47 Deltagere. Emner for de 4
Grupper Arbejde var: Om at tale (Leder: Vilhelm Dupont), Regnskab og Afdelings-
økonomi (Egil Jørgensen), Praktisk Afdelingsarbejde (Victor Gram) og Dagens og
Ungdommens Problemer (Poul Hansen). Foredragene holdtes af Folketingsmændene
Oscar Levensen (Landarbejderproblemer), Rasmus Hansen (Norden og Europa) og
H. C. Hansen (Beskæftigelsespolitik) samt af Sekretær Oluf Bertolt (Fritid og Ferie)
og Hj. Gammelgaard (Planøkonomi).

Kvindeligt Arbejderforbunds Kursus fandt Sted i samme Uge og talte 38 Deltagere under Ledelse af Forbundsformanden, Fru Fanny Jensen (Organisationskundskab) og Forbundskasserer Fru Kirsten Rasmussen (Regnskabsvæsen). Foredragsholdere: Folketingsmændene H. C. Hansen (Fagbevægelsen og Demokratiet), Fr. Dalgaard (Lønninger, Priser og Hjemmets Økonomi) og Fru Nina Andersen (Befolkningsskmissionens Arbejde) samt Sekretær Laurits Hansen (Den sidste faglige Konfliktsituation).

Det udvidede Fagforeningskursus (14 Dage) fandt Sted 4.—17. September og talte i Aar ialt 72 Deltagere. Som man vil erindre, gjorde vi i Fjor, efter Henstilling fra flere Sider, i sidste Øjeblik et Forsøg paa at udvide dette Kursus med et 3. Aarshold, og da Forsøget syntes os at falde lovende ud, gentog vi det i Aar og med længere Varsel. Resultatet blev fuldt tilfredsstillende, Tilslutningen paa 3 Aarsgrupper var ret ensartet, henholdsvis 27, 24 og 21. Hoveddelen af Studiearbejdet lededes af Skolens egne Lærere: Hj. Gammelgaard (Statistik og Bedriftsøkonomi samt Nutidens Befolkningsproblemer — ialt 35 Timer), Frode Kristensen (Erhvervsgeografi samt Statskapitalisme, Protektionisme og Valuta-Spørgsmaal — 37 Timer) og Kaj Bundvad (Arbejderbevægelsen Historie samt Fagforeningerne og Staten — 34 Timer). Desuden lededes Grupper af Niels Lindberg (Nutidens og den nærmeste Fremtids Opgaver — 23 Timer), Oluf Bertolt (Ferielov og Folkeferie, Det moderne Arbejdsliv og Fagbevægelsen — 8 Timer), Knud V. Jensen (Fagretslige Forhold — 11 Timer), Hans Jacobsen (Internationale — 12 Timer), H. C. Hansen og Poul Hansen (Ungdomsproblemer — 6 Timer), Johs. Sperling (Fagbevægelsen og Pressen — 5 Timer), Sovjet-Rusland (Ernst Christiansen — 6 Timer), Direktør Erik Dreyer og Overlæge Gudjonsson (Arbejde og Sundhed — 6 Timer). Desuden holdtes enkelte Foredrag af Forbundsmand Axel Olsen (Fagbevægelsen og Staten), Direktør Erik Dreyer (Det internationale Arbejdsbureau) og Forbundsformand Chr. Jensen (Faglige Problemer i Dag).

Endelig gav Skolen i Oktober — den 9. til 30. — Plads for *Dansk Arbejdsmandsforbunds 3. Kursus* i Overenskomstforhold, to for Jord- og Betonarbejdere, eet for Tillidsmænd i Jernindustrien, henholdsvis med 94, 97 og 113 Deltagere. Undervisningen ved de to førstnævnte Kursus lededes af Hugo Jensen, Niels Jacobsen og Rikard Eriksen samt i Regning af Kaj Bundvad, Frode Kristensen og Jens Eriksen, ved Metalarbejdernes Kursus af Gram, Karlbæk og Willy Sørensen. Foredragsholdere (til Dels ved flere Kursus): Hj. Gammelgaard (Statistikens Anvendelse i Fagforeningerne), Frode Kristensen (Czekoslovakiets Skæbne), Robert Nielsen (Rationalisering), Axel Olsen (Fagbevægelsen og Samfundet), Knud V. Jensen (Tillidsmandsinstitutionen), Chr. Christiansen (Fagbevægelsen og Socialdemokratiet), H. C. Hansen (Ungdomsarbejdsløshedsproblemet), Otto Jensen (Fagbevægelsen og de politiske Partier) og Erik Dreyer (Arbejderbeskyttelse).

Roskilde

Fagforeningskursus Juli 1938

ROSKILDE HØJSKOLES ELEVFORENINGENS BERETNING

Interessen for Roskilde Højskole,

der vises af Elever og Kursister efter endt Højskoleophold, kommer blandt andet til Udtryk i den Tilslutning, Elevforeningen har, og den er voksende hvert Aar. Siden første Kursus i 1930 har imidlertid mange forandret Opholdssted og enkelte har været udsat for gigantiske Omplaceringer i Tilværelsen. Elevforeningen konstaterer det, naar vi har udsendt Kontingentopkrævningen i Tilslutning til Sommer-Elevskriftet. Særlig sidste Sommer modtoges af disse Aarsager en Del Hefter Retur. Da det medfører unødige store Udgifter for Elevforeningen, der gerne vil bestræbe sig for at afse saa mange Penge som muligt til Elevhjemsfonden, retter vi en fornyet Appel til Kammeraterne om at *bevare Medlemsretten* og altid erindre at *underrette Foreningens Kasserer om Adresseforandring og lignende*. Det er et Hensyn, man viser Foreningen og sig selv.

Bestyrelsen har iøvrigt vedtaget følgende Nyordning angaaende Kontingentopkrævningen, som bedes iagttaget og modtaget med Forstaaelse.

Kontingentet forfalder 1. April

hvert Aar, og det vil lette Arbejdet, om Kontingentet plus Forsendelsesomkostninger, ialt Kr. 3,20, da indbetales paa vor *Postgirokonto Nr. 39116*.

Nyordningen for Kontingentopkrævningen

er den, at *den 15. Maj* udsendes der til de Medlemmer, som ikke selv har indbetalt Kontingentet, en Postopkrævning paa Kr. 3,55, og har Foreningen ikke til den Tid modtaget anden Underretning, er man pligtig til at indløse Opkrævningen.

Paa Basis af det indbetalte Antal Kontingenter foretager vi Bestilling af Elevskrifterne, der udsendes i Juni og December til de Medlemmer, som rettidigt har indløst Kontingentet, og der kan *ikke* indsendes Efterbestillinger, saa det er af Betydning, at Kontingentet betales senest ved at indløse Postopkrævningen.

Vi erindrer om, at 1 Kr. af hvert Kontingent hensættes til Elevhjemsfonden, og for det øvrige Kontingent bl. a. tilstilles hvert Aar de to meget værdifulde Elevskrifter.

Vinter-Sammenkomst

afholdes paa Roskilde Højskole *Lørdag den 4. Marts 1939*, hvor der bliver Lejlighed til for tidligere Elever at deltage i kammeratligt Samvær med det nuværende Vinterhold samt Lejlighed til at opfriske gamle Minder og hilse paa Lærerne. Der vil i særlig Grad blive lagt Vægt paa et frit Samvær, og der afsluttes med et fælles Kaffebord, hvor Vinterholdet vil fremføre lidt Højskole-Show.

*

Elevkooperationen 1937—38 havde et Overskud paa Kr. 97,58, der er tilgaaet Elevforeningen. Tak!

Til Elevhjemsfonden er indgaaet Kr. 45,50 fra et af Arbejds mændenes Kursus i Efteraaret. Vi takker og stiller Ideen gratis til Disposition.

Ved dette Aars Elevmøde den 9. og 10. Juli talte om Lørdagen Forretningsfører Chr. Christiansen om »Arbejder-Fakultetet og Arbejderhøjskolerne«. Ved Eftermiddagsstævnet om Søndagen talte Borgerrepræsentant, Forstander Otto V. Nielsen og ved Afslutningsfesten Forstander Hj. Gammelgaard. Underholdningen forestod Musik- og Sangpædagogen C. M. Savery og Dr. Alex. Tschumakoff.

Ved Generalforsamlingen genvalgte Bestyrelse og Revisorer enstemmigt.

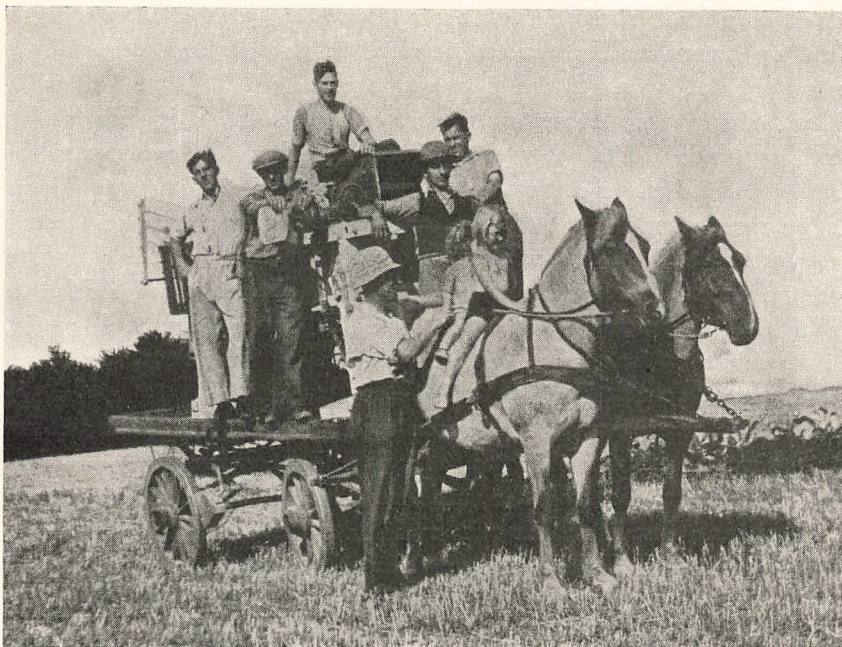
Til Vinter-Sammenkomsten Lørdag den 4. Marts 1939 arrangeres fra København fælles Udflugt i Turistbiler fra Raadhuspladsen Kl. 18,45 prc. Billetter købes forinden i »Social-Demokraten«s Central. Paa Gensyn!

Elevforeningens tidligere Kasserer, Højskolelærer Frode Kristensen, har igen ydet et Bidrag til Faglitteraturen med Bogen: »Sveriges Erhvervs- og Samfundsliv«, der udkommer i Vinter i »Nyt socialt Bibliotek«.

Formand: Børge Christensen, Tyttebærvej 1, København F., Tlf. Taga 3882.

Kasserer: Fru Karen Gammelgaard, Roskilde Højskole, Roskilde. Tlf. Roskilde 314.

Roskilde Højskoles Elevforenings Postgiro-Konto Nr. 39116.

Roskilde

Høsten sluttet

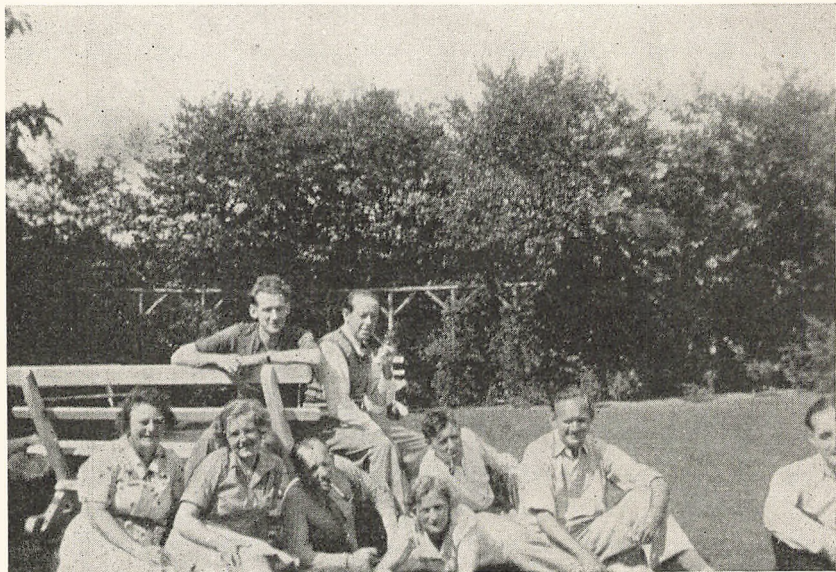
HVORFOR JEG TOG PAA HØJSKOLE OG HVAD JEG VENTEDE MIG DERAFF

Den Tanke at tage paa Højskole tror jeg aldrig vilde have faldet mig ind, hvis jeg ikke tilfældig havde set en Artikel i »Hjemmets Søndag«, der behandlede »Esbjerg Arbejderhøjskole«. Jeg tror dog, at jeg roligt tør sige, at jeg alligevel ikke vilde have taget herover, hvis ikke Fader, der ogsaa havde læst samme Artikel og altid har prædiget for mig om at tage et Kursus paa saadan en Skole, stadigvæk pressede mig for at tage herover. Det har altid været Faders største Ønske selv at maatte faa Lov til at komme en Tur paa Højskole, men da dette aldrig blev til Virkelighed, var det, at Fader gerne vilde, at jeg skulde faa Lov dertil i Stedet for. »Du har godt af at komme ud blandt andre Mennesker,« sagde Fader; »Du gaar ellers herhjemme som Enebarn og bliver saa forkælet og egenkærlig, saa se du bare at faa gjort Alvor af det og kom af Sted«. Efter at have overvejet dette nøje, slog jeg imidlertid til og fik hurtigt skrevet over til Skolen for at faa Oplysninger om Pris og deslige. Jeg fik saa omgaaende Svar fra Forstanderen om, at der endnu

kunde blive en Plads til mig, selvom det var lidt sent, jeg søgte. Efter at jeg havde studeret og gennemlæst Programmet nærmere, udfyldte jeg saa den medfølgende Ansøgningsblanket og sendte den tilbage til Skolen.

De Tanker, jeg tog herover med, var af en saadan Art, at jeg ikke kunde blive skuffet. Jeg troede f. Eks., at vi skulde i Seng Klokken 10, ligesom paa Vandrehjemmene, og at der hver Aften blev set efter, om vi nu var i Seng til Tiden. Jeg var ogsaa meget betænkelig med Hensyn til, hvorledes Værelserne var indrettede, hvem jeg eventuelt kom til at dele Værelse med, om der var smaa Værelser eller Sovesale, om jeg var den eneste Københavnerpige, om jeg var den yngste paa Holdet, da jeg efter Billedet paa Programmet at skønne syntes, de fleste saa saa gamle ud, ja, der var i det hele taget saa mange forskellige Tanker, der i de Dage svirrede rundt i Hjernen, saa jeg daarligt kunde holde Rede paa dem.

Da Dagen endelig kom, da jeg skulde af Sted, havde jeg nok at gøre med at pakke Kuffert, og det viste sig ogsaa, at jeg daarligt nok kunde have alt det deri, jeg havde faaet samlet sammen, der skulde med, saa man skulde tro, jeg skulde blive væk for længere Tid. Jeg skulde rejse med første Lyntog om Morgenens, og nogle af mine Kammerater fra Kontoret var mødt op paa Banegaarden for at tage Afsked og vinke Farvel. Mine Forældre var naturligvis ogsaa med inde for at se, om jeg

Esbjerg

Fagforeningskursus August 1938

nu ogsaa kom rigtigt af Sted. Efter at jeg var blevet placeret i en Vinduesplads, og Tiden var inde, saa Toget kunde begynde at sætte sig i Gang, fik jeg igen Tid til at tænke paa, hvad Fremtiden nu vilde bringe. Jeg maa ærligt tilstaa, at jeg ventede mig noget i Retning af et »Nonnekloster«, hvor man skulde optræde med »bly«, »nedslagne« Øjne og »sippede« Miner. Overraskelsen var derfor stor, da jeg ankom til Skolen og med det samme saa, at der ogsaa skulde være mandlige Elever om Sommeren, det havde jeg ikke vidst, at der var andet end om Vinteren. Efter den lidt forvirrede Ankomst, det var for mig, fik jeg imidlertid vist mit Værelse, samt fik at vide, at jeg over al Forventning skulde bo sammen med en Pige her fra København.

Da vi havde spist til Aften, begyndte Snakken rigtigt med de forskellige Kammerater, der kom fra næsten hele Landet, og jeg opdagede da snart, at Tonen var meget fri, ikke kun blandt Kammeraterne indbyrdes, men ogsaa til Lærerne. Det forundrede mig derfor meget, at der blev sagt »du« over hele Linien, og det voldte mig lidt Vanskeligheder i Begyndelsen at vænne mig dertil. Den største Overraskelse kom dog om Søndagen, da Kooperatørerne kom, og vi fik at vide, at der skulde være Bal; jeg havde trods alt ikke troet, at noget saadant var muligt paa en Højskole.

Jeg fik som sagt hurtigt et andet Syn paa Sagen, og det samme skete ogsaa med mine Forventninger med Hensyn til mit eventuelle Udbytte af et Ophold herovre. Der er først det gode Kammeratskab, der i et og alt præger Skolen, det viser, at der virkelig er den rette Aand til Stede. Dernæst er der Undervisningen, som jeg f. Eks. havde troet, at der for Pigernes Vedkommende blev lagt mest Vægt paa Undervisning i Madlavning. Det var derfor ogsaa en glædelig Overraskelse at høre, at vi ogsaa skulde deltage i saa mange interessante Fag som Studiekreds og mange belærende Foredrag. Alt dette har ligefrem sat Tankerne i Bevægelse, og jeg syntes, vi har lært saa meget forskelligt paa saa kort Tid, som man skulde mene var umuligt.

Denne Oplevelse, det utvivlsomt har været for mig, har ligefrem givet mig et helt andet Syn paa Livet, og nu vil jeg som Slutning paa mine Udtalelser om Højskoleopholdet saa inderligt haabe, at jeg, naar jeg kommer hjem, maa forstaa at udnytte den Lærdom til Gavns, som jeg har høstet paa saa kort en Tid. Jeg tog jo herover i det uviste uden næsten at vide, hvad jeg gik ind til, men jeg tør roligt sige, at intet har jeg fortrudt, og efter min Overbevisning vil mit Højskoleophold altid staa for mig som en uforglemmelig Tid, et varigt Minde.

Vigbyholm

Nordens Arbejderkursus August 1938

Vigbyholm

Nordens Arbejderkursus August 1938

Oluf Bertolt og Harald Engberg foran „Två Generationer“,
ved det britisk-nordiske Kursus paa Brunnsvik Folkehøjskole, August 1938

ESBJERG ARBEJDERHØJSKOLES ELEVFORENING

afholdt Søndag den 26. Juni 1938 Generalforsamling paa Højskolen.

Formanden, Hans Holm, bød Velkommen til Elevmødet. Bestyrelsen havde i Aar forsøgt et nyt Program for Elevmødet, saaledes at dette bliver som en Week-end paa Højskolen, og haabede, at dette vilde medvirke til forøget Tilslutning.

Til Dirigent valgtes valgtes Paul Schmidt, Varde.

Dagsorden: 1. Protokol og Beretning. 2. Regnskabet. 3. Indkomne Forslag. 4. Valg af Bestyrelse og Revisorer. 5. Eventuelt.

ad 1. Sekretæren oplæste Forhandlingsprotokollen og Formanden berettede om Foreningens Virksomhed i det forløbne Aar. Medlemstallet er nu ca. 500; men Afgangen opvejer Tilgangen af nye Medlemmer, saaledes at man ikke kan vente nogen Forøgelse af Medlemsantallet. Bestyrelsen forsøger i Aar at afholde Elevmødet som en Week-end. — Medlemmerne bedes udtale sig om dette nye Arrangement. — Kassebeholdningen er omtrent som sidste Aar, og vor Økonomi er god. — Formanden omtalte Arbejdet med de lokale Elevforeninger og appellerede til Medlemmerne om at udvise Trofasthed mod Højskolen og Elevforeningen. — Anbefalede Beretningen til Godkendelse.

Formanden overrakte Rasmus Vind en Buket Blomster i Anledning af 70 Aars Fødselsdagen.

Esbjerg

Paa Vej til Fano

Michael Andersen, der havde 10 Aars Jubilæum som Kasserer for Elevforeningen, fik ligeledes en Buket Blomster. — Efter en Forespørgsel fra Hakon Pedersen angaaende Trykning af Aarskriftet, vedtoges Protokol og Beretning enstemmigt.

ad 2. Kassereren oplæste det reviderede Regnskab, der udviste en Balance paa Kr. 1746,44. Emblembeholdning 18 Stk. — Jørgen List mente, at Regnskabsførelsen burde honoreres. Dette toges til Efterretning.

Regnskabet godkendtes enstemmigt.

ad 3. Intet Forslag forelaa.

ad 4. Til Formand valgtes Hans Holm. Til Kasserer Micael Andersen og til Sekretær M. P. Jensen. Suppleanter blev Aksel Andersen og Viggo Sørensén. Til Revisor valgtes Jørgen List. Suppleant Paul Hansen.

ad 5. Det vedtoges at afholde Udflygt til Fanø.

Protokollen oplæst og godkendt.

Poul Schmidt,
Dirigent.

M. P. Jensen,
Sekretær.

Esbjerg

Foran Sønderho Kro

ESBJERG ARBEJDERHØJSKOLE — SOMMEREN 1938

AF POUL HANSEN

Om Undervisningens ydre Skema er der efterhaanden ikke meget at sige, som ikke har været omtalt i tidligere Beretninger. Rammerne ligger nogenlunde faste baade for Sommerpigernes, Ungdomsledernes og Kooperatøernes Vedkommende. Men vi Lærere maa naturligvis være mere bevægelige end Skemaet. Navnlig i Studiekredse og Foredrag er det næsten altid pædagogisk rigtigt at aktualisere, selv om det er de samme Værdier, vi arbejder med i Dag som i Gaar. Brydningerne i de enkeltes Sind og i Arbejderbevægelse og Samfundsliv udkrystalliseres forskelligt næsten Aar for Aar. Udgangspunktet, Emnet og Bogen, og alt det i Forvejen uforudsete Stof, som presser sig ind i enhver levende Studiekredstime, maa derfor ofte skifte til Fordel for andre Ting, som ligger mere i Forgrunden.

Selv om Elevgruppen altid er forholdsvis lille om Sommeren, er der navnlig over de to første Maaneder, inden den store Kursustid begynder i Juli, en egen intim og varm Tone, som naturligvis stammer fra, at vi ikke er saa mange, at nogen kan faa Lov til at forblive ude i Kammeratskabets Periferi. Resultatet er et enestaaende Sammenhold, som ved sidste Elevmøde gav sig det glædelige Udslag, at alle Sommerpigerne fra 1937 deltog paa en enkelt Undtagelse nær. Adskillige havde endda haft store Vanskeligheder at overvinde, forinden den nødvendige Fritid og de lige saa nødvendige Penge var skaffet til Veje. Sommereleverne fra de forskellige Aargange er lige ved at være i Flertal paa Elevmøderne.

Det efterhaanden fast tilbagevendende Besøg hos Ungdomsforeningen i Guldager blev ogsaa denne Sommer meget vellykket. Ved tidligere Lejligheder har de unge Landboer selv søgt at underholde os. Denne Gang har de imidlertid ment, at vi kunde trænge til noget mere end blot Underholdning. Den meget unge og meget alvorlige Pastor Aagaard fra Esbjerg holdt et Foredrag om den norske Biskop Berggrav — en Personlighed, som nok er værd at kende nøjere, navnlig naar ens Horisont til daglig ligger omkring Byarbejderens Problemverden. For flere af os var det en Oplevelse at stifte Bekendtskab med Berggravs mærkelige Bog »Spændingens Land« om de haardtlevende nordnorske Fiskeres Liv, som Præsten sluttede med at læse op af.

Derimod holdt Traditionen fra tidligere Besøg, da vi kom til Folkedansene. Vi svang os i Runddansene til den gamle Spillemands Fedeltoner, sang Omkvæd, stampe i Gulvet og fandt det aabenbart utrolig dejligt at danse med hinanden i Hænderne i udadvendt Livsglæde i Stedet for i indadvendt Jazzrytme. Men maaske var det kun til en Afveksling.

Et Par Uger senere besøgte vore Værter fra Guldager os. Der var mange —

omkring 100 —, og de morede sig øjensynlig godt baade under Michael Andersens Oplæsning af Jeppe Aakjærs Erindringer »Før det dages«, senere da Engbergs Sketch om Land og By blev spillet og sidst, da der blev danset baade Folkedanse og moderne i Gymnastiksalen.

Ind imellem laa en lang Fanøvandring i strid Blæst og med skiftende Regnbyger og Sol over Klitter og Vesterhav. Regn fik vi i det hele taget mere af, end vi plejer, — ikke mindst paa en Biltur til Ribe og Skibelund, hvor vi skulde overvære Stavnsbaandsfesten. Da vi var oppe i Dømkirkens Taarn — for en urimelig høj Betaling — piskede en kraftig Vind imidlertid Horisonten ren for os, saa vi fik en pragtfuld Udsigt over Ribes gamle, røde Tage, Storkerederne, Aaen og det omliggende flade Marskland. I Ly af en Granplantage paa Vejen mellem Ribe og Skibelund spiste vi vore medbragte Klemmer, mens nye Byger hang og truede over vore Hoveder. Men der var forresten saa megen Halløj i de fleste, mens vi laa paa den Grøftekant, at kun faa havde Tid til at ænse andre Ting.

Trods Regn og Kulde havde man Indtryk af, at Landboere fra en udstrakt Omegn var samlede paa Festpladsen i Skibelund for at høre Forstanderne Hans Lund og Overgaard tale og for at se Askovlærerne spille Erasmus Montanus. Desuden var der utallige Elevflokke fra Rødding og Askov Højskoler og fra Ladelund Landbrugsskole. En Gang imellem sendte den overtrukne Himmel nogle bratte Styrt ned over os, og det blev efterhaanden hundekoldt. Men danske Bønder er hardføre — de holdt trofast ud uden at blinke, og selv vi mindre trænede glemte det meste af det ubehagelige Vejr for Talerne og Spillet paa Scenen.

Juli var en travl Maaned, fordi vi baade havde Sommerskolen og fire Kvindekursus paa Skolen. Det er altid gaaet godt at have ældre og de unge paa Skole samtidig. Ganske vist kan en Kursusuge godt begynde med, at de ældre føler sig noget rystet over vor Tids Ungdom, som maaske ogsaa nyder at markere Generations-skiftet vel kraftigt, naar der er mange ældre til Stede. Unge Piger i Plusfours eller endda i enkelte Tilfælde i Shorts og maaske noget raske i Munden kan jo nok synes ældre, adstadige Koner lidt vanskelige at tage i Bekendtskabets første Dage. Det ender dog altid med at blive til gensidig Belæring. Maaske ikke mindst for de ældre, som gradvis opdager, at Nutidens Ungdom ikke er slet saa formløs, som den holder af at lade, naar den springer rundt paa en solvarm Græsplæne. Først og fremmest er den friere i Væsen end nogen tidligere Ungdom, mere oprigtig og derfor, naar det kommer til Stykket, lettere at forstaa. Og selv om det naturligvis kan om-disputeres, vil jeg næsten holde paa, at det kun er for det gode, naar mere end en adstadig Mor til Slut kan blive lige saa »vanskelig« at holde Styr paa som de unge

Sommerpiger. Selv de mest reservede af de ældre endte aabenbart med at sætte Pris paa Sommerpiger og Ungdomsledere — maaske netop for deres glade Løjer, deres Sange og deres frie Væsens Skyld. Hvor to Generationer mødes, vil der altid være Forstaaelsesvanskeligheder. Det er en god Opgave for en Skole at virke med til at løse dem, — for meget afhænger af, om de bliver løst. De ældre forstod det hurtigt. Dette kom navnlig tydeligt frem den sidste Fredag Aften ved Afslutningsfesten for begge Hold, hvor en gæv Arbejderkone stod op og holdt en klog og stemningsfuld Takketale itil de unge under enstemmig Tilslutning fra hendes Kammerater.

Sommerskolen havde i Aar 34 Deltagere, deraf 12 Sommerpiger, 8 Ungdomsledere og 14 Kooperatører. Der er imidlertid Grund til at regne med, at den Forhøjelse af Amtsunderstøttelsen til 45 Kr. om Maaneden, som for Sommerskolens Vedkommende træder i Kraft til Sommer, vil give os en noget bedre Tilslutning, — naar blot denne Forhøjelse bliver kendt i tilstrækkelig mange Kredse.

I Slutningen af September giftede Ingrid Sonne Hansen sig, hvorved vi jo desværre mistede en udmærket Økonoma og Lærerinde, medens paa den anden Side en fortræffelig Landmand oppe ved Hee fik sig en Kone, som nok skal klare sit med den Bravur, vi andre kender saa godt. I hendes Sted antog vi Elise Nørgaard,

Esbjerg

Elevmøde

Esbjerg

Glad Sommerpige

som hidtil har været ansat paa Den internationale Højskole. Som Vinterlærer antoges samtidig Hans Rohr, som i to Aar har været Lærer paa Nærum Højskole.

Paa Vinterskolen er der i Aar 101 Elever.

De korte Kursus.

Vi har i Sommerens Løb haft en lang Række korte Kursus paa en Uge hver og med ialt 486 Deltagere.

De to Husmoderkursus 3.—9. og 10.—16. Juli.

Husholdningslærerinde Ingrid Sonne Hansen ledede to Husholdningsdemonstrationer, hvoraf den ene var ny: En Forevisning af nye Køkkenredskaber. Michael Andersen holdt et Foredrag om Arbejderbevægelsens Historie og et andet om Budgetlægning, Johs. Bjerre talte om Bakterieforskning, Harald Engberg om moderne dansk Digtning, Poul Hansen om Boligideler og om Pris- og Varekontrol. Emnerne var de samme paa begge Kursus.

De to sociale Kvindekursus 17.—23. og 24.—30. Juli.

Thea Tønder og Nina Andersen ledede Arbejdet i de to Grupper med Bogen »Kvinden i Samfundet« som Grundbog. I Løbet af 1. Uge talte Landsretssagfører Fru Edel Saunte om Love, der angaar Kvinderne og Hjemmet, Formand for Statens Husholdningsraad, Fru Karen Braae, om Ernæringsproblemer og Slægtens Sundhed, Højskolelærer Johs. Bjerre om Arvelighedsforskningen, og Ingrid Sonne Hansen gav Raad og Vink om Vareindkøb. I den følgende Uge talte Fru Fanny Jensen om Kvinderne og Ligelønsprincippet, Fru Astrid Skjoldbo om Forældre og Skole, Forstander Poul Hansen om Kooperationens Stilling til Priskontrol og Varekontrol og Fru Inger Hempel om Socialdemokratiet og Kvinderne.

De to Fagforeningskursus 31. Juli—6. August og 7.—13. August.

Gruppearbejder i 1. Uge blev ledet af Sekretær Ejler Jensen: Løn- og Arbejdstidsproblemer, Højskolelærer Michael Andersen: Fagforeningskundskab, Sekretær Oluf Bertolt: Arbejdslivets Problemer og Højskolelærer Kaj Bundvad: Arbejdsretten i Danmark. 2. Uge Forstander Poul Hansen: Fagforeningskundskab, Sekretær Oluf Bertolt: Arbejdslivets Problemer og Sekretær Otto Jensen: Fagbevægelsen og de økonomiske Spørgsmaal. Foredragene 1. Uge: Folketingsmand Johs. Strøm: De danske Raastoffers Udnyttelse, Forretningsfører Fr. Dalgaard: Priser, Lønninger og Hjemmenes Økonomi, Hovedkasserer Hans Jacobsen: Rusland og den faglige Internationale og Redaktør Frede Nielsen: Nazismen i aktuel Belysning. 2. Uge: Forbundsformand Peder Andersen: De forskellige Lønssystemer, Underdirektør Peter

Nørgaard: Arbejderkooperationens Fremtidsmuligheder, Kontorchef Niels Lindberg: Nordisk økonomisk Samarbejde og Folketingsmand H. C. Hansen: Den nye Ferieordning.

Studiekrædslederkursuset 14.—20. August.

Ledere af Gruppearbejdet var Folketingsmand Rasmus Hansen: Udenrigspolitiske Problemer, Højskolelærer Harald Engberg: Kulturproblemer og Folketingsmand Holger Eriksen: Socialismen i vor Tid. Foredrag: Arkivar Karl Ehrlich: Hvordan er Arbejdernes Kaar i Nutidens Tyskland, Harald Engberg: Massepsykologi og Fascisme, Folketingsmand Rasmus Hansen: Folkeforbundets Fremtid og Folketingsmand Jul. Bomholt: Kulturstrømninger.

De to Arbejdsmandskursus 16.—22. og 23.—29. Oktober.

Undervisningsplanen var ens for begge Kursus. Sekretærene Hans Jacobsen og Søren Sørensen fra Dansk Arbejdsmandsforbund samt Michael Andersen, Johs. Bjerre og Harald Engberg var Gruppeledere. Forbundsformand Axel Olsen talte om Samfund og Fagbevægelse, Hovedkasserer Hans Jacobsen om Den faglige Internationale, Forstander Poul Hansen om Forbrugerkooperationens Opgaver og Muligheder og Sekretær Oluf Bertolt om Ferielov og »Folkeferie«.

Roskilde

Skolekursus August 1938

